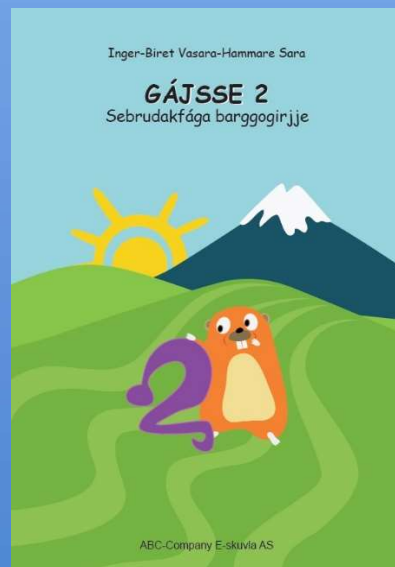

Inger-Biret Vasara-Hammare Sara ja Kirsi Paltto

Digigájsse 2 - sebrudakfága åhpaddjebagádus

(Ádåstuhtedum 26.6.2024)

www.e-skuvla.no

Sisadno:

Oahppopládna: Fága relevánsa ja guovdásj árvo	2
Guovdásj elementa	3
Imájdallam ja átsádibme.....	3
Sebrudaklájttális ájadallam ja aktijvuoda.....	3
Demokratijadádjadus ja sæbrram.....	3
Guoddelis sebrudagá.....	4
Identitiehttaávdđánibme ja aktijvuoha	4
Fágagasskasasj tiemá.....	4
Álmmukvarresvuoha ja bierggim.....	4
Demokratija ja viesátguojmmevuoha	5
Guoddelis ávdđánibme	5
Vuodotjehpudagá.....	5
Njálmásj tjehpudagá.....	5
Buktet tjället.....	5
Buktet lãhkãt.....	6
Buktet riekknit	6
Digitála tjehpudagá	6
Mãhtudakulme ja árvustallam.....	6
2. jahkedãse mãhtudakulme ja árvustallam.....	6
Áhpadattijn árvustallam	7
Gãjsse-oahpponãvvorãjdo birra.....	9
Digigãjsse 2	9
Tãksta- ja barggogirje 2:.....	10
1. SãBADIT	11
2. JãHTULAHKA.....	31
3. DãLEN JA DãLLA.....	48
4. SãME JãBE	72
5. GUOVSAGISã MÃNÃ.....	96
6. MIN VERãLT.....	108
8. SIRDULATTJA	147
9. DãLKãDAHKA JA RUHTSE.....	156
10 TãEKSTA- JA BARGOGIRJE: IETJã TIEMã.....	163

Oahppopládna: Fága relevánsa ja guovdásj árvo

Sebrudakfãhka la guovdásj fãhka vaj oahppe sjaddi oassãlasste, berustiddje ja lãjttãlis ájadalle viesátguojme. Fãhka galggã viehkedit oahppijt vuojnnet aktijvuodajt

indivijdalasj válljimij, sebrudahkastruktuvraj ja luondo gierddamarájáj gaskan. Sebrudahkafágan galggi oahppe oadtjot máhttelisvuodav átsádtittjat ietjasa identitehtav, bájkálasj sebrudagáv ja nasjávnlálasj ja globála tjuolmajt. Fágajn bargadijn galggi oahppe dádjadit gáktu geografijjalasj, histávrrálasj ja dálásjájge dile biedji ævtojt dasi gáktu ulmutja állidi ietjasa dárbojt, ja gáktu fábmó ja ressursa juogeduvvi. Oahppe galggi sjaddat diedulattjan dasi gáktu histávrrá la mijáv hábbmim, valla aj gáktu mij hábbmip histávrráv. Fáhka galggá viehkedit aktugasj oahppev ávddánahttet identitehtav ja dádjadit ulmutjiijt iesjguhtiklágásj aktivuodaj sihke Sámen ja Sáme álggolin. Dát aj merkaj sebradahttet ienepláhko- ja unnepláhkoperspektivajt, máhttet ietjá iemeálm mugij buohtastahttet ja dádjadit iesjguhtik fámo vidjurijt ja man ájnna demokratiijalasj árvo li. Návti viehket sebrudakfáhka nannit oahppij dádjadusáv ietjastis, sebrudagás manna viessu, ja gáktu máhtti ietjasa iellemij ja boahtteájggáj vájkkudit.

Gájka fága galggi áhpadusá árvvovuodov duohtan dahkat. Sebrudakfáhka galggá ávddánahttet berustimev, lájttálasj ájádallamav, dahkamávov ja diehtemvájnogisvuodav ja nannit miellaguottojt ja árvojt dagu gierddisvuoha, avtaárvulasjvuoha ja vieledibme. Sebrudakfágalasj ájádallamvuogij ja metávdáj baktu galggi oahppe ávddánahttet dájmalasj viesátguojmmevuodav, man vuodon la diedulasjvuoha demokratiijaj, birrasij, almasjrievtesvuodajda, dásádussaj ja moattebelakvuoda árvvuj. Oahppopládna la tjanádum sáme árvojda, giellaj, kultuvrraj ja sebrudakiellemij.

Guovdásj elementa

Imájdallam ja átsádibme

Oahppe galggi imájdallat, reflektierit ja árvustallat gáktu máhtto sebrudagá birra ávddála ja dálla badján. Oahppe galggi bessat liehket diehtemvájnoga ja dájmalattjat áhtsát ja hábbmit máhtov aktu ja ietjádij sihke klássalanján ja dan álggolin. Duodden galggi oahppe viedtjat ja adnet diedoijt iesjguhtiklágásj histávrrálasj, geografijjalasj ja sebrudakmáhtulasj gáldojs tjuovggidittjat bielijt iesjguhtik sebrudagáj, iesjguhtik ájgijda ja ietjasa iellemin. Galggi aj máhttet lájttálasát árvustallat makta gáldo li luohtedahte ja ájggeguovddela.

Sebrudaklájttálas ájádallam ja aktivuoda

Oahppe galggi dádjadit aktivuodajt geografijjalasj, histávrrálasj ja dálásjájge dilij gaskan ja gáktu dá dile aktu jali aktan li vájkkudam ja vájkkudi ulmutjiijda ja sebrudagájda. Oahppe galggi oahpásmuvvat gáktu luonndo ja sebrudahka nubbe nuppev vájkkudi. Sij galggi vuojnnet gáktu vássám ájge ávddánimen lidjin sihke bårka ja jårka ja mij vájkkudij rievddadusájda, aktan ávddánahttet histávrrálasj empatijjav. Oahppe galggi analysierit gáktu fábmó ja fámo vidjura li vájkkudam ja vájkkudi iesjguhtik bielijda sebrudagán. Sij galggi árvustallat máhtov, dáhpádusájt ja fenomienajt iesjguhtik perspektivajn ja reflektierit manen ulmutja li válljim ja ájn válljiji iesjguhtik láchkáj.

Demokratiijadádjadus ja sæbrram

Oahppe galggi dádjadit gáktu geografijjalasj, histávrrálasj ja dálásjájge dile li biedjam ja biedji ævtojt makkir máhttelisvuoda ulmutjiijn li læhkám ja li aktan barggat, organisierit ja dahkat mærrádusájt iesjguhtik sebrudagáj. Oahppe galggi dádjadit sieradusájt rijkaj gaskan gå la sáhka stivrrimvuoges ja almasjrievtesvuodajs ja unneplágoj

bærrálgæhttamis, ja sij galggi vuojnnet gáktu sieradusá li vájkkudam ja vájkkudi ulmuttij iellemij ja máhttelisvuodajda vájkkudit. Sij galggi dádjadit manen rijdo li badjánam ja badjáni, ja gáktu da li giehtadaláduvvam ja giehtadaláduvvi. Oahppe galggi oadtjot hárrjánimev gáktu demokratijja doajmmá práksisin vaj máhtti sebrudakhábbmimij sæbrrat. Dán guovdásj elementa sisanov galggá iesjguhtik perspektijvaj vuodon gæhttjat, bájkálasj dáses globála dássáj, ja iemeálmuk- ja unnepláhkoperspektijvaj, gánná dættot vássám ájgev, dálásj ájgev ja boahte ájgev.

Guoddelis sebrudagá

Oahppe galggi dádjadit gáktu geografijjalasj, histávrrálasj ja dálásjájge dile li biedjam ja biedji ævtojt gáktu ulmutja li ietjasa dárbojt állidahtám ja állidahtti vil uddnik, ja gáktu ressursa iesjguhtik sebrudagáj li juogeduvvam ja juogeduvvi. Dat merkaj vuojnnet jut geografijjalasj moattebelakvuohta ja variasjávnná li bierrgima ja iellemdile vuodo. Oahppe galggi dádjadit guoddelis ávddánime dimensjávnnájt økonávmálasj, birrasa ja sosiála bieles ja gáktu da li aktij tjanádum. Sij galggi dádjadit gáktu vássám ájge rievddadusá li dán gálmá dimensjávnnáj vájkkudam ja nav aj man guoddelisá iesjguhtik sebrudagá li. Oahppe galggi vuojnnet gáktu ulmuttij ressursaadno la vájkkudam ja vil vájkkut, ja máhttet árvustallat vejulasj dájmajt guoddelis ávddánime hárráj indivijdalasj, nasjávnnálasj ja globála dásen. Guoddelis ávddánibme sebrudakfágan galggá iesjguhtik perspektijvaj vuodon gæhttjat, bájkálasj dáses globála dássáj, ja iemeálmuk- ja unnepláhkoperspektijvaj, gánná dættot vássám ájgev, dálásj ájgev ja boahte ájgev.

Identitiehtaávddánibme ja aktijvuohta

Oahppe galggi dádjadit gáktu ulmutja ávddánahtti identitiehtav ja gullevasjvuodav, ja gáktu iehtjádij siegen doajmmi. Galggi dádjadit manen ulmutja sihti sebrudahkan viessot, ja gáktu geografijjalasj, histávrrálasj ja dálásj ájge vidjura vájkkudi identitiehta ávddánibmáj. Dási gulluji iesjguhtik perspektijva mij buorre iellem máhttá liehket, ja jut oahppe ávddánahtti sihke histávrrádedulasjvuodav ja tjadádime máhtov gá ietjasa ávdep ájge, dálásj ájge ja boahte ájge baktu dádjadi.

Fágajgasskasasj tiemá

Álmmukvarresvuohta ja bierrgim

Sebrudakfágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuohta ja bierrgim ahte oahppe galggi sjaddat diedulattja ietjasa identitiehttaj ja identitiehtaávddánibmáj ja dádjadit indivijdav oassen iesjguhtik aktijvuodajs. Dádjadit gáktu iehtjádij siegen doajmmá, aj digitála láhkáj, vájkkut relasjávnnájda ja gullevasjvuohtaj la aj oassen fága máhtudagás. Fáhka galggá vájkkudit jut oahppe máhtti buoragit válljit iellemin ja giehtadallat hástalusájt ma li tjanádum seksualitiehttaj, persávnálasj ruhtadilláj, gárevelgajda, álgoldisvuohtaj ja digitála ulmutjahttemij. Fáhka galggá aj hábbmit dádjadusáv, vieledimev ja gierddisvuohtav moattebelakvuohtaj, iehtjádij árvojda ja iellemválljimijda, ja vaddet perspektijvajt dasi mij buorre iellem máhttá liehket. Fága baktu galggi oahppe máhttet identifiserit suorgijt gánná ulmusjárvo ájteduvvá, duola degu ulmusjoasestime ja dálásj ájge oarjjevuoda aktijvuodan, ja vuosedit dájmaida ma ulmuttij vuododárbojt váraida vállli.

Demokratijja ja viesátguojmmevuohhta

Sebrudahkafágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá demokratijja ja viesátguojmmevuohhta ahte oahppe ávdđánahtti máhtov ja tjehpudagájt vaj máhtti demokratijjalasj prosessajt hábbmit ja dajda sæbrrat. Fága baktu oahppe ávdđánahtti máhtov ja dádjadusáv demokratijjalasj árvoj ja prinsihpaj hárráj. Oahppe galggi aj demokratijjalasj institusjavnáj ávdđánimev dádjadit Sámen, ja gáktu sijdda la læhkám ja la ájn akta vuohke ietjas organisieritjit demokratijjalattjat. Dát aj guoská sámij barggij rijkajgasskasasj iemeálmukaktisasj bargujn ja rijkajgasskasasj sjehtadusájn ja konvensjavnáj merkadusán demokratijjalasj ávdđánibmáj. Bargadijn sebrudakfágaj galggi oahppe ájádallat lájttálisát, válldet iesjguhtik perspektijvajt, giehtadallat dágástallamijt ja vuosedit dájmalasj viesátguojmmevuodav. Sebrudakfáhka galggá vájkkudit jut oahppe máhtti demokratijjaj sæbrrat ja vijddásappot ávdđánahttet dav ja hieredit ekstriema guottojt, ekstriema dagojt ja terrorismav. Máhtto terrordago birra Vuonan snjilltjamáno 22. b. 2011 galggá liehket oassen áhpadusás dán birra.

Guoddelis ávdđánibme

Sebrudakfágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá guoddelis ávdđánibme ahte oahppe galggi dádjadit guoddelisvuoda sosiála, økonávmálasj ja birás bielij aktijvuodajt. Sebrudahkafáhka galggá vájkkudit jut oahppe dádjadi ulmuttij ressursaadno la, ja vilá vájkkut bájke, regionála ja globála dásen. Máhtto luondo ja sebrudagá aktijvuodaj birra, gáktu ulmutja vájkkudi dálkádahkaj ja birrasij, ja gáktu bierrgim, iellemvuohke ja demografijja aktan gulluji, buoret dáv dádjadusáv. Gáktu luonndo dádjaduvvá ja háldaduvvá Sámen ávdep ájgen ja dálásj ájgen gullu dási. Guoddelis ávdđánibme sihke bájke, nasjavná ja globála dásen la demokratijjalasj birástagáj, dájmalasj viesátguojmij ja dálásj ja boahtte buolvaj solidaritiehtha duogen. Sebrudakfágan galggi oahppe reflektierit ja árvaladdat dilemmaj ja geldulasjuodaj badjel ma li tjanádum guoddelis ávdđánime iesjguhtik dimensjavnájda ja vuojnnet ahte sihke ulmuttij ja sebrudagáj dago li ájnna.

Vuodotjehpudagá

Njálmalasj tjehpudagá

Njálmalasj tjehpudagá sebrudakfágan li máhttet gulldalit, dálkkut, formulierit ja vuojnojt ávdedit, respánsáv vaddet ja iehtjádij dágástallat. Dádjadit iehtjádij vuojnojt ja gatjádijt tjielgadiddje ja tjiengodiddje gatjálvisájt gullu aj dási. Njálmalasj tjehpudagájda gullu aj sæbrrat njálmalasj subtsastimárbbedáhpáj vaj sáme sebrudagájt ja kultuvrajt dádjat. Njálmalasj tjehpudagáj ávdđánibme vuolggá ietjas vuojnoj ávdđánbuktemis, vuorrolakkoj sáhkadimes ja gulldalimes, ja iehtjádijda respánsáv vaddemis gitta iesjguhtik perspektijvajt válldet ja argumentierimav vuodostit stuoráp sivvaaktijvuodajn. Ávdđánahttem merkaj mañenagi ienep subtsastit aktijvuodaj birra, árvaladdat fágallasj gatjálvisájt ja giehtadallat ienep kompleksa diedojt ja dádjadit gáktu iesjguhtik ávdđánbuktemvuoge vájkkudi sisadnuj ja vuosstájválldáj.

Buktet tjället

Buktet tjället sebrudakfágan la plánit, hábbmit ja giehtadallat tevstajt ma li tjállema ulmmáj hiebaduvvam. Dat aj merkaj juogadit, gaskostit ja ávdđánbuktet máhtov ja diedojt tjálalattjat ja adnet sebrudakfágallasj moallánagájt, dahkat argumentierimav ja átsádit ja problematisierit sebrudakfágallasj tiemájt. Ja de merkaj dat máhttet duodastit ja ávdđánbuktet sebrudakfágallasj guoradallamij báhtusijt tjálalattjat. Tjállemtjehpudagáj

ávddánibme fágan vuolggá álkkes fáktárgadisáj ja gatjálvisáj formulierimis ja gáldojda vuosedimes, gitta fáhkatevstaj tjállemij, tjuolmajt árvvaladdat ja vuosedit ienep kompleksa gáldojda.

Buktet láhkát

Buktet láhkát sebrudakfágan la átsádit, dálkkut ja lájttálisát reflektierit iesjguhtik histávrálasj, geografijjalasj ja sebrudahkamáhtulasj gáldoj badjel. Dat aj sisadná gávnnat diedojt ja diedulattjat válljit ja hilggot iesjguhtik gáldojt. Buktet láhkát merkaj reflektierit gáktu sajádahka ja perspektijvva vájkkudi iesjguhtik gáldojda, dábddát argumentierimav ja sieradit vuojnojt, fáktájt ja tjuottjodusájt. Láhkámtjehpudagáj ávddánibme fágan vuolggá gallegattja hiebaduvvam gáldoj anos gitta iesj gávnnat ja buohtastahttet diedojt ienep moattebelak gáldojs ma li ienep kompleksa.

Buktet riekknit

Buktet riekknit sebrudakfágan la máhttet viedtjat, giehtadallat, analysierit ja árvustallat lágojt ja stuorra dáhtátjoahkkijt kontevsta vuodon vaj máhttá juojddá sebrudahkaássij birra miejnnit. Duodden dat merkaj adnet ájggelinjajt ja mihtoijt gá átsát ja ávddánbukta histávrálasj ja geografijjalasj vidjurijt ja vuojnnet aktijvuodajt. Buktet barggat tjuolmaj ma økonomijjaj gulluji ja gáládibmáj, ja gáktu da aktij gulluji, la aj oassen. Riekknim tjehpudagáj ávddánibme fágan vuolggá konkreta ja álkkes tabellaj ja gráfalasj ávddánbuktemij dálkkumis, gitta kombinierit ja analysierit stuoráp dáhtátjoahkkijt ja vuojnnet gáktu ájge badjel rievddi.

Digitála tjehpudagá

Sebrudakfágan la sierralágásj ávdásvástádus jut oahppe ávddánahtti digitála viesátguojmmevuodav. Digitála tjehpudagá sebrudakfágan merkahi buktet adnet digitála vædtsagit gávnatjit, giehtadallat ja navigierit digitála gáldojn, liehket lájttális digitála gáldojda ja válljit guoskavasj diedojt. Le aj sáhka máhttet guládallat, aktan barggat ja hábbmit digitála buktagijt ja tjuovvot njuolgadusájt ja nármaijt guládallamij nehta baktu, persávnnsuodjalusá ja dájddobargoj ráddimriektá gáktuj. Tjehpudahkaj aj gullu diehto- ja dáhtásihkarvuodav bisodit. Digitála tjehpudagáj ávddánibme vuolggá digitála ressursaj átsádimes ja anos, gitta iesj áhtsát ja válljit diedojt ja vuosedit buorre digitála árvustallamav gá diedojt vállji, digitála ressursajt adná ja guládallá nehta baktu.

Máhtudakulme ja árvustallam

2. jahkedáse máhtudakulme ja árvustallam

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- ávddánahttet ja ávddánbuktet sebrudakfágalasj gatjálvisájt
- ságastallat gáktu iesjguhtik vuona ja sáme gáldo, aktan subttasasa ja kárta, máhtti diedojt sebrudakfágalasj ássij birra vaddet
- átsádit ja gávvidit kulturmujojt ja kultuvrra- ja luonndoduobddágav lahkabirrasin

- átsádit ja ávddánbuktet gáktu ulmutja viessun avta-guovte buolva dássta ávddála
- reflektierit manen ulmutjiin li iesjguhtik vuojno ja válljiji iesjguhtik láhkáj
- ságastallat ráddnavuoda ja gullewasjvuoda birra ja mij vájkkut aktijvuodajda ulmutjij gaskan
- gávvidit ja buojkodat moattebelakvuodav ja avtaárvvusasjvuodav Sámen, dættodit sáme berajvuodav ja iesjguhtik familljahámij ja álmuktjerdajt
- átsádit ja vaddet buojkulvisájt dasi gáktu ulmutja vájkkudi dálkádahkaj ja birrasij, ja duodastit gáktu vájkkudusá lahkabirrasin vuojnuji
- ávddánbuktet ja buojkodat riektájda ma mánájn li Vuonan ja væráldin, ja majt máná máhtti dahkat jus dá rievtesvuoda doajeduvvi
- átsádit ja buojkodat gáktu máná máhtti mærrádusájda vájkkudit ja aktan barggat demokratijalassj prosessaj hárráj
- ságastallat digitála aktandoajmmama máhttelisvuodaj ja hásstalusáj birra
- ságastallat dábdoj, rubmaha, sjierve ja seksualitehta birra, ja gáktu ietjas ja iehtjádij rájáj máhtta vuosedit ja vieledit
- átsádit ja buojkodat gáktu ulmutja iesjguhtik ásiin væráldin vájkkudi goabbá guojmesa iellemijda

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv sebrudakfágan 1. ja 2. dásen gá átsádi ja imájdalli sebrudakfágalassj tiemáj badjel ja reflektieriji gáktu dá tiemá aktij gulluji. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv gá áhtsáli ienep máhtov ja vuojni máhtov máhtta moatte láhkáj áttjudit. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti aj máhtudagáv gá vásedi ja vuojni ietjasa ja iehtjádij oassen moattebelak aktijvuodas, ja gá vásedi majt merkaj liehket fáron vájkkudimen. Oahppe adni digitála ræjdojt vuosedittjat ja ávddánahtátjit máhtudagáv fágan ja oadtjogáhti digitála árvustallamfámojt gá vuojni muhtem máhttelisvuodaj ja hásstalusáj digitála aktisasjbargon.

Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppiyoassálasstemij ja arvusmahttet oahppammiellaj sebrudakfágan dan baktu jut oahppe bessi átsádit, ságastallat ja imájdallat. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra fágan. Oahppe galggi bessat gæhttaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedi, galggi

Gájsse 2 - Áhpaddjebagádus

bessat moalgget majt ietjasij mielas bukti, ja majt buorebut nahki gá ávddåla. Áhpaddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpaddimev hiebadit navti váj oahppe bassi bagádallamij milta vijdedit ietjasa máhtudagáv sebrudakfágan diehtemvájnogisvuoda ja máhttoåhtsåma tjadá.

Gájsse-oahpponævvoráido birra

Gájsse-oahpponævvoráidon la juohkka jahkedássáj (1. - 4. jahkedássáj):

- Digigájsse
- Digitála tækstagirjje (sláddimgirjje nehtan)
- Diettedum barggogirjje
- Digitála áhpadiddjebagádus

Áhpadiddjebagádusán li ulme, ságastallamtiemá ja viehkkegatjálvisá. Bagádusán li aj muhtem fáktádiedo, ma ávdedi tjiengnodimoahppamav.

Digigájsse 2

Digigájsse álggobielie:	https://www.e-skuvla.no/yj/product/gaisa-1-4/
2-1 Sábadiit	https://www.mauthor.com/present/5936520690794496
2-2 Jáhtulahka	https://www.mauthor.com/present/6654065626447872
2-3 Dálen ja dálla	https://www.mauthor.com/present/5162330270334976
2-4 Jábe	https://www.mauthor.com/present/5881748164050944
2-5 Guovsagisájt máná	https://www.mauthor.com/present/5721632823443456
2-6 Ednamjárbbádis	https://www.mauthor.com/present/5843899972714496
2-7 Ráddnavuohta ja aktisasjvuohta	https://www.mauthor.com/present/4985951602737152
2-8 Sirdulattja	https://www.mauthor.com/present/4895062947659776
2-9 Dálkkádat ja doabbarat	https://www.mauthor.com/present/6374933121073152

Tæksta- ja barggogirije 2:

SISADNO	
Säbadit	
Nubbe skávllåjahke álggám la	6
Manen miján njuolgasusá li?	8
Adjáj skávllåsaljon njuolgasusá li	10
Idetdåjma	12
Ĝåktu gåssjelisvuodav jali riidov tjoavddet?	14
Ulmutjahttem	16
Jåhtulahka	
Skåvllåggæjnno.	18
Rasstidahka	20
Ĝåktu mij skåvllåj jåhtep	22
Jåhtulaktjuovga	24
Slergun	26
Jåhtulahka dálviijt.	28
Dålusj ja dálåsj åjgge	
Merragåtten	30
Merragåtte mánåj stågana	32
Dålusj åjgge duoddarin	34
Dålusj stågana duoddarin	36
Dålusj åjgge bájken	38
Dålusj stågana bájken	40
Dålusj årromsaje	42
Skåvllå åvddåla ja dálla	44
Dålusj vuojána	46
Dålusj ræjdo	48
Åvdep åjge bårnåmusá	50
Dålusj åjge dåjma	52
Værålt	
Kårtta vuoset makkår værålt la	54
Almeguovlo	56
Ĝietjav væråltoase	58
Europa	60
Afrika	62
Nuortta-Amerika	64
Oarjje-Amerika	66
Asia	68
Oseania	70
Antarktis	72
Kårtta	74
Klåssalanjá kårtta	76
Ĝåktu dahkat kårtav	78
Våttse kårtta milta	80
Moattelågåsj kårtta	82
Nasjonålbiejve	
Nuorttarijka	84
Såme nasjonålbiejve	86
Vuona nasjonålbiejve	88
Svieriga nasjonålbiejve	90
Suoma iesjráddålasjuohtabiejve	92
Islånda nasjonålbiejve	94
Danmårko vuodolåhkabiejve	96
Låga ja njuolgasuså	
Ĝudi mierredi lågajt ja njuolgasusåjt?	98
Mij la ulmutjahttem	100
Ulmutjahttem skåvlån ja sijdan	102
Låga ja njuolgasuså sebrudagån	104
Jåbe	
Ĝåktsa jåbe	106
Ĝidå	108
Ĝidågiesse.	110
Ĝiesse	112
Tjaktjagiesse	114
Tjaktja	116
Tjaktjadålvve	118
Dålvve	120
Ĝidådålvve	122

Teakstagirije (pdfi)	https://www.e-skuvla.no/yj/product/gajsse2/
Barggoegirije	https://www.e-skuvla.no/yj/product/gajsse-barggogirije/

Metávddálasj oasse

1. SÁBADIT

Digigájse sválldas: <https://www.mauthor.com/present/5936520690794496>

Ulme:

- ávddánahttet ja ávddánbuktet sebrudakfágallasj gatjálvisájt
- átsádit ja buojkudit gáktu máná máhtti mærrádusájda vájkkudit ja aktan barggat demokratijjallasj prosessaj hárráj
- reflektierit manen ulmutjijn li iesjguhtik vuojno ja válljiji iesjguhtik láhkáj
- ságastallat ráddnavuoda ja gullevasjvuoda birra ja mij vájkkut aktijvuodajda ulmutjij gaskan

Digigájse kap. 1, b. 1: Buorisboahtem skávlláj

Jiedna:

Buorisboahtem vas skávlláj. Dálá dán álgá 2. klássaj. Dieddela vuollerabda gievlijt dán bielen, de dassta besa tjuolldet barggobiehkev.

Tækstagirrije: Sábadi, b. 6 - 7

SÁBADIT

● Nubbe skávlájahke álggám la
Skávlá vas álggám la ja mij juo nuppe klásson lip.
Makkár vuorddemusá li dujna dán skávlájahkáj?
Majt oahppat hálijda?

Ume

- Oahppat makkár njuolgasusá miján li skávlán ja sebrudagán ja mij dáhpáduvvá jus njuolgasusájt doajá.
- Oahppat gáktu demokrátalasj mærráduš doajmmá ja gáktu dat midjij vájkkut.

Makkár rádnajt sáva oadtjot?
Makkár ráddna iesj hálijda árrat?
Makkár skávlá duv mielas buorre skávlá l?

67

Oahppamulme:

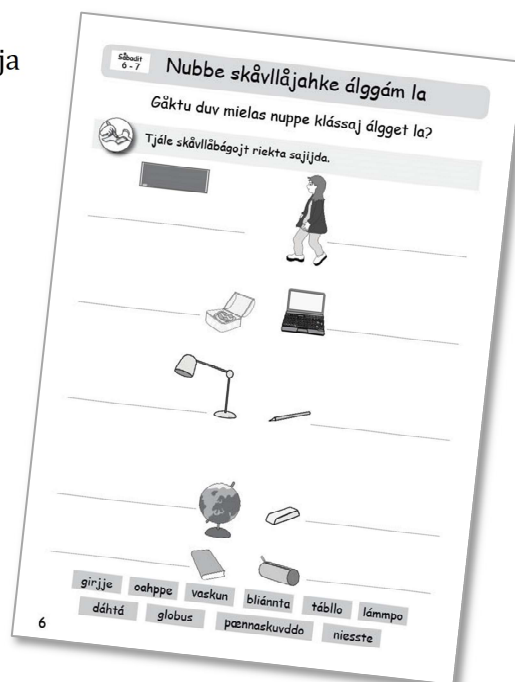
- Oahppat makkár njuolgasusá miján li skávlán ja sebrudagán ja mij dáhpáduvvá jus boarkki njuolgasusájt.
- Oahppat gáktu demokrátalasj mærráduš doajmmá ja gáktu dat vájkkot midjij.

Ságastallamábnnasa:

- Skávláj vas álgget 2. jage.
- Majt dán mujtá?
- Makkár skávlábágojt mujtá?
- Makkár njuolgasusá li mijá klássalanján ja skávlán?
- Jáhtulaknjuolgasusá.
- Bállotjektjamnjuolgasusá.
- Idetdájma.
- Ságastit gáktu sábadit ietjá oahppij ja ietjá ulmuttij.
- Guhti áhpat ulmutjahttemav?

Dájma:

- Máhttá gáhttjot politijav skávláj boahdet subtsastihttjat vehik njuolgasusáj birra.

Digigájse kap. 1, b. 2: Skávllábágo

Jiedna:
Bieja bágojt riehta sadjáj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 1, b. 3: Skávllábágo

Jiedna:
Átsá párajt.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 1, b. 4: Njuolgadusá

Jiedna:

Bieja vájmov daj mánáj nali gudi riehta dahki. Bieja eldagisá gáváv sijá nali gudi boasstot dahki.

Vásstáduš:

1. Buorre l giedav bajedit gá sidá juojddáv javllat.
2. Buorre l ráfen barggat.
3. Vuogas la sjávot tjállet.
4. Dán hiemssi iehtjádij barggoráfev jus mañjet boadá.
5. Ij hieba stuojmmit klássalanján. Gájkajn galggá árrot barggoráfe.
6. Háj, ij hieba klássalanján viehkat.

Tækstagirje: Manen miján njuolgasá li? b. 8 - 9 (barggorirje b. 7)

● **Manen miján njuolgasá li?** Sábadi

Klássan njuolgasá li, majt mij hæhttup tjuovvot. Miján li aj skávlánjuolgasá. Dábdå gus dán klássonjuolgasájt ja skávlánjuolgasájt?

Klássanjuolgasá li njuolgasá, majt mijá klássa tjuovvo, vaj la barggoráfe. Skávlánjuolgasá li njuolgasá, ma **ƆUSKET** gájkká ohpijda skávlán.

★ Gáktu mij galggap iehtjádij vuosstáj doajmmat?

Njuolgasus subtsas majt dán galga barggat ja majt dán i galga dahkat. Njuolgasájt mij hæhttup tjuovvot ja anodit.

Doadjet: Ɔå dán i njuolgasáv tjuovo, de dán njuolgasáv doajá.

8
9

Ságastallamábnnasa:

- Gáktu skávlán ja sebrudagán lej árrót jus ællim njuolgasá?
- Gáktu mij galggap doajmmat iehtjádij vuosstáj?
- Mij dáhpáduvvá jus mij ep tjuovo njuolgasájt?
- Makkár ietjá njuolgasájt dán vil dábdå?

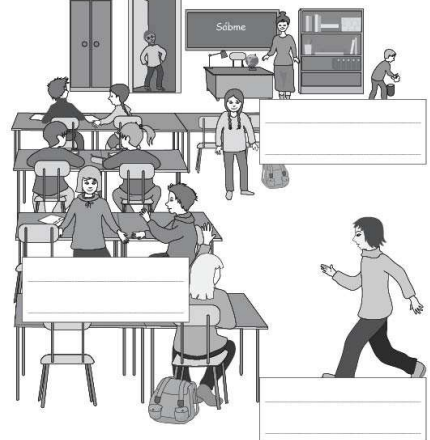
Dájma:

- Dahkat klássonjuolgasájt.
- Mannat tjadá skávlánjuolgasájt ja gahtsot dajt sæjnnáj vuojnnsusij oahppijda.

Manen miján njuolgasá li? Sábadi
8 - 9

Makkár njuolgasá miján li?

 Tjåle moallánagájt riehta sajijda.

Giedav bajedal
Barggoráfev vattel
Árttigav anel

7

Tækstagirjje: Adjáj skávlálsaljon njuolgadusá li, b. 10 - 11 (barggogirje b. 8)

● Adjáj skávlálsaljon njuolgadusá li Sábadiť

Skávlán ja sijdan mij oahppap sábadit gá miján ælla scemmi vuojno ássijjn.

Juohkkahasj hæhttu tjuovvot njuolgadusájt álles skávlán, tjabu álgusjbielen ja sisbielen. Njuolgadusá stivrriji mijá dájmajt, vaj gájkajn la buorre dille skávlán.

Makkár ieredusá li klássaňjuolgadusáj ja skávlánňjuolgadusáj gaskan?

10 11

Sábadiť 10 - 11 **Njuolgadusá skávlálsaljon**

Makkár njuolgadusá skávlálsaljon doajmmi?

  Oahppijť viehkeđi ulmutjahttet ja riehta dahkat. Tjuorga ja tjađe gáktu dahkat galggi. Šáván bájnni.

 Makkár njuolgadusájt dábdá? Váštádusáv dási tjađe.

_____

_____

_____

8

Ságastallamábnasa:

- Gáktu lej árrot jus ællim njuolgadusá skávlálsaljon?

Dájma:

- Mannat tjadá njuolgadusájt ma guoski skávlálsalljuj.

Digigájse kap. 1, b. 5 Gárvedit skávlláj

Jiedna:
Viehkeda Mihkkilav
gárvedittjat
skávlláj. Majt la ájnas
dahkat ávddála skávlláj
vuolgá? Sirde gávájt
riekta sadjáj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 1, b. 6 Tjále majt dån dagá!

TJÁLE MAJT DÅN DAGÁ!

< 1 2 3 4 5 6 7 8 9 >

Tjále majt dån dagá ávddåla gå skávllåj vuolgá.

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

á
ŋ
⤴

Jiedna:

Tjále majt dån dagá ávddåla gå skávllåj vuolgá.

Tækstagirjje: Idetdájma, b. 12 – 13 (barggogirje b. 9)

● Idetdájma

Sábadiš

Buorre skávlábæjvváj vájkkudi aj ássje majt dagá ávddála skávláj vuolgá:

- Le gus oadám buoragit?
- Le gus bárrádam?
- Le gus basádam?
- Le gus gárvedam skávládájmajda?
- Le gus oaggás rádnaj?

Manen la ájnas bárrát ja báníjt skuorrot ávddála gá vuolgá skávláj?

12

Majt dán dagá ávddála skávláj vuolgá?

Gá mij vuojnadip ja gárvedip buoragit áda skávlábæjvváj, de mij oahppap buorebut.

13

Ságastallamábnnasa:

- Manen li idetdájma nav ájnnasa?
- Gen ávdásvástáduš la mánáv bákter idedis árrat gá mánná skávláj galggá?

Sábadiš
12 - 13

Idetdájma

Majt dahkat galga ávddála skávláj vuolgá?
Bágojt riehta sajjida tjále.

báníjt skuorrot   sengav láhtjet   bárrát   gárvodit

Majt dagá ávddála skávláj vuolgá? Vástádušáv dási tjále.

9

Digigájse kap. 1, b. 7 Sábadiit

Jiedna:

Dieddela gávájit ja guldala majt máná javlli. Dieddela dassta ruodná nástev.

1a. Dát la muv bállu!

1b. Dat lij álgos muv!

1c. Dat la agev duv!

2a. Miján la dássju akta bállu. Gáktu galggap dan birra sábadit?

2b. Muv mielas galggap tjállet njuolgadusájt vaj sábadip bálluv adnet vuorrulakkoj.

2c. Mij guorrasip ássjev navti tjoavddet.

3. Dá li mijá njuolgadusá. Da gahtsahi siejnen vaj gájka máhtti dajt vuojnnet.

4. Viehka suohtas la sábalattjat stáhkát. Njuolgadusá mijáv dasi viehkedi.

Násstedahkamus:

Vásstádus:

Tækstagirrije: Gáktu gássjelisvuodav jali rijdov tjoavddet? b. 14 - 15, barggogirje b. 10, biesskedimárkka b. 93

● Gáktu gássjelisvuodav jali rijdov tjoavddet? Sábadit

Rijdov hæhttu tjoavddet ja sjehtadusáv dahkat:

- Guoradallat man nanna rijddo l jali makkár gássjelisvuoha l.
- Tjähkanimev adnet.
- Dahkat sjehtadusáv jali njuolgadusáv gáktu tjoavddet rijdov jali gássjelisvuodav.
- Válldet rádnáv giedas ja rádnatja árrot.

Manen ájnas la gássjelisvuodajt tjoavddet?

Rijddo l gá guovtes cebá jali ienebu ulmutjijs e sábadá. Rijdo sivvan la boastodájdus muhtem ássjen jali cella nuoges diedo ássje birra.

14 15

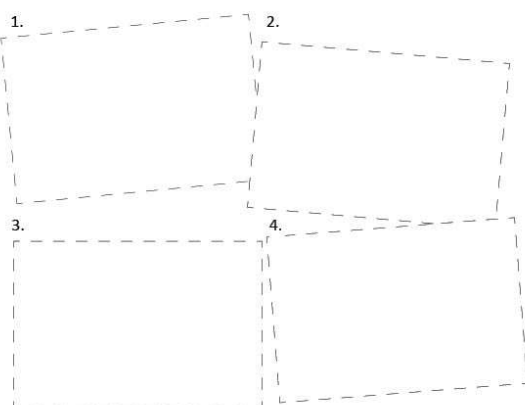
Ságastallamábnnasa:

- Mij la sjehtadus?
- Manen sjaddá rijddo?
- Máhtá gus aktu rijddalit?

Biesskidamárkka, b. 93:

Sábadit 14 - 15 **Gáktu gássjelisvuodajt jali rijdojt tjoavddet?**

Biesskeda ja lijmmi gávájt riehta ártniga milta, ma vuosedi gáktu álgos rijddo l ja gáktu sábadip.

Manen sábadit galggap ja gejna sábadip? Vásstádusáv dási tjále.

10

Rijdojt tjoavddet

93

Digigájse kap. 1, b. 8 Buorre bágo

Jiedna:
Máhtá gus dájt ájnas
bágojt? Tjále
bágojt riehta
ságastallamgievle sis.

Vásstádusá:

Tækstagirrije: Ulmutjahttem, b. 16 – 17 (barggogirje b. 11)

● Ulmutjahttem

Ulmutjahttem la gáktu dån vuohkasit dāmada gå la iehtjádij siegen, duola degu gáktu ulmutjijt buorastahtá, gáktu gijttá ja gáktu iehtjádijtt dáhkida dakkárin gáktu sij li.

★ Gånñá dån ulmutjahttemav áhpa? Mij div mielas ulmutjahttem la?

Sábadiit

Ulmutjahttet la buorastahttet gå náginav iejvvi ja gijttet gå juojddáv oadtjum la, duola degu biebmov jali vattáldagáv ja jus soames dunji juojddáv lagát.

17

Ulmutjahttem

Sábadiit 16 - 17

 Gáktu sábadiit sebrudagán, biednadáben, girkkon ja oassásin? Guhti mijáv ulmutjahttet áhpat? Tjále jali tjuorga.

 Gånñá div mielas ájnás la sebrudagán ulmutjahttet? Tjuorga.

11

Ságastallamábnnasa:

- Guhti áhpat mánnáj ulmutjahttemav
- Makkár dábe li iesj guhtik sajijn, duola degu girkkon, konsertan, rámbuvdan jná (ja nav ájn)?

**Tækstagirje: Guhti mierrit lágájt ja njuolgasájt? b. 98 – 99
(bargogirje b. 68 – 69)**

LÁGA JA NJUOLGADUSÁ

● Guhti mierrit lágájt ja njuolgasájt?

Láhka mierrit sebrudagá njuolgasájt.

Stuornadigge mierrit riika lágájt. Láhka mierrit gáktu sebrudahka lulu doajmmat ja gáktu dáppe ulmut ja lulu vuohkasit viessot. Jus doajá lágájt, de oattjo stráffav.

Dálusj ájge máhtij gånágis mierredit lágájt. Davva sán ij desti máhte dán ájge dahkat. Dálá l Stuornadigge dat mij mierrit, gási mij ájrrasiijt válljip, ma de bessi mierredit.

Demokratija l gá gájka bessi árrot fáron mierridimen, duola degu gájka klásson, gájka siebren jali gájka riikan.

Manen ij la buorre jus akta bæssá aktu mierredit lágájt ja njuolgasájt?
Mij dáhpáduvvá jus dán i tjuovo sebrudagá njuolgasájt?

98 99

Ságastallamábnasa:

- Makkár stádan la Vuona Stuornadigge?
- Mij la oajvvestáda?

Lága ja njuolgasá 98 - 99 **Gudi lágájt ja njuolgasájt mierredi?**

Makkár njuolgasájt ja lágájt dábdá?

 Njuolgasáv jali lágav tjuorga mij duv mielas ájnas la.

 Gudi duv klásson njuolgasájt mierredi?

☐	æjgáda	☐	áhpaddje	☐
☐	gájka	☐	klássaráde	☐
☐	vuorrasamos	☐	ij aktak	☐

70

Tækstagirjje: Mij la ulmutjahttem? b. 100 – 101 (barggogirje b. 71)

Ságastallamábnasa:

- Mij la ulmutjahttem?
- Manen dat la ájnas?
- Gáktu lej værált árrrot jus ulmutja ettjin ulmutjahte?

Mij la ulmutjahttem?

Lága ja njuolgadusá
100 - 101

  Tjále mij ulmutjahttem la, ja jus gerga, de gáváv tjuorga, mij dasi hiehpá.

Ulmutjahttem la:

71

Tækstagirje: Ulmutjahttem skávlán ja sijdan, b. 102 – 103 (barggogirje b. 72)

● Ulmutjahttem skávlán ja sijdan

Hæhttu aj skávlán ulmutjahttet. Hæhttu akta barggat ietjá oahppij skávlán juohkka biejve. Dat la buorre ulmutjahttem.

Lága ja njuolgodusá

Mij dáhpáduvvá jus oahppe e tjuovo njuolgodusájt skávlán ja sijdan?

102

103

Ulmutjahttem la:

- giedav bajedit
- rádjat
- sávjot árrat
- sajen tjáhkkihít
- smidát barggat

Ságastallamábnasa:

- Ulmutjahttem la vuodon gáktu dán dájma iehtjádij vuosstáj.
- Mij la ulmutjahttem skávlán?
- Mij la ulmutjahttem sijdan?

Lága ja njuolgodusá
102 - 103

Ulmutjahttem skávlán ja sijdan

Gáktu luluj árrat jus ejma ulmutjahttet máhte.

 Tjuorga avtav guhti ulmutjahttet máhttá.

72

Tækstagirjje: Lága ja njuolgasusá sebrudagán, b. 104 – 105 (barggogirje b. 73)

Ságastallamábnnasa:

- Sebrudagán la állo njuolgasusájs majt mij hæhttup tjuovvot. Makkár njuolgasusájt dán dábdá?
- Miján la állo lágájs majt mij hæhttup tjuovvut. Dábdá gus dán avtak lágav lága?
  - o Áhpadusláhka l akta dajs lágájs.

Ietjá dájma:

Gæhttjit Vuona lágkagirjev, man assás girjje dat la.
<https://lovdata.no/>

Lága ja njuolgasusá sebrudagán Lága ja njuolgasusá 104 - 105

Majt lulu dahkat jus lidji mierredit bessat avta álles biejevvev? Tjále bágojt jali moallánagájt.

.....

.....

.....

Tjuorga dav biejevvev gá mierreda.

Mán iesj mierredav uddni.

.....

73

Digigájse kap. 1, b. 9 Árvustallam

ÁRVUSTALLAM < 1 2 3 4 5 6 7 8 9 >

Tjále jali báddi gálmma ássje, majt dån la dán kapihttalin oahppam.

á η ^

árvustallam

Digigájse kap. 1, b. 10 Båhtusa

BÅHTUSA < 1 2 3 4 5 6 7 8 9 >

BÅHTUSA	RIEKTA VÁSSTADUSÁ	MIEDEMA
BUORISBOAHEM SKÅVLLÄT	100%	0 / 0
SKÅVLLÄBÁGO	0%	0 / 0
NTUOLGADUSÁ	0%	0 / 0
GÁRVEDIT SKÅVLLÄT	0%	0 / 0
TJÁLE MAJT DÅN DAGÁI	0%	0 / 0
SÅBADIT	0%	0 / 0
BUORRE BÁGO	0%	0 / 0
ÁRVUSTALLAM	0%	0 / 0
TJOAHKKÁJ	13%	0 / 0

båhtusa

2. JÁHTULAHKA

Sváldas: <https://www.mauthor.com/present/6654065626447872>

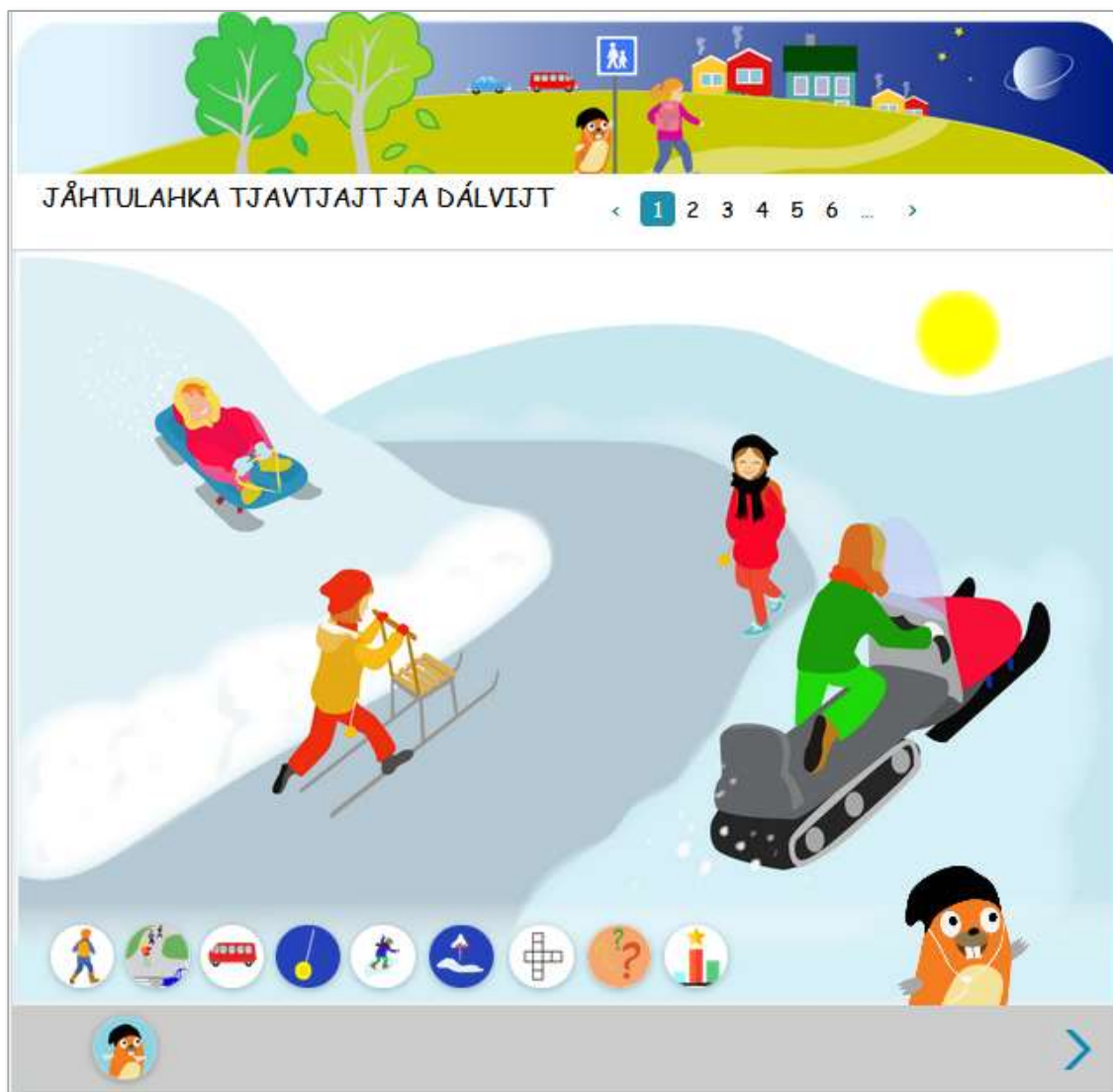
Ulme:

- ávddánahttet ja ávddånbuktet sebrudakfágallasj gatjálvisájt
- átsádit ja ávddånbuktet gáktu ulmutja viessun avta-guovte buolva dássta ávddála

Digigájse kap. 2, b. 1 Jáhtulahka tjavtjajt ja dálviijt

Jiedna:

Dálla mij galggap oahppat gáktu jáhtulagán doajmmap. Vállji barggobiehkev dán bieles vuollerabdan.

Digigájse kap. 2, b. 2: Skávllágæjnno

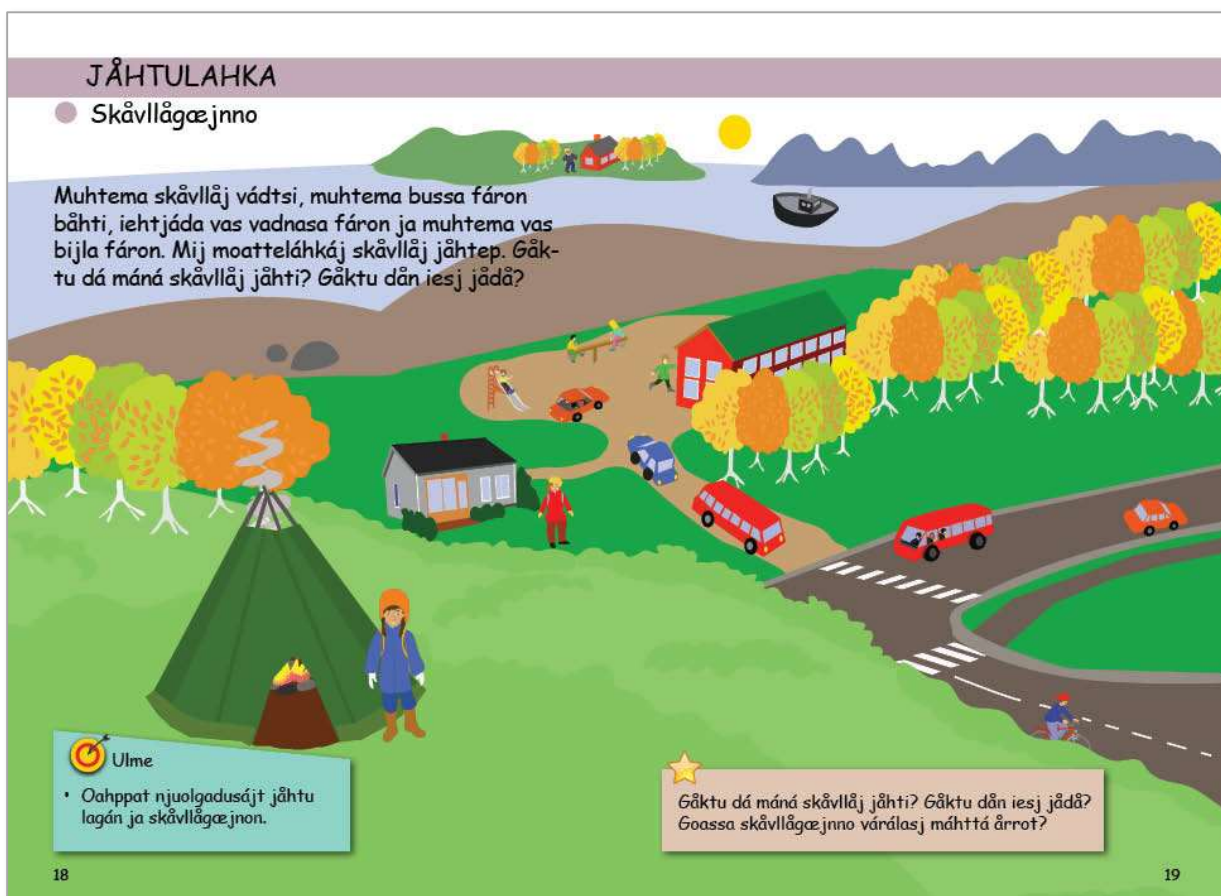
Jiedna:

Muhtema vádtsi skávlláj, muhtema bussajn bąhti, muhtema vantsajn bąhti ja muhtema vas bijlajn bąhti. Mij skávlláj jáhtep moatteláhkáj. Gąktus dá máná skávlláj bąhti? Giese gávųjt riekta mánųj.

Vásstádusá:

Tækstagirrije: Skávllágæjnno, b. 18 - 19 (bargogirje b. 12)

JÁHTULAHKA

● Skávllágæjnno

Muhtema skávlláj vádtsi, muhtema busa fáron báhti, iehtjáda vas vadnasa fáron ja muhtema vas bijla fáron. Mij moatteláhkáj skávlláj jáhtep. Gáktu dá máná skávlláj jáhti? Gáktu dán iesj jádå?

🍌 Ulme

- Oahppat njuolgadusájt jáhtu lagán ja skávllágæjnnon.

Gáktu dá máná skávlláj jáhti? Gáktu dán iesj jádå? Goassa skávllágæjnno várálasj máhtta árrat?

18

19

Jáhtulahka
18 - 19
Skávllágæjnno

Makkár skávllágæjnno dujna!? Tjuorga.

12

Ságastallamábnnasa:

- Makkár skávllágæjnno l dujna?
- Gáktu dán jádå skávlláj?
- Mij máhtta dahkat skávllágæjnov várálattjan?

Digigájse kap. 2, b. 3: Vádtsemluodda

Jiedna:

Muhtem luottajn bijla e besa vuodjet. Dáppe mij jáhtep dássju váttse jali syhkkalij. Makkir galbba dakkár luottan la? Bieja gávuváj riehta galbav.

Vásstáduš:

Tækstagirje: Rasstidahka, b. 20 – 21 (barggogirje b. 13)

Rasstidahka

Jus skávliláj váttsetattijn hæhttu rahtev rasstit, de davva rasstidagán jali suodjegæjnon bierri dahkat, masi vielggis sátso mállidum li.

Ávddála gá rassti, galga vuostatjijn gæhttjat oalges guovlluj, ja de gáro guovlluj ja dan maŋgela akti vil oalges guovlluj. Jus bijla e vuojnnu, de rastá vádtsetlip.

Gæjno rastá agev vádtset galga.
Jus viega, de lulu járrát, ja soajttá bijlavuodde div ij vuojne.

20

Jáhtulahka

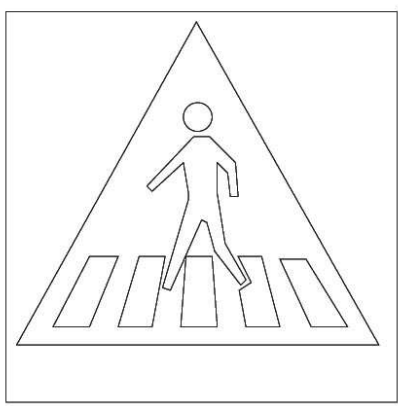

21

★ Majt mánná ájádallá ávddála gá vádtsá gæjno rastá?
Majt dahkat galggá ávddála gá mánná gæjno rastá?

Rasstidahka Jáhtulahka
20 - 21

Bájnni rasstingalbav.

Gievlijn mierkki makkár guovlluj gæhttjat galga ávddála rahtev rassti.

1. Vuostatjijn gæhttjat galga: ◀ ▶
2. Dan maŋgela gæhttjat galga: ◀ ▶
3. Maŋemussaj vil gæhttjat: ◀ ▶
4. Jus bijla e boade, de vádtsela rahte rastá.

13

Ságastallamábnnasa:

- Sjatta gus dán rasstit gæjnov gá vádtsá skávliláj? Na rámbuvddaj?
- Máhtá gus dán ieredit mij la oalges ja gáro?
- Manen la ájnas vádtset (ij sihkalidit jali viehkat) gá gæjnov rassti?

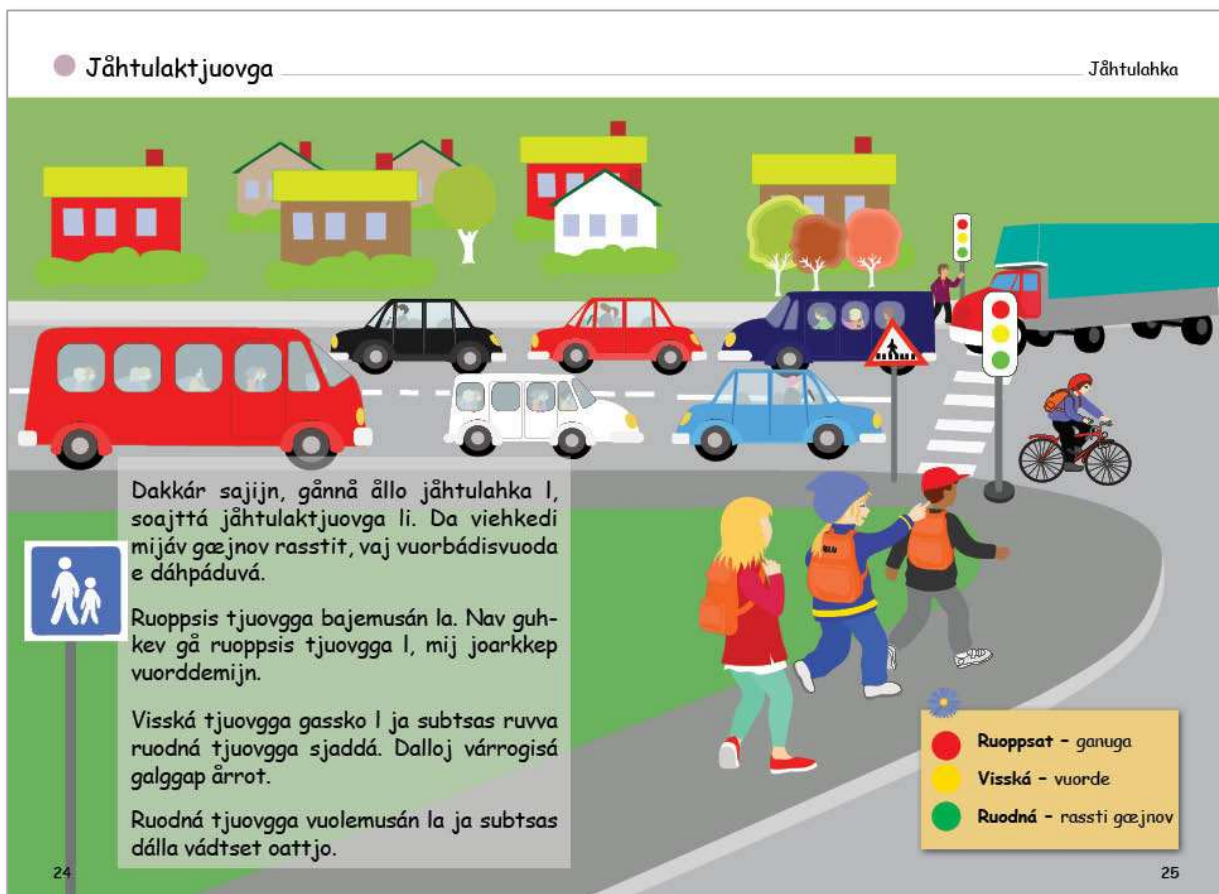
Dájma:

- Hárjjidallat gæjnov rasstit.

Tækstagirrije: Jáhtulaktjuovga, b. 24 – 25 (barggogirje b. 17)

Ulme:

Oahppat li gálmmá jáhtulaktjuovga. Diehtet jáhtulaktjuovga li ruodná, ruoppsis ja visská.

Ságastallamábnnasa:

- Manen la ájnas tjuovvot njuolgadusájt ja jáhtulaktjuovgajt?
- Mij máhtta dáhpáduvvat jus oahppe ij tjuovo jáhtulaktjuovgajt?

Lágá ienebu:

<https://no.wikipedia.org/wiki/Trafikklys>

Jáhtulaktjuovga

Bájnii jáhtulaktjuovgajt riehta bájnoi. Tjále bágojt riehta bájno guorraj.

Maná! Vuorde! Ganuga!

Dási tjuorga ietjat gá rahtev rasstimin la. Bájnii gáváv.

17

Digigájse kap. 2, b. 5: Slergun

Jiedna:

Gå dån tjuovga slerguna vuosstáj sjevnnjedin de dat ruopptot tjuovggá. Galla slerguna vuojná gávån? Tjále lågov ruktuj.

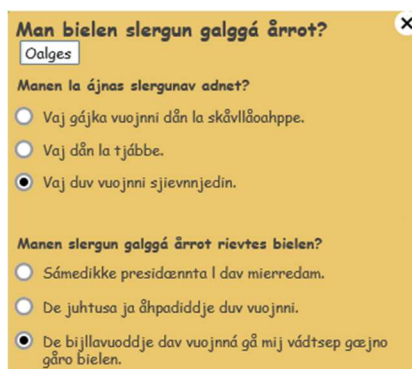
Vásstádus:

Násstedahkamus 1

Vásstádusá:

Násstedahkamus 2

Vásstádusá:

Tækstagirije: Slergun b. 26 – 27 (bargogirje b. 18)

● Slergun Jáhtulahka

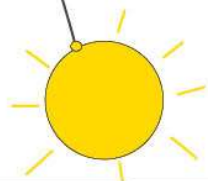
Gå dån sjevnnjedín jádå, de dujna slergun bierri árrót. Slergun vájkot bijllavuoddje duv oalle buorebut vuojnná, gå slergunav ij ane.

Dån vuojná gávåjn, oalle stuorra ieredus la man buoragit dån vuojnnu jus dujna slergun la jali jus dujna ij la slergun.

Slergun hekkav lulu gádjot. Dat oalle ájnas la.

Slergun agev gæjno bielen bierri árrót vaj bijllavuoddje davva buoragit vuojnná. Gå vádtsep, de agev vádtset galggap gæjno gáro rabdav. Dan diehti slergun bierri mijå oalges bielen gahtsahit.

Manen buorre l gå slergun báddegietjen gahtsaj?

Gå sjevnnjedín slerguna vuosttáj tjuovga, de dat ruopptot tjuovggá. Slergun tjuovgav dáves.

26 27

Ulme:

Oahppat ja dádjadit man ájnas la adnet slergunav sjevnnjedín.

Ságastallamábnasa:

- Manen l mávsulasj adnet slergunav?
- Manen la buorre slergun gahtsaj báddegietjen?
- Manen slergun galggá árrót oalges bielen?

Dåjma:

- Vuosedit mánájda man buoragit slergun vuojnnu sjevnnjedín. Máhtta manádit vájku politija lunna ja gatjádít jus siján li slerguna oahppijda vaddet. Sæmmi bále máhtta gáhttjot politijav subtsastit vehik jáhtulaklágaj birra.

Slergun

Gievlev bieja vihta sajjida, ma ælla sæmmilágátja gávåjn.

18

- Gahtsut sierralágásj slergunijt klássaladnjaj (ådå, oabme, slergunbáttiijt jná). Jáddijit tjuovgajt ja tjuovggit slergunij vuosstáj. Majt vuojnnebihtit?
- Dahkit slergunijt. Máhtta duola degu oasstet jali rávvit slergunlijniijt majt máhtta strijkkít stáffa nali. Dan mañjela máhtta mierkkimtussjajn tjuorggat nali, biesskedít ja gahtsot báddáj gánna l sággomnálo.
- Dahkat slergunbálggáv. Slergunijt dássedit bálggán mij la jasska vádtset. Juohkka mánán galggá árrot sálbbetjuovgga, majt mánna anet njunje lahka vaj tjuovgga máhttsá tjalmij guovlluj slergunis. Gæhttjalihtit man buoragit slergun vuojnnu jus sálbbetjuovgga l lahka tjalmij jali guhken ierit tjalmijs.
- Riekknijit muhtem ideda gallásin la slergun sijájs gudi skávlláj báhti. Dahkit diagrámmav.

Ienep dájma:

<https://www.tryggtrafikk.no/refleks/refleksaktiviteter/>

Digigájse kap. 2, b. 6: Jáhtulahka dálviht

Jiedna:
Dieddela gáváht ja lågá goassa máhttá árrrot várálasj jáhtulagán dálviht.

Tevsta:

Digigájse kap. 2, b. 7: Várálasjvuoda jáhtulagán

Jiedna:
Vuojná gus
várálasjvuodajt
jáhtulagán? Bieja
ruoppsis gievlév sajjida
gánná máhtá várálasj
árrot.

Vásstádusá:

Tækstagirje: Jáhtulahka dálviyt, b. 28 - 29 (barggogirje b. 19)

Ságastallamábnasa:

- Makkár hásstalusá li jáhtulagán dálviyt?

Dájma:

- Tjuorggat diliyt gánná galggá árrrot várrugis jáhtulagán dálviyt.

Jáhtulahka dálviyt Jáhtulahka 28 - 29

Moallánagájt lágá ja sátsa riehta gávæv. Bájnni gávæv.

- Dálvvefierdan gássjelis ruvva ganugit la.
- Várálasj bijllarahte vuosstáj tjerastit la.
- Gássjelis vuojnnet ja vuojnnot la alla muhtaskáblaj badjel.
- Gæjno vuodtjan árrrot máhtta.
- Muohta gæjnnogalbajt tjiehkát máhtta.

19

Digigájse kap. 2, b. 8: Ruossabágo

Jiedna:
Dálla dån la oahppam
ålov
jåhtulahkabágojs.Tjåle
ruossabågojt.

Våsståduå:

Digigájse kap. 2, b. 9 Árvustallam

ÁRVUSTALLAM

Tjále jali báddi gáimmá ássje, majt dån la dán kapihttalin oahppam.

Digigájse kap. 2, b. 10 Båhtusa

BÅHTUSA

BÅHTUSA	RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEDEMA
JÅHTULAHKA TJAVTJAJT JA DÅLVIJT	100%	0 / 0
SKÅVLLÅG/ÆJNNO	0%	0 / 0
VÅDTSEMLUODDA	0%	0 / 0
MIJ SKÅVLLÅJ JÅHTEP	0%	0 / 0
SLENGUN	0%	0 / 0
JÅHTULAHKA DÅLVIJT	0%	0 / 0
VÅRÅLASJVUODA JÅHTULAGÅN	0%	0 / 0
RUOSSABÅGO	0%	0 / 0
ÅRVUSTALLAM	0%	0 / 0
TJOAHKKÅJ	11%	0 / 0

3. DÅLEN JA DÁLLA

Sválldas: <https://www.mauthor.com/present/5162330270334976>

Ulmme:

- átsádit ja ávddánbuktet gáktu ulmutja viessun avta-guovte buolva dássta ávddála

Digigájse kap. 3, b. 1: Dålen ja dálla

Jiedna:
Tjuolde barggobiehkev!

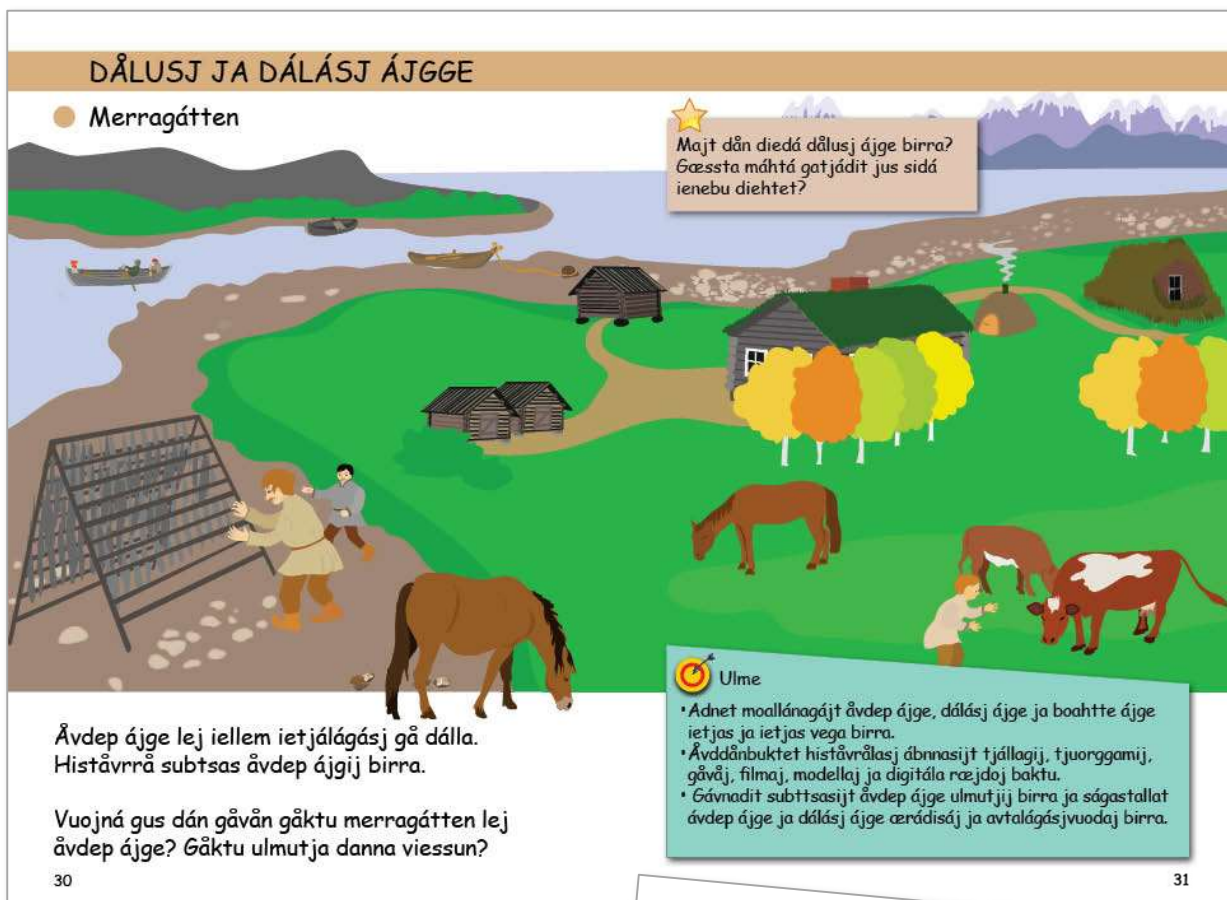
Digigájse kap. 3, b. 2: Mearragáddi

Jiedna:
Ságastallit gáktu dán ájadalá ulmutja
dålen viessun merragádden.

- Gatjáda æjgádijs, áhkojs, ádjájs jali
iehtjádijs gejt dán dábda majt sij diehti
iellema birra merragádden dålen. Fitnat
museas

Tækstagirjje: Merragátten, b. 30 – 31 (barggogirje b. 20)

Ávdep ájge lej iellem ietjálágásj gá dálá. Histávrrá subtsas ávdep ájgij birra.

Vuojná gus dán gáván gáktu merragátten lej ávdep ájge? Gáktu ulmutja danna viessun?

30

Ulme

- Adnet moallánagájt ávdep ájge, dálásj ájge ja boahhte ájge ietjas ja ietjas vege birra.
- Ávddánbuktet histávrrálasj ábnasij tjjállagij, tjuorggamij, gáváj, filmaj, modellaj ja digitála rájdoj baktu.
- Gávnadit subttasij ávdep ájge ulmutjij birra ja ságastallat ávdep ájge ja dálásj ájge áerádisáj ja avtalágásjvuodaj birra.

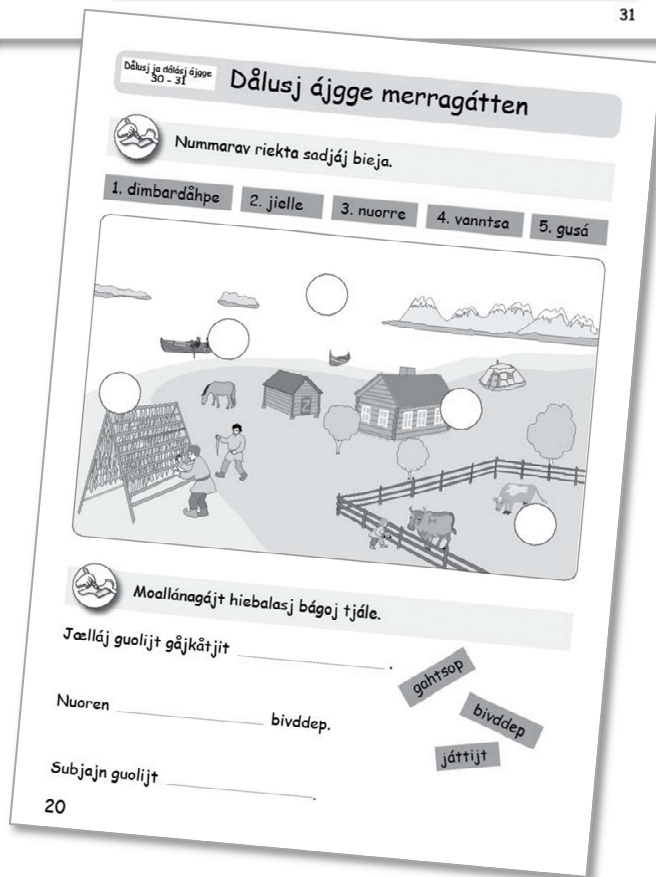
31

Ságastallamábnnasa:

- Majt dán diedá dálusj ájge birra?
- Mij lej ávddála merragátten ietjáláhkáj gá dálá?

Dájma:

- Manádit musean.

20

Digigájse kap. 3, b. 3: Stågana merragátten

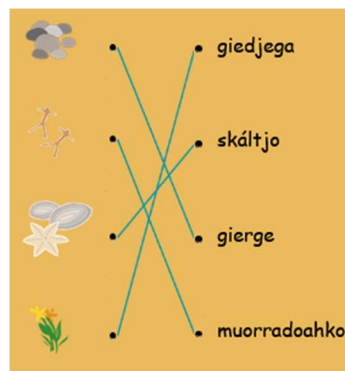
Jiedna:

Lássi ároj merragátten.
Dieddela risseboahhtsuvn
vaj oattjo barggobiehkev.

Dahkamus:

Vásstádusá:

Digigájse kap. 3, b. 4: Dálusj árromsaje merragátten

Jiedna:
 Makkir árromsaje lidjin
 dälén? Dieddela bágojt
 ruvtojn. Mierkki bágojt
 bájnoj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 3, b. 5: Dålen duoddarin

Jiedna:
Sågastallit gáktu
dån ájádala
ulmutja dålen
viessun
duoddarin.

Gatjáda æjgádijs,
áhkojs, ádjájs jali
iehtjádijs gejt
dån dábda majt
sij diehti iellema
birra duoddarin
dålen.

Tækstagirije: Dálusj ájgge duoddarin, b. 34 – 35 (barggogirje b. 22)

Ságastallamábnasa:

- Gæssta máhttep gatjádít ienep dieđojt dálusj ájgge birra?
- Makkár árvvo lej boahhtsun dálusj ájgge ulmutjiida?

● Dálusj ájgge duoddarin

Dálusj ja dálásj ájgge

★ Makkár dájma mánájn lidjin dálusj ájgge duoddarin?

Boahhtsus ulmutja viessun ja boatsoj vattij suojev. Dat lej aj fievrro ulmutjiida duoddarin. Ulmutja jáhtin boahhtsu jáhtulagá milta. Boatsoj lej ja világa l fievrro biebbmo ja suodie ulmutiida duoddarin.

☀ Bährámusájt hæhttutin vuorkkit luovváj. Ietján de urudisá dajt váldin.

3

Dálusj ja dálásj ájgge 34 – 35 **Dálusj ájgge duoddarin**

Nummarijt riehta sajjida bieja.

1. tjubukgoahte 2. gábmá 3. gieris 4. sjuohpan 5. hiergge

Moallánagájt hiebalasj bágoj tjále.

Gierrisijn hierge duogen _____.

Sjuohpanijn _____.

Tjubukgoahte álkke l _____ ja _____.

tsieggit gierastip ravggit jáhtep

22

Terma:

- Luovve
- Gieris
- Goahte
- Rájddo
- Smáhkum muoratja
- Suogjárav

Dájma:

- Guldalihtit subttasav Gájsse-næhttabielen.
- Dahkit ietja rissij ja smáhkum muoratjij suogjárav ja luovev.

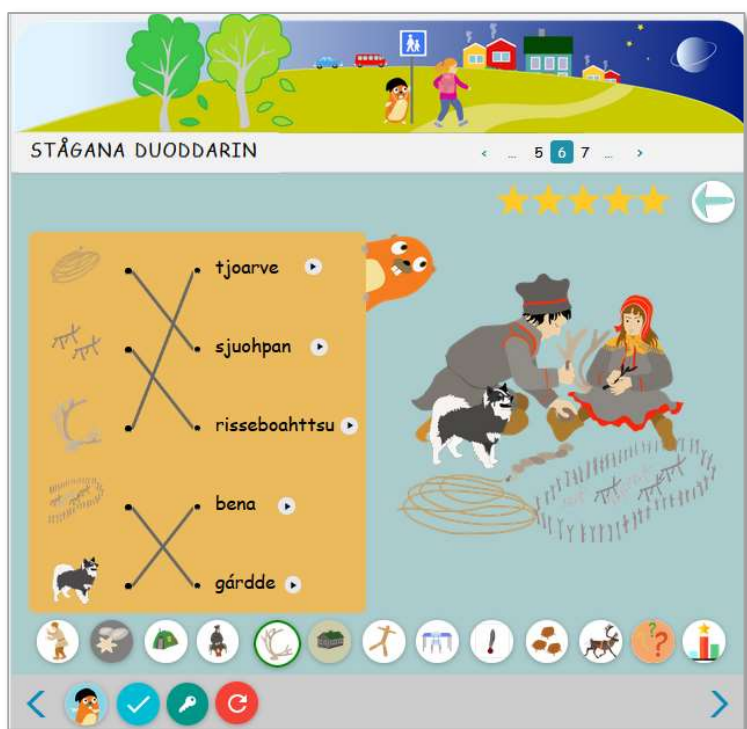
Digigájse kap. 3, b. 6: Stågana duoddarin

Jiedna:

Biggi åroj duoddarin. Makkir stågana lidjin sujna? Dieddela gáváv ja tevstav ma aktan gulluji.

Vásstádusá:

Tækstagirjje: Dálusj stágana duoddarin, b. 36 – 37 (bargogirje b. 23)

● Dálusj stágana duoddarin
Dálusj ja dálásj ájgge

Dálusj ájgge máná hæhttujin stáhkát daj dinggaj ma lidjin lahkabirrasin ja duoddarin duola degu tjoarve, sjuohpana, risse ja muora. Máná dahkin gárdijt ja muorrasmáhko lidjin boahttsu.

★
Le gus dán goassak stáhkam rissebohttsuj? Gæhttjala jus buvtá dahkat boahttsuv rissijs!

☀
Muorrasmáhko I báhtso, mij báhtsá gá muorajt la smáhkkum. Smáhkkot la sæmmi gá tjuohppat ierit rissijt.

36
37

Dájma:

- Manádit álggon stáhkamin diján li boahttsu gárden.
- Dahkit gárdev/gerdav rissijs.
- Sjuohppit/gierastit.

Dálusj stágana duoddarin Dálusj ja dálásj ájgge 36 - 37

Ma dálusj ájggáj e hieba? Gievlev daj birra bieja.

☀ **Sátsojda tjále majt ulmutja gáván javlli.**

Nissun: _____

Álmáj: _____

Mánna: _____

☀ **Bágojt sátsojda tjále.**

guakta rissebohttsu

sjuohpan

bena

rissegárdde

tjoarve

23

© ABC-Company E-Skuvla AS ja Inger Biret Vasara-Hammare Sara

56

Digigájse kap. 3, b. 7: Bájken

Jiedna:

Sågastallit gáktu dån ájádala ulmutja dålen viessun bájken.

Gatjáda æjgádijs, áhkojs, ádjájs jali iehtjádijs gejt dån dåbdå majt sij diehti iellema birra bájken dålen.

Tækstagirrije: Dålusj ájgge bájken, b. 38 – 39 (barggogirje b. 24)

● Dålusj ájgge bájken
Dålusj ja dálásj ájgge

★ Dimbardáhpe l tjáskájs dagádum. Dimbar la álles tjáskás dagádum dáhpeábn-nasin.

☀ Makkár slihtura lidjin ávdepe ájgge ednambargon? Makkár ávkke lej gusás, sávtsas ja gájtsas? Masi dajit adnin?

Bájke máná ja állessjattuga árrun álu dimbardábijn. Siján lidjin slihtura ja bivddin aj guolijt.

Bájken máhtij árrrot oases, gänná ulmutja máhttin oasstet duov dáv ja gási ulmutja aj máhttin vuobdet rievsagijit majt bivddin ja nuvtagijit majt gárrun.

38
39

Dålusj ja dálásj ájgge
38 - 39
Dålusj ájgge bájken

☀ Bágojt riehta sájjida tjále.

slihtura
  suhkat
  sláddjij
  dimbardáhpe
  guolle

☀ Moallánagájt hiebalasj bágojt tjále.

Lissjájñ _____

Viermijt _____ galggá.   sláddjij

        _____ galggá.   báhtjet

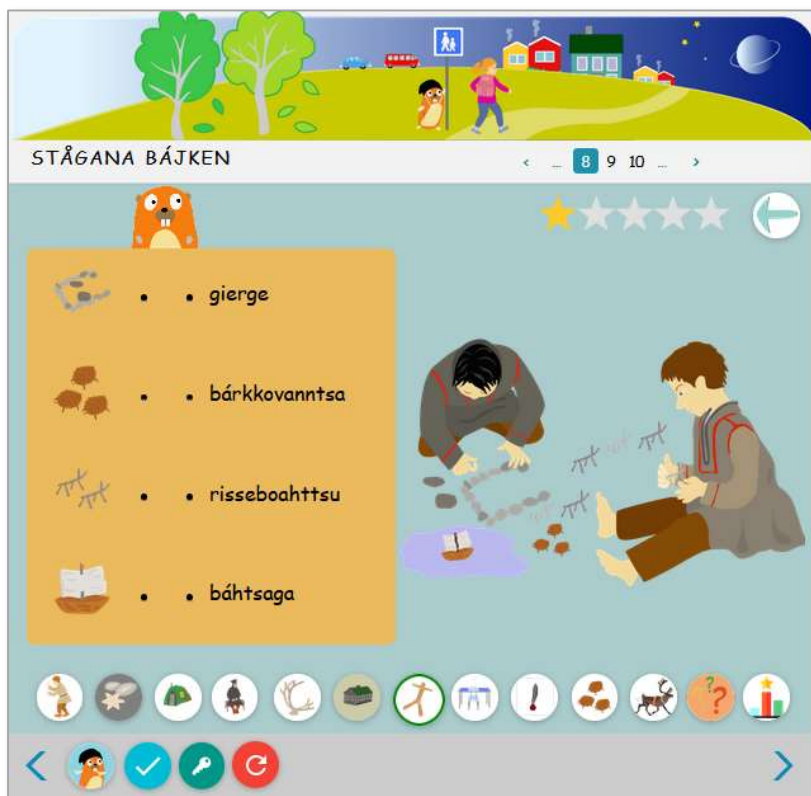
        _____ galggá.   suohppot

24

Ságastallamábnasa:

- Girkko l álu girkkobájken
- Mij la dimbardáhpe?
- Gáktu jáhtin bájkij gaskav?
- Manen divna dâbe lidjin jáhkágátten?

Digigájse kap. 3, b. 8: Stågana bájken

Jiedna:

Biehtár ároj bájken.
Makkir stågana lidjin
sujna? Dieddela gáváv ja
tevsav ma aktan gulluji.

Vásstádusá:

Tækstagirje: Dálusj stágana bájken, b. 40 – 41 (barggogirje b. 25 - 26)

Dájma:

- Dahkit sávtsajt rissijs.
- Dahkit bárkkovantsav.

Dálusj stágana bájken

Bájke máná aj stáhkin dajna majt álggon gávnin, ja dahkin gusájt ja sávtsajt rissijs. Giergijs dahkin fievsev.

Ávdpe ájge hæhttujiin mannat nuppe ulmutjiij lusi gá sihtin ságastallat, gá ællim telefávná ja dáhtá man baktu lulun guldádit.

★ Le gus gæhttjalam dahkat vadnasav bárkos jali ietjá ábnasis majt gávna álggon? Biesse buoragit bárjjásin hiehpá.

Dálusj ja dálásj ájge

Fiekse: Dáhpe gánná slihtura li.

Dálusj stágana bájken Dálusj ja dálásj ájge 40 - 41

Tjuorga ja bájnni makkár stáganiij dálusj ájgen stáhkin.

25

Tjuorga stáganiij ja daj namájt tjále, ma ávdála lidjin ja ma dálla li.

Ávdála	Dálla

Tjuorga stáganav masi buoremusat lijkku ja gálmma gárgadisa gáva guorraj tjále.

Mij dát la?

_____

Makkár ábnasis stágan dagádum la?

_____

Goassa dajna stága?

_____

26

Tækstagirje: Dálusj árromsaje, b. 42 - 43 (barggogirje b. 27)

Dálusj árromsaje

Dimbardáhpe

Dálusj ájge árromsajijn viessun stuorra vega ja moadda buolva aktan. Slihtura aj máhttin árrót sáemmi dáben nuppe gietjen.

Dálusj ájgen ulmutja árrun goaden, tjubugin, ávvagoaden ja dimbardáben.

Dálvijt lej galmas, hæhttujen dállit.

Aloda ietjat áhkov jali ádjáv subtsastittjat gáktu sij dálusj ájgen árrun.

42

Dálusj ja dálásj ájgge

Tjubuk

Ádnárisgoahte

Goahte

Le gus dán goaden jali tjubugin idjadam?

43

Ságastallamábnasa:

- Makkár árromsajijn li oahppe árudam?
- Makkár árromsajijn li æjgáda, áhko ja ádjá árudam? Gatjáda sijdan, jus dán i diede.
- Makkár ieredusá li dálásj dábij ja dálusj ájge árudagáj gaskan?

Dájma:

- Dahkat klássaladnjaj dálusj árromsajijt.

- Manádit musean gæhttjamin dálusj árromsajijt.

Dálusj árromsaje

Dálusj je dálásj ájgge 42 - 43

Dáj dálusj árromsajijs avtav vállji, tjuorga dav ja dan árromsaje birra vehik subtsasta. Tjielggi dav.

27

Digigájse kap. 3, b. 9: Skávllá dâlen ja dálla

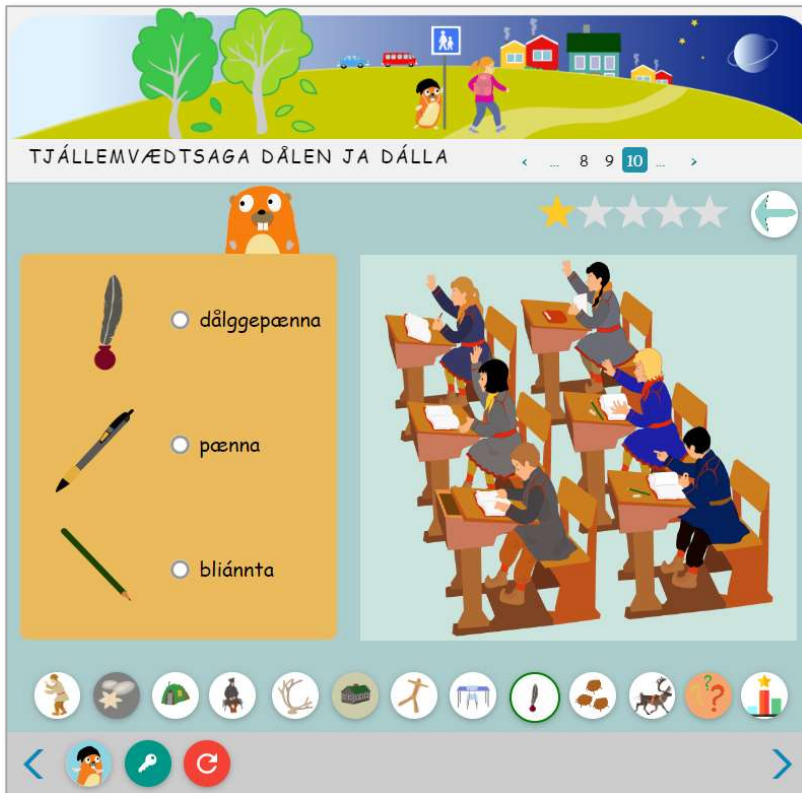

Jiedna:
Tjåle gårgadisåjda
“dålen” jali “dålla”.

Våsståduå:

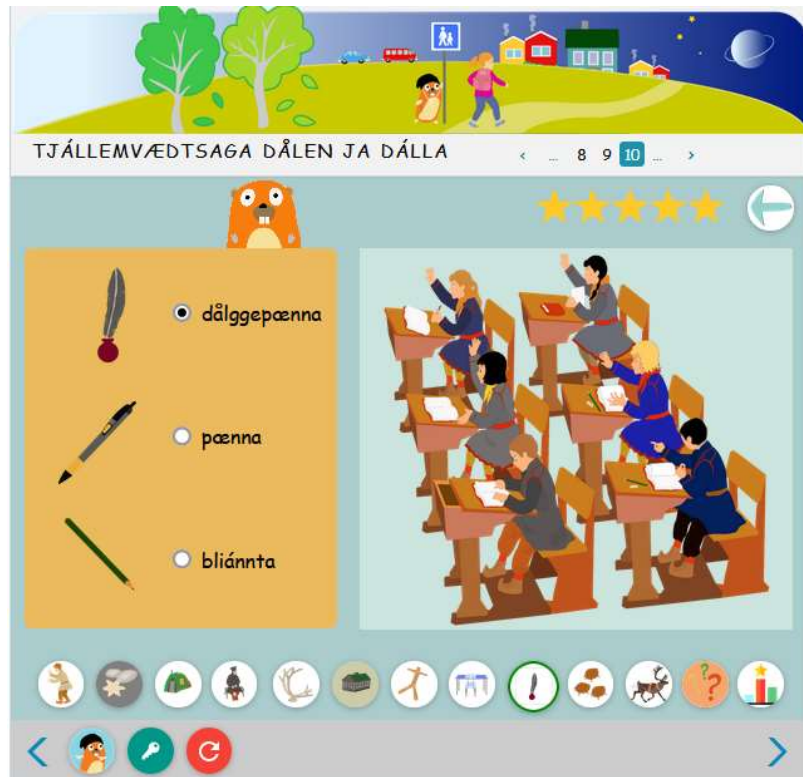

Digigájse kap. 3, b. 10: Tjállemvædtsaga dâlen ja dâlla

Jiedna:
Majna tjállin dâlen?
Tjuolde riehta
tjállemvædtsagav.

Vásstáduš:

Tækstagirjje: Skávllá ávddåla ja dálla, b. 44 - 45 (barggogirje b. 28)

Ságastallamábnnasa:

- Mij la ietjáláhkáj ja mij la sæmmiláhkáj gá dán ájge?

● Skávllá ávddåla ja dálla
Dålusj ja dálásj ájgge

Dålusj ájge máná hæhttuin guoddet muorajt skávlláj vaj bessin dállit. Æjgáda lájbbun lájbijt skávlláj ja oahppe tjuoggin muorjijt dálvváj.

Dålusj ájge mánáj lidjin sáme gárvo juohka biejeve.

44

Mij la stuoråmus ieredus dálásj ja dálusj skávllá gaskan?

Ávdep ájge lej skávllá ienemusåt dåssju dáro- ja suomagielaj. Dålla bæsså sámebåjkijn oahppat skåvlån sámeielaj ja sámeielav.

45

Dåjma:

Dålusj ja dálásj ájgge 44 - 45

Skávllá ávddåla ja dálla

Ruossi makkár dåjma oahppen lidjin skåvlån ávddåla ja dálla.

Ávddåla	Dålla
☐ muorajt guoddet	☐
☐ oahppat internehtav adnet	☐
☐ dálvváj muorjijt	☐
☐ internáhtan årrot	☐
☐ gáptijn agev vádtset	☐
☐ sålmajt ålgolt oahppat	☐
☐ oahppe filmajt gæhttji	☐
☐ dåssjå båtja garraduoijjn barggi	☐
☐ dåssjå næjtsø dibmaduoijjn barggi	☐
☐ båtja ja næjtsø klåssalanjån goabbák bielen tjåhkkåhi	☐

28

- Dramatiserit dålusj ájge skåvllådilev.
- Jus gávnnabihtit dålusj ájge tjållemræjdojt, de måhttebihtit gæhttjalit tjållet.
- Gehtjadit ávdep ájge åbbisav ja ietjå skåvllågirjijit.

Ienep diedo ávdep ájge skåvllåvådtsema birra:

<http://skuvla.info/>

Digigájse kap. 3, b. 11: Stågana dålen

Jiedna:
Tjále ståganij
nammadusájt ruvtojda.
Dassta mierkki nuppe
ruvton jus stågan
aneduváj dålen jali dálla.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 3, b. 12: Vuojána dålen

Jiedna:
Bieja vuojániijt riehta sadjáj dan milta jus da aneduvvin dålen jali dålla.

Vásstádusá:

Tækstagirjje: Dålusj vuošana, b. 46 – 47 (barggogirje b. 29)

● Dålusj vuošana

Dålusj ja dálásj ájgge

Dálásj vuošanaida dievdepp bensijnnav jali dieselav boalldemussan. Makkár "boalldemus" dálusj vuošanaijn lej?

Dålusj ájgge vuošana lidjin vantsa, hesta, boahhtsu, sabega ja ulmutja aj vádtsin álov.

Dålusj ájggen ællim nav álllo gæjnojjs. Ulmutja álov jáhtin jágáaj ja jávriij milta giesijjt, ja jieņa nanna dálviijjt.

Hierge manen lej gieris, man sinna ulmutja máhttin tjáhkka-hit, jali man sisi biedjin gálvoijt. Hesta manen vas lej gevlas jali voaņna.

Dán ájgge l ulmutjiijn álllo biijaajs.

46

47

Ságastallamábnnasa:

- Gáktu div áddjá ja áhkko bruvkkujga jáhtet ávdepp ájgge?
- Mij lej ávdepp ájgge vuošanaijn "boalldemus"?

Dålusj vuošana

Jus dálusj ájggen viessot lidji, gáktu lulu jáhtet? Na iehtjádá

Dålusj ja dálásj ájgge 46 – 47

29

Tækstagirje: Dálusj ræjdo, b. 48 – 49 (barggogirje b. 30)

● Dálusj ræjdo

Áksjujn tjuollin muorajt ja smáhkkujin rissijt.

Ávddála ællim másjijna, majna sláddjijin. Lissjájn sláddjijin.

Goanntsi l vuogas ræjddo, majna gámasuojnijt tjuohppat.

★ Le gus dijá lunna jali áhkon jali ádján dakkár ræjdo? Guhti dajt adnám la?

Dálusj ja dálásj ájgge

Ávddála gábmasijt ja duoljiit máhttin adnet, dajt hæhttuujin niessket, vaj suona ja buojde luovvanin. Niesskemruovdev adnin niesskemij.

Guollebivdon lej sliehppi vuogas, dajna ruohkastin bálldáv jali ietjá guolev ja vanntsaj læggijin.

Náhpen li rabda vehik sisi guovlluj, vaj mielkev e spilli gá áldov báhtji.

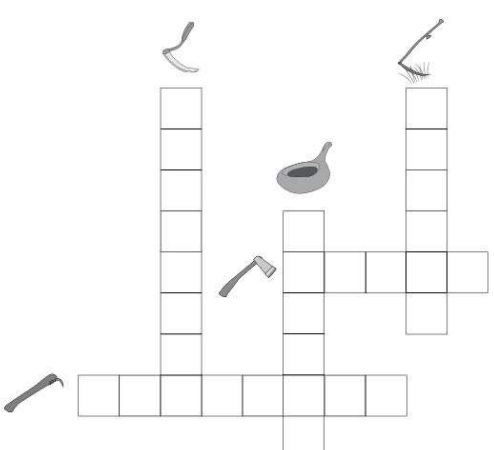
★ Smirjár smirjon barggá, ja hábbmi báhkka dálán barggoræjdojt metállas, duola degu lissjájt ja nijbijt.

48
49

Dálusj ja dálásj ájgge 48 - 49

Dálusj vædtsaga

Ruossabágojt tjále.

áksjo   sliehppi   lissjá
náhpe   goanntsi

30

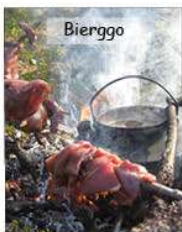
Ságastallamábnasa:

- Le gus dijá lunna jail áhkon ja ádján dákkár ræjdo? Guhti bruvkku dajt adnet?
- áksjo
- goanntsi
- niesskemruovdde
- sliehppi
- náhppe
- lissjá

Tækstagirrije: Ávdep ájge bárrámusá, b. 50 – 51 (barggogirje b. 31)

● Ávdep ájge bárrámusá

Dálusj ja dálásj ájgge

Málestit la gá bied-
já biergov duodatjit
mañjela gá la njuov-
vam.

Diedá gus makkár
sjatto luondon li,
majt máhtá bárrát?

Ávdep ájgen ulmutja bárrin dav majt luondos oad-
tjun: biergov, guolev ja muorjev. Sij bárrin divna
majt boahhtsus ja ietjá iellijs oadtjun, ja vuossjin
gattsajt ja lájbbun vuojngámáhkkojt vaj ij mige
dássjáj mannam.

Muorjijt vuorkkijin goarddelijda ja mielkes vuost-
táv dahkin, mij lej buorre bisodit jali ájmon adnet.
Dálusj ulmutja aj bárrin sjattojt, duola degu bás-
káv ja juomov.

50

Juobmo

Láttaga

51

Ságastallamábnnasa:

- Gáktu dálusj ájge dahkin biebmajt gá ij lim elektrisitiehtta.
- Gásstá ulmutja oadtjun bárrámusáv?

Ietjá materiála: Plakáhtta márffima birra

Ietjá dájma:

- Dálusj ájge gá ællim vuoná, de lájbbun duolbba lájbijt, gáhkkojt. Dajt máhtá dahkat aktan oahppij.
- Márffim: Goahteskávllá lij márffim.
- Gehtja filmav márffima birra, majt Nuorttaálmugij guovdásj la dahkam.

Tækstagirrije: Dálusj ájge dájma, b. 52 – 53 (barggogirje b. 32 – 33)

Dálusj ájge dájma

Ienemus oasse ulmutjijs bierrgijjn iehtja dálusj ájgen, siján lidjin bárrámusá ja árrromij ettjin ane nav stuurra dábiijt. Biktasiijt sij iehtja gárrun.

Dálusj ja dálásj ájgge

hássit   muorrit   tjuohppat gámasuojniit   gádet

mærkkot miesijt   njuovvat   niessket

★ Makkár sieradusá li merragátte, duoddara ja bájke dájmaj gaskan? Makkár dájma dálásj ájge li? Ma li sæmmi?

★ Barggi gus duv vegan jali máttón dákkár bargojt? Guhti barggá majt?

52   53

Ságastallamábnnasa:

- Makkár bargo lidjin ávdep ájge ulmutjiijn?
- Majna duv máttaráhkko ja máttaráddjá biebmajga ietjas berrahav?
- Makkár dájma li sæmmi dán ájge ja dâlen?

Dálusj ja dálásj ájgge   **Dálusj ájge dájma**

Gává ja tevsta gasskaj sátsa.

Dálusj ájge gáván 10 boastovuodajt átsá. Gievlev daj birra bieja.

hássit   muorrit   miesijt mærkkot   suojnrit   gádet   njuovvat   niessket

32   33

Digigájse kap. 3, b. 13 Árvustallam

ÁRVUSTALLAM

Tjále jali báddi gálmma ássje, majt dån la dán kapihttalín oahppam.

Digigájse kap. 3, b. 14 Båhtusa

BÅHTUSA

BÅHTUSA		RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEÐDEMA
DÅLEN JA DÁLLA	100%	0	0/0
MERRAGÁÐDE	100%	0	0/0
STÅGANA MERRAGÁTTEN	100%	0	1/0
ÅRROMSAJE MERRAGÁTTEN	0%	0	0/0
DÅLEN DUODDARIN	0%	0	0/0
STÅGANA DUODDARIN	0%	0	0/0
BÁJKEN	0%	0	0/0
STÅGANA BÁJKEN	0%	0	0/0
SKÅVLLA DÅLEN JA DÁLLA	0%	0	0/0
TJÁLLEMVÆDTSAGA DÅLEN JA DÁLLA	0%	0	0/0
STÅGANA DÅLEN	0%	0	0/0
VUOJÁNA DÅLEN	0%	0	0/0
ÁRVUSTALLAM	0%	0	0/0
TJOAHKKÁJ	23%	0	1/0

4. SÁME JÁBE

Svállidas: <https://www.mauthor.com/present/5881748164050944>

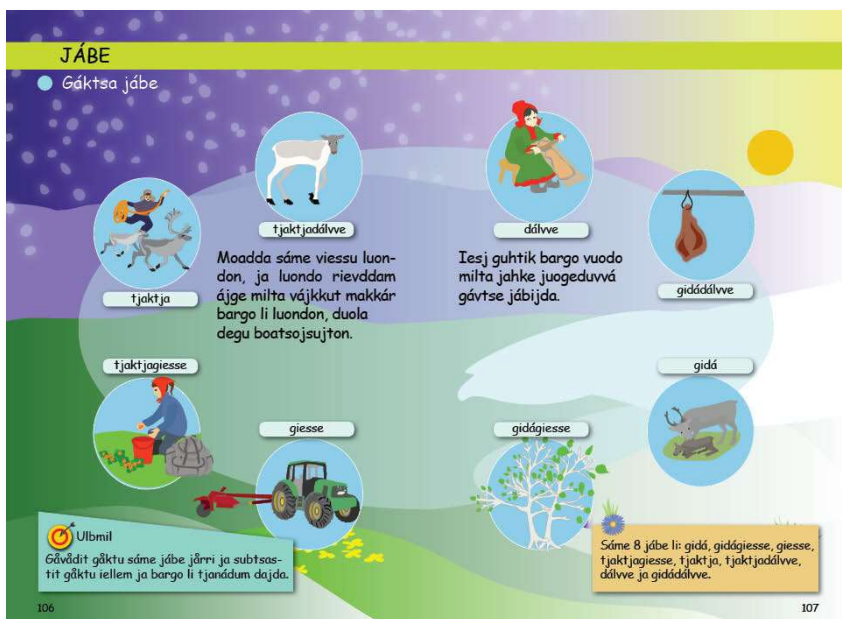
Kapihttala ulme

- ávddánahttet ja ávddánbuktet sebrudakfágallasj gatjálvisájt
- gávvidit ja buojkodit moattebelakvuodav ja avtaárvvusasjvuodav Sámen, dættodit sáme berajvuodav ja iesjguhtik familljahámijt ja álmuktjerdajt

Digigájse kap. 4, b. 1: Sáme jábe

Jiedna:
Sáme jagen li 8 jábe: Dálvve, gidádálvve, gidá, gidágiesse, giesse, tjaktjagiesse, tjaktja ja tjaktjadálvve. Dieddela jábij gávájt.

Tækstagirjje: Jábe, b. 106 – 107 (barggogirje b. 74 – 75)

Ulme:

Diehtet Sámen li gávtse jábe: Gidá, gidágiesse, giesse, tjaktjagiesse, tjaktja, tjaktjadálvve, dálvve, ja gidádálvve.

Ságastallamábnasa:

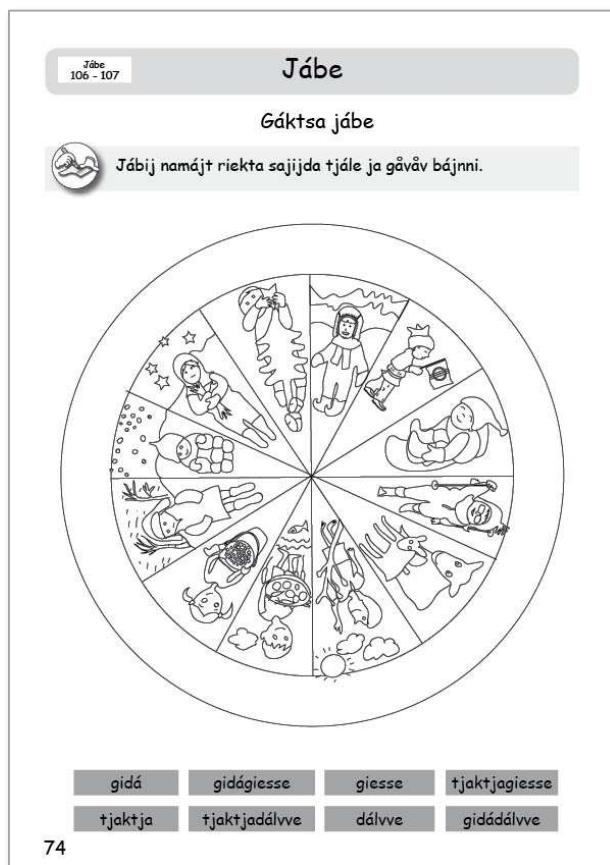
- Makkár bargo duv berrahin li iesj guhtik jáben?

Juogosbarggo:

Dahkit stuorra siejnnegáváv gási tjuorggabihtit unnep gáváv juohke jáhpáj.

Lágá ienebu:

- Girjje “Áret i Sápmi”, tjállám Marit Mikkelsdatter Eira Murud (ČálliidLágádus)

Digigájse kap. 4, b. 2: Dálvve

Jiedna:

Goassa l dálvve? Giese dálvve mánož nammadusájt riehta sadjáj gievlen.

Dieddela dassta maŋŋela ruodná nástev.

Vásstádusá:

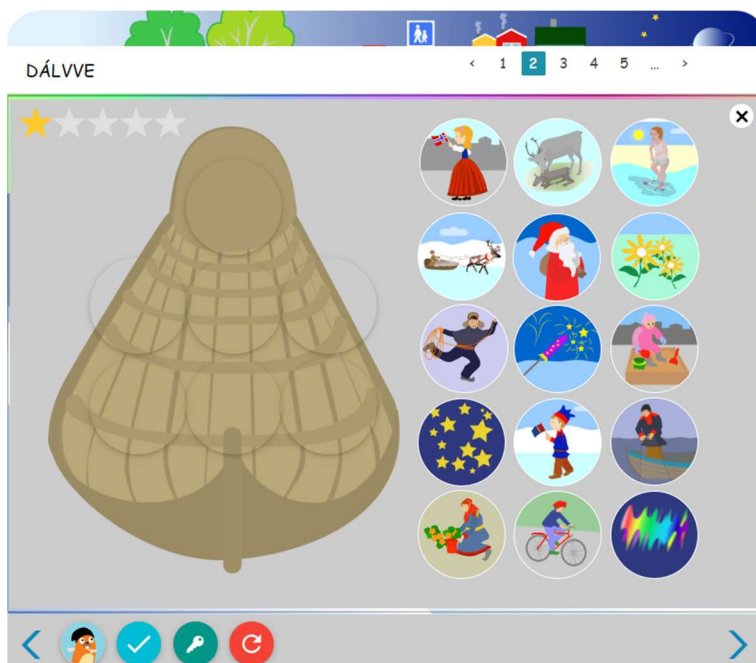

Jiedna 2:

Riehta! Dálvve máno li javllamáno, ádájakmáno ja guovvamáno.

Dahkamus:

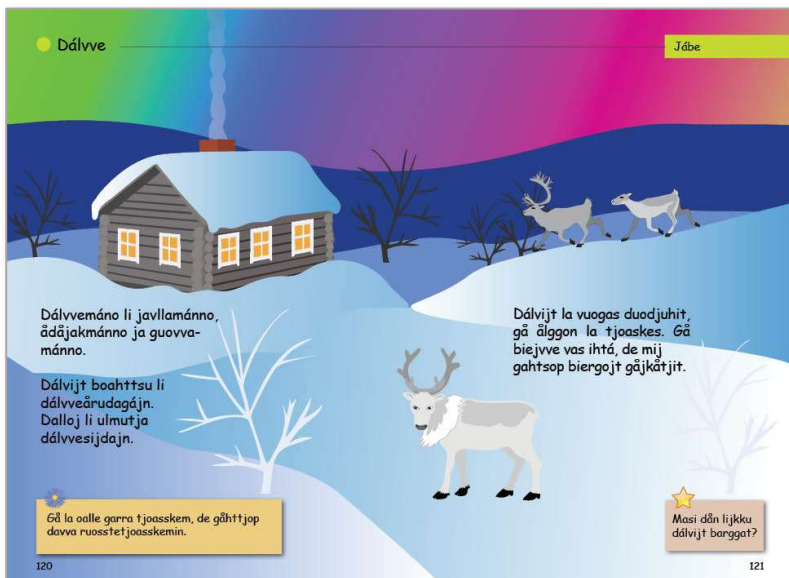
Jiedna: Bieja gierrisij diŋgajt ma gulluji dálvváj.

Vásstádusá:

Tækstagirje: Dálvve, b. 120 - 121 (barggogirje b. 85)

Ságastallamábnasa:

- Makkár bargo li dálvijt?
- Duodjuji muhtema div berrahin? Majt duodjuji?
- Makkár duodjáj dán lijkku?

Dálvve **Jábe**
120 - 121

Javllamánon, ádájakmánon ja guovvamánon dálvve I.

Dálvijt vuogas duodjuhit la, gá álggon tjoaskes la. Majt dá duodjára dahki?

①

②

③

① _____

② _____

③ _____

niessket

goarrot

gádet

Makkár duodjáj ienemusát lijkku? Tjuorga. Duoje namáv gává guorraj tjále.

85

Digigájse kap. 4, b. 3: Gidádálvve

Jiedna:
Goassa l gidádálvve?
Tjále jali giese mánoja
nammadusájt. Dieddela
dassta maŋŋela ruodná
nástev.

Vásstádusá:

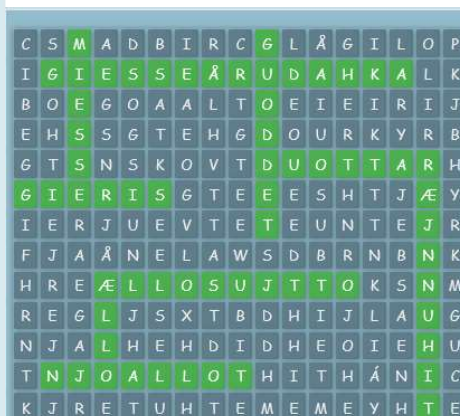
Jiedna 2: Buorre!
Snjuktjamánno ja
vuoratjismánno li
gidádálvve máno.

Násstedahkamus:

Jiedna: Guldala subttasav. Átsá dassta maŋŋela bágojt ruvtojn.

Vásstádusá:

Gidájáhtem

Muv namma l Máddjá ja besav dálla fáron vuostasj bále gidájáhtemij. Muv viellja Ánndaris bohtá aj fáron. Mán lav 8 jahkásasj ja viellja l 9 jahkásasj. Máj lin oalleláhkáj ávvudallam ja bårddum æddnáj viehkken dingajt ma mañen galggi.

Árrop sijdatjin, gánná li dássju gálmma dábe. Mijá dáhpe, iege dáhpe ja siesá dáhpe. Iegen ælla máná ja siesá lunna árru mijá stuorraviellja Piera. Siesán ælla máná.

Hæhttuin agev fáron ællosujton tjuovvot ja lin dasi hárjjánam. Lijkkujin dasi. En máhte báhtset avtak lusi ja danen hæhttuin fáron vuolget gidájáhtemij elujn. Dat la suohtasamos, danen gá dalloj bessin ælov tjuovvot giesseárudahkaj ja miesijt gullat ja vuojnnet. Ællo viggagohtá gidán nuortas, gá de njátsodahtjá. Áldo nuortas viggagáhti njoalodimednamijda. Da máhtti vuolget gá la tjarvva ijájt, ja dat lij munnu mielas oalle geldulasj ja ábbá suohtas.

Lij gidá, ja dat lij mærkka danna, jut ruvva lij muddo jáhttát giesseárudahkaj. Ávddála bæssátij ieddne goarot oalle álov, gá dalloj lij tjuovggis ájgge. Sån aj hæhttu agev árrot gárves vuolget gidájáhtemij. Áhttje l aj gierrisav buorre mudduj gárram ja l muohtavuojánav divvum nav vaj jáksáp duoddara rastá. Lip ijáv ræjnnuham ælov mijá dábe álggolin ja de bohtá dat idja ja dat biejevve, gá galggap jáhttát. Áhttje, ieddne, siessá, iehke ja ibme li gierrisijt gárram, divna dingajt ma galggi mañen, miján li vihtta muohtavuojáná tjoahkkáj. Idedisijá, vuostasj biejeve jáhtep Miellejávre milta Sággejæggáj. Jáhtep Sággejiekkev oarjásjbælláj ja dáppe ællo guohtu dav báttáv gá káffip ja svargestip. Gá mij danna lip svargestam de báhti rádna mijá lusi ja miján la hármmat suohtas danna dállágáttén. Mañjela sij viehkedi mijáv jáhtet vuome tjadá.

Iehkedisbiejeve de jávsádip Bávres dábatij ja dáppe mij de árrop guokta ijá vuomen ávddála gá joarkkep tjerres duoddara rastá, gánná l unnán guohtom. Áhttje ja iehke sirddeba ælov suojmma vuomes, bájkes bájkkáj. Bávren árrop goalmát ijáv ja de juo vuojnngáhti alla váre ja gájse, ja de mij gal diedijma ruvva lip giessedáben ja giesseárudagán. Dat gal lij oalle suohtas. Mujna lidjin aj rádna gudi bruvkkujin muv vuorddet dáppe.

Gá mij de galggap vijdábut vuolget Bávres, huomáj iehke jut akta álldo l miesev njállum. Gáktu dálla galggap jáhtemijn dahkat? Ruopsokmiesse gal ij nagá ælov tjuovvot. Mij hæhttu ruopsogav gierrisij gárrat, gánná mán ja viellja tjáhkkáhin. Munnu mielas dat la oalle suohtas. Miese njunnje l nav liekkas ja lines. Máj bessin biedjat munnu galmmám njunjijt miese liegga njunje vuosstij. Vuorbbe l gá ij la desti nav guhkev ávddála vuobmáj jávsádip gánná l juo ruonidam ja gánná rásse l sjaddam. Álldo l agev lahkusin ja ruovggá. Gá ællo ganuk, de álldo bæssá miesev njamádit. Miesse sjaddá munnu ráddna, máj en sidá miesev ruopptot luojttet állduj. Miesse l nav unne ja nav lines. Dat bissu munnu ráddnan dalluttij gá jávsádip giesseguohtomednamijda. Vájvve l ærránit mieses, valla diehtin navti dat hæhttu árrot.

Tækstagirje: Gidádálvve, b. 122 - 123 (barggogirje b. 86 - 87, biesskedimárkka b. 101)

Ságastallamábnnasa:

- Makkár bargo li gidádálviht?
- Gási ællo jáhtá gidádálviht?
- Masi dán lijkku barggat gidádálviht?

Gidádálvve

Snjuktjamánon ja vuoratjismánon gidádálvve l.

Ruvtodagán bágojt átsá.

- jáhtet   njuovvat   lárkket   ællo   miesse

m	o	a	s	æ	l	l	o
i	á	l	d	u	v	z	e
e	l	á	r	k	k	e	t
s	j	á	h	t	e	t	l
s	k	e	a	d	v	a	l
e	v	á	d	e	j	á	u
n	j	u	o	v	v	a	t

Subttasav ællobargo jage birra tjále. Ane ruvtodagá bágojt viehken.

Biesskedimárkas gávájt biesskeda ja riehta ruvtoida lijmmi.

Ávddála

Dálla

Biesskedimárkka: Barggogirje 87. bælláj gullá biesskedimárka 101. bielle.

Digigájse kap. 4, b. 4: Gidá

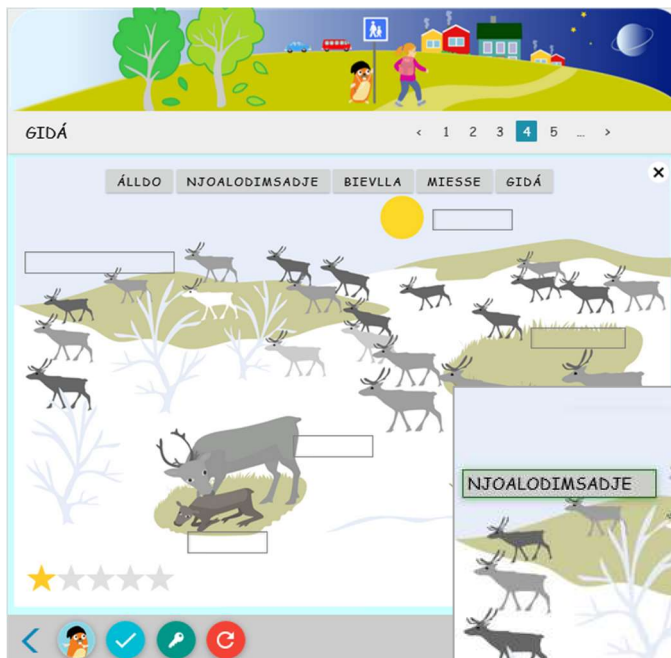
Jiedna:
Goas gidđa lea? Gaikko mánu báldii dan namahusa.

Vásstáduš:

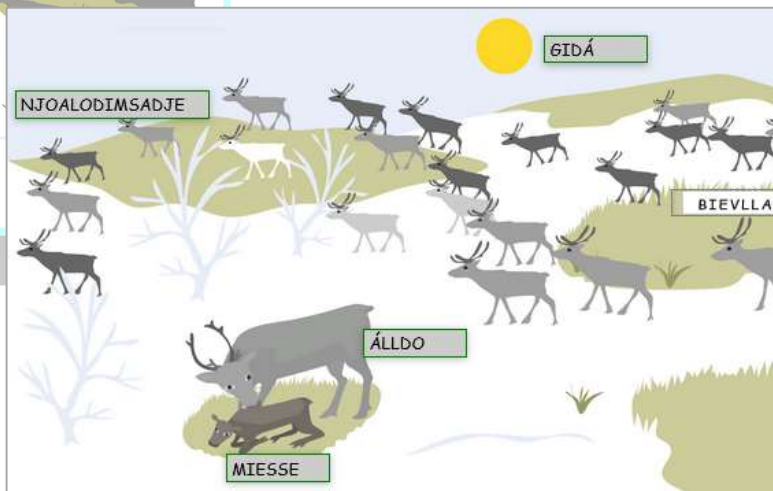
Jiedna 2: Gidámánno l moarmesmánno.

Násstedahkamus:

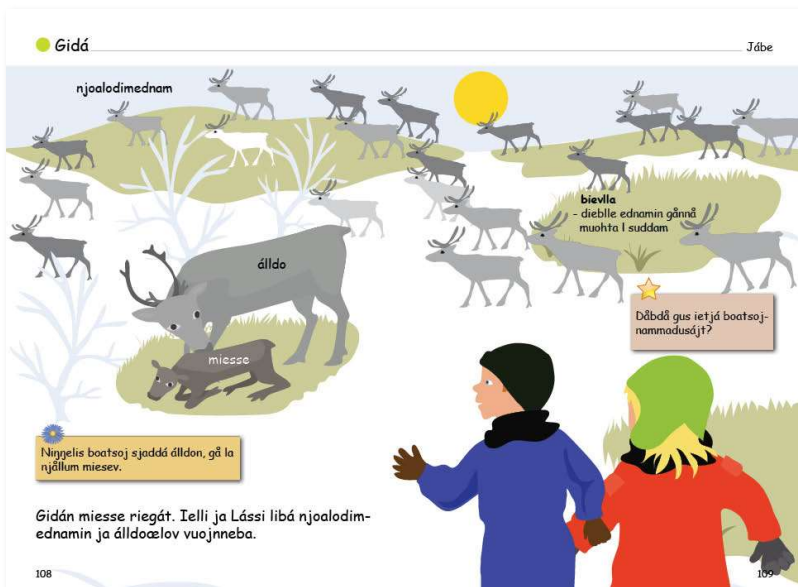

Jiedna:
Čoavjjet ohcá bievladielkku. Miessi riegada. Áldu njoallu miesi guottetbáikkis. Miessi njammá. Čále sániid rievttis sadjái.

Vásstáduš:

Tækstagirrije: Gidá, b. 108 – 109 (bargogirje b. 76)

Ságastallamábnasa:

- Gáktu gidá vájkt boahhtsujda gá bievllá?
- Makkár guovlon li boahhtsu gidájt ja giesijt?
- Gáktu ulmutja galggi doajmmat gá boatsoj l njállum?
- Makkár boatsojnammadusáj mij máhttep?
- Álldo – miešse. Makkár ietjá iellijn mij máhttep nammadusájt iednen ja mánán? (rásse – svallje, sávttsa – libba, gájttsa – gihttse, dijkko – áđák jná (ja nav ájn).

Digigájse kap. 4, b. 5: Gidágiesse

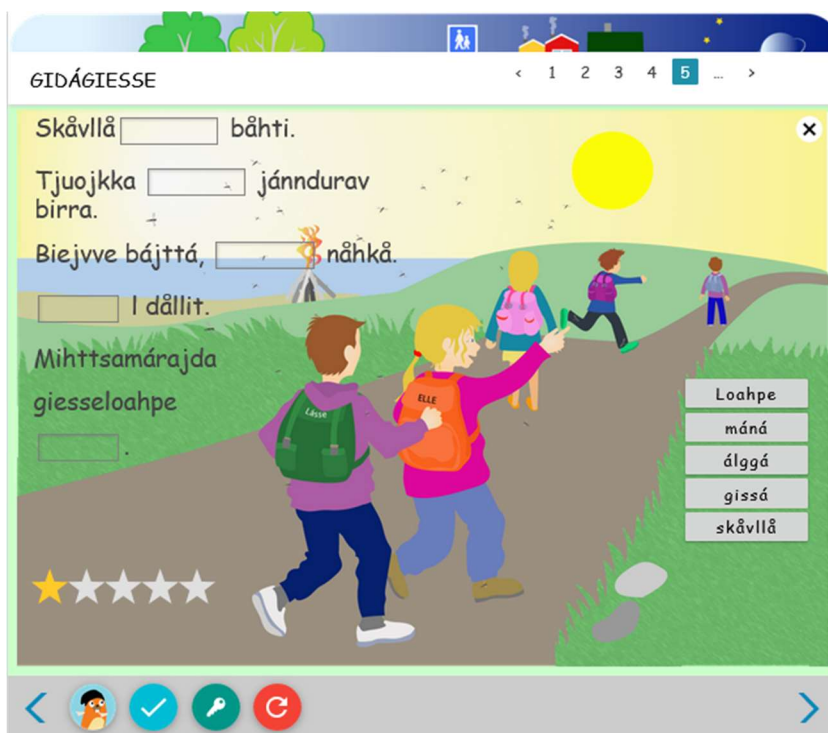
Jiedna:
Goassa l gidágiesse? Tjále jali giese máno guorraj nammadusáv. Dieddela dassta mañhela ruodná nástev.

Vásstádus:

Jiedna 2: Riekta! Biehtsemánon la gidágiesse.

Násstedahkamus:

Jiedna: Bieja bágojt riekta gárgadisájda.

Vásstádusá:

Tækstagirje: Gidágiesse, b. 110 – 111 (barggogirje b. 77-79)

Ságastallamábnnasa:

- Gáktu guhkken ierit máhtta dábddát gen boatsoj la?
- Makkár átsádallama li oahppijn miessemærkkomis?
- Manen bohttsujt galggá mærkkot?
- Makkár ietjá vuogij milta l máhttelis bohttsuv mærkkot gå mærkkot bielljemerkej?
- Tjuojka báhti. Gáktu tjuojgga vájkot bohttsuj? Gáktu tjuojkka dunji vájkot?
- Skávlåjahke náhká – masi ávvuda?

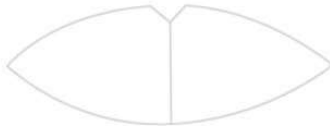
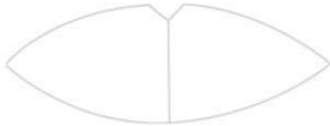

Bielljemerkajt tjuorga, majna li sjkivnnje, ruohkke ja skárjjá. Mærkkanammasájt bielljemerkajt vuolláj tjáde.

sjkivnnje

ruohkke

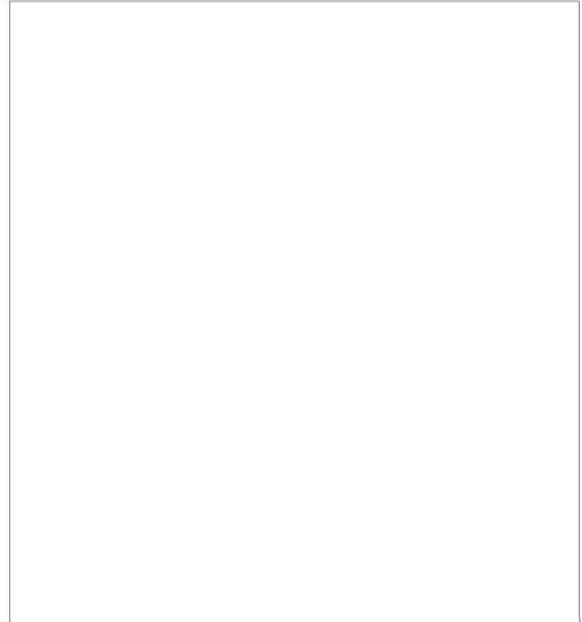
skárjjá

78

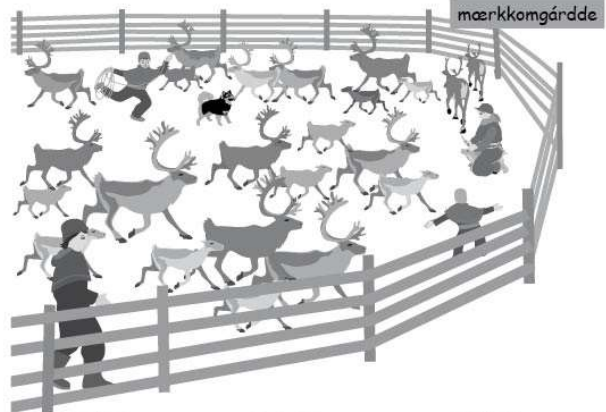
Allasit bielljemerkajt tjuorga. Mærkkanammasájt bielljemerkajt guorraj tjáde.

Gidágiesse

Jábe
110 - 111

Moarmesmáno gietjen ja biehtsemánon gidágiesse I.

 1. skárjjá	 2. maqelt ruohkke	 3. doaressjkivnnje
 4. sjliebttje	 5. biehkke	 6. nahppa
 7. tjiehkkes	 8. sjkivnnje	

77

Digigájse kap. 4, b. 6: Giesse

Jiedna:
Goassa l giesse? Giese máno guorraj nammadusáv. Dieddela dassta maŋŋela ruodná nástev.

Vásstáduš:

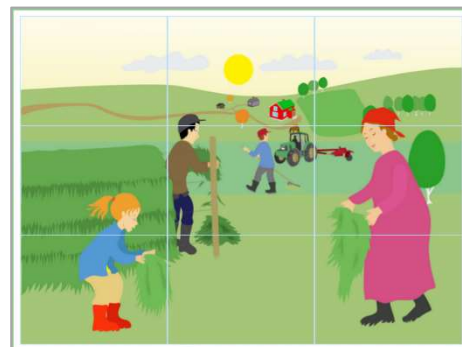
Jiedna 2: Giesse l snjilltjamánon.

Násstedahkamus:

Jiedna: Bårdo biehkijt vaj gávva ihtá!

Vásstáduš:

Tækstagirje: Giesse, b. 112 – 113 (barggogirje b. 80)

Ságastallamábnasa:

- Majt dán barga giesijt?
- Makkár bargo li állessjattugiin giesijt? Dábdá gus muhtemav guhtu sláddji?
- Makkár ássijt dán tjaná gæssáj?

Giesse

Biehtsemánon ja snjilltjamánon giesse I.

Makkár giesseđinga ruossabágon li? Dievde.

Muhtem ietjá dingajit tjuorga majt ulmut ja giesen adni.

80

Digigájse kap. 4, b. 7: Tjaktjagiesse

Jiedna:

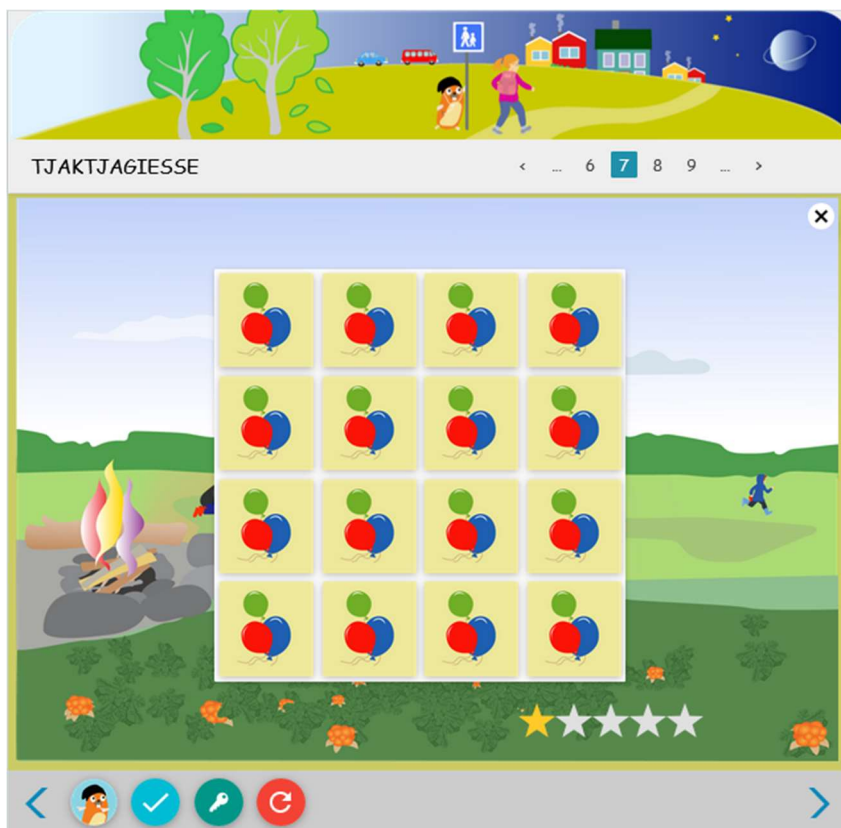
Goassa l tjaktjagiesse?
Giese máno guorraj
nammadusáv. Dieddela
dassta maŋŋela ruodná
nástev.

Vásstáduš:

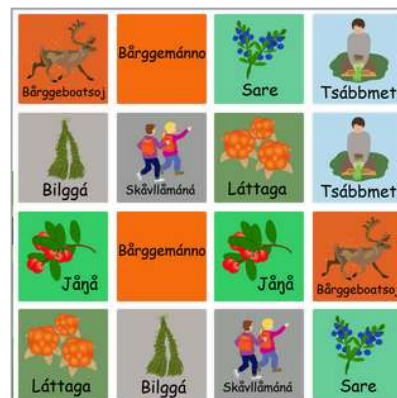
Jiedna 2: Tjaktjagiesse l
bärggemánon.

Násstedahkamus:

Jiedna: Átsá párajt.

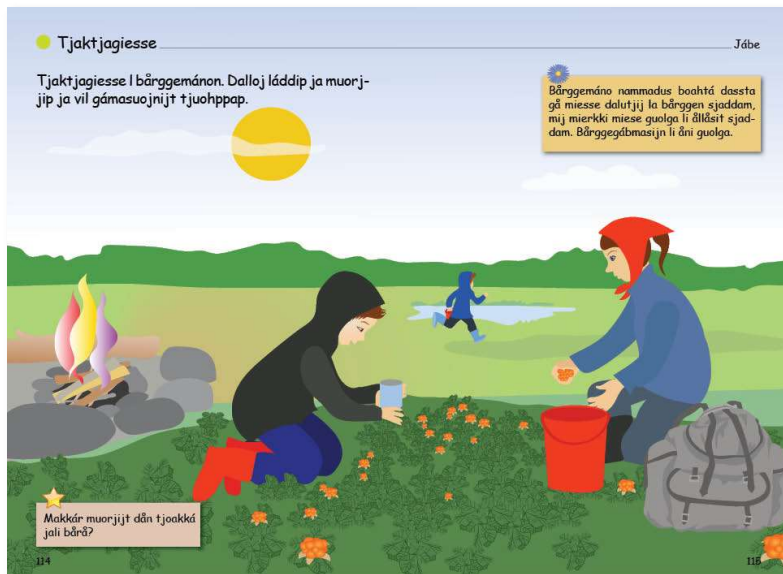
Vásstáduš:

Tækstagirije: Tjaktjagiesse, b. 114 – 115 (barggogirje b. 81)

Ságastallamábnnasa:

- Makkár dájma li tjaktjagiesijt?
- Makkár muorjiit dán muorjji jali bårå?
- Makkár skuova lidjin ávddåla gå fabrihkajn álggin skuovajt dahkat?
- Mij nuvtagij ja tjátjegij sinna lieggasav anet?
- Dábddåbihtit muhtemav guhti suojnni?

Digigájse kap. 4, b. 8: Tjaktja

Jiedna:

Goassa l tjaktja? Tjále jali giese mánož guorraj daj nammadusájt. Dieddela dassta maññela ruodná nástev.

Vásstádusá:

Jiedna 2: Tjaktja l

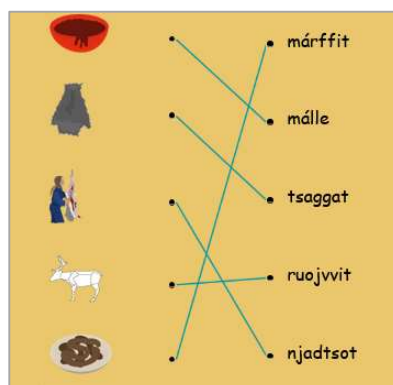
ragátmánon ja gālgādismánnon.

Násstedahkamus:

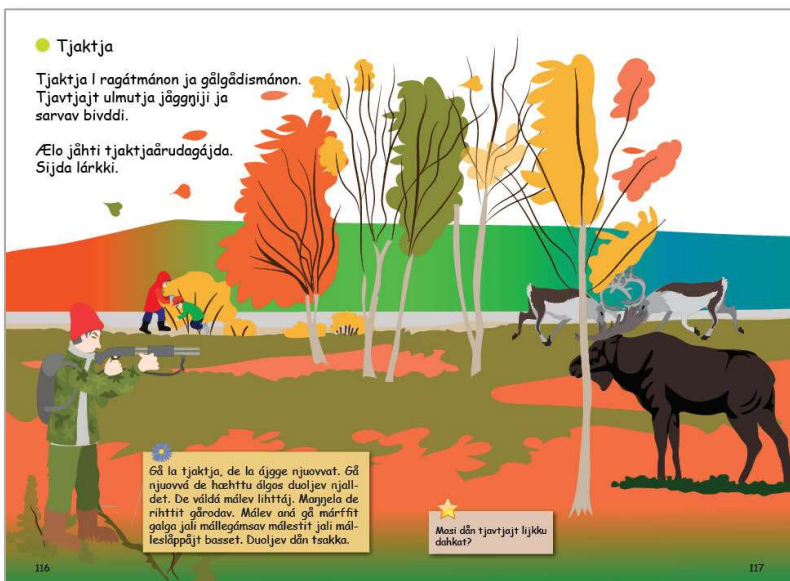

Jiedna: Tjavgájst mij njuovvap. Gā njuovvap de hæhttup álgon málev duosstot. Dassta duoljev njadtsot. Maññela dan vas gārodav ruojvvit. Málev adnep gā márfpif jali gámssip. Duoljev tsaggap. Dieddela gāváv ja bāgov ma aktan gulluji.

Vásstádusá:

Tækstagirije: Tjaktja, b. 116 – 117 (barggogirje b. 82 – 83)

Ságastallamábnnasa:

- makkár bargo dijá berrahin li tjajtjajt?
- Manen la buorre boahhtsujt njuovvat tjajtjajt? Ja sarvajt ja ietjá iellijt bivddet?
- Majt ulmusj hæhttu barggat gå njuovvá? Majt duoljijn dagá?
- Gåsi ælo tjajtjajt jáhti?

Tjaktja

Ragátmánon ja gálgádismánon tjaktjagiesse l.

Vuostasj nummaris álge ja sátsa nummaris nummarij desik nummar 43 rádjáj jávsádam la. Majt vuojná? Gåvá vuolláj vásstáduváj tjále.

Gåvá ja tevsta gasskaj sátsa.

Tjajtjajt njuovvap.
Gå njuovvap, de álgon hæhttup duoljev njattsastit.
Málev lihttáj válldep.
Gárodav mængela rihttip.
Málev adnep gå márfot ájggop.
Duoljev tsaggop.

Digigájse kap. 4, b. 9: Tjaktjadálvve

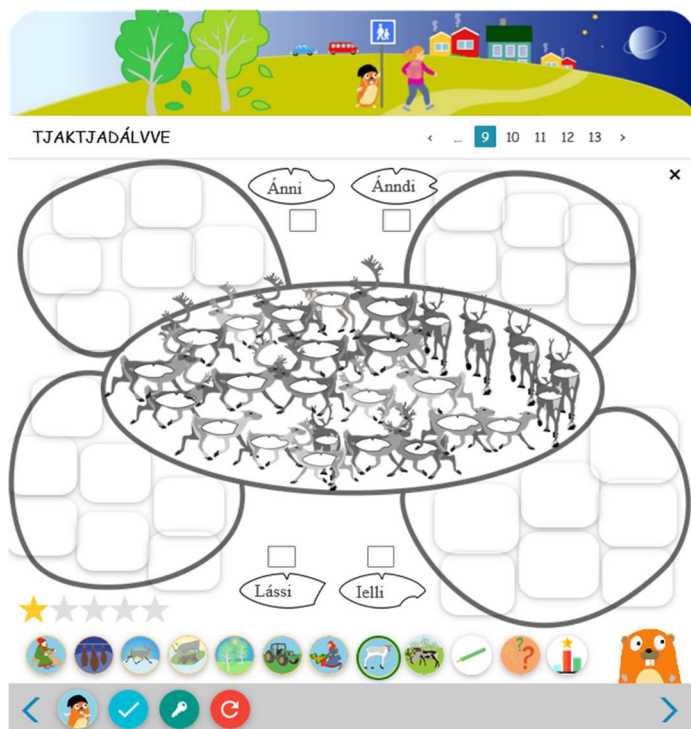
Jiedna:
Goassa l tjaktjadálvve?
Tjále jali giese máno
guorraj nammadusáv.
Dieddela dassta maŋŋela
ruodná nástev.

Vásstáduš:

Jiedna 2: Basádismánon la
tjaktjadálvve.

Násstedahkamus:

Jiedna: Viehkeda Ánniv, Ándiv, Lássiv ja Ielliv lárkket. Gehtja bielljemerkaht ja sirde boahhtsuht gerda guovdos kontávrráht gánna li boahhtsu sáemmilágásht merkaht.

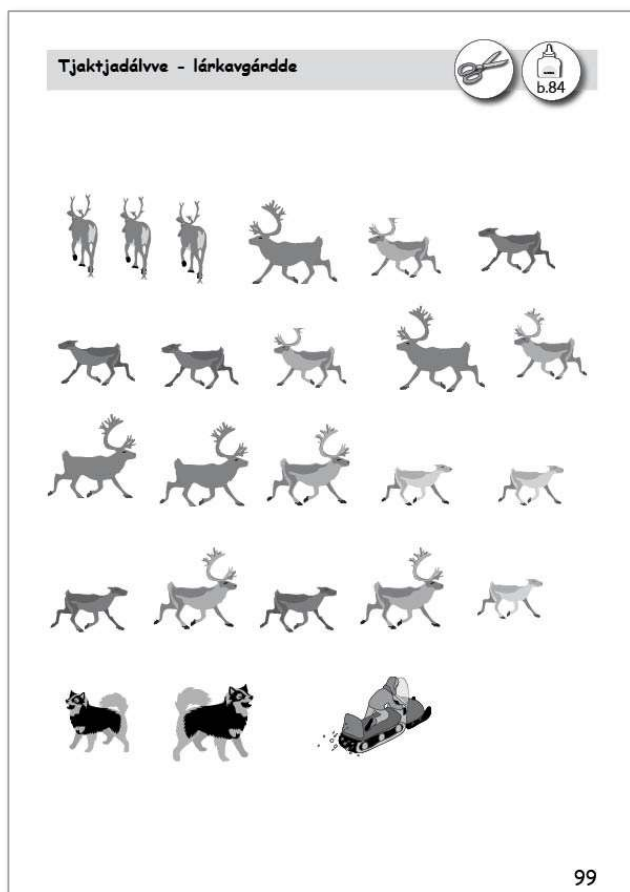
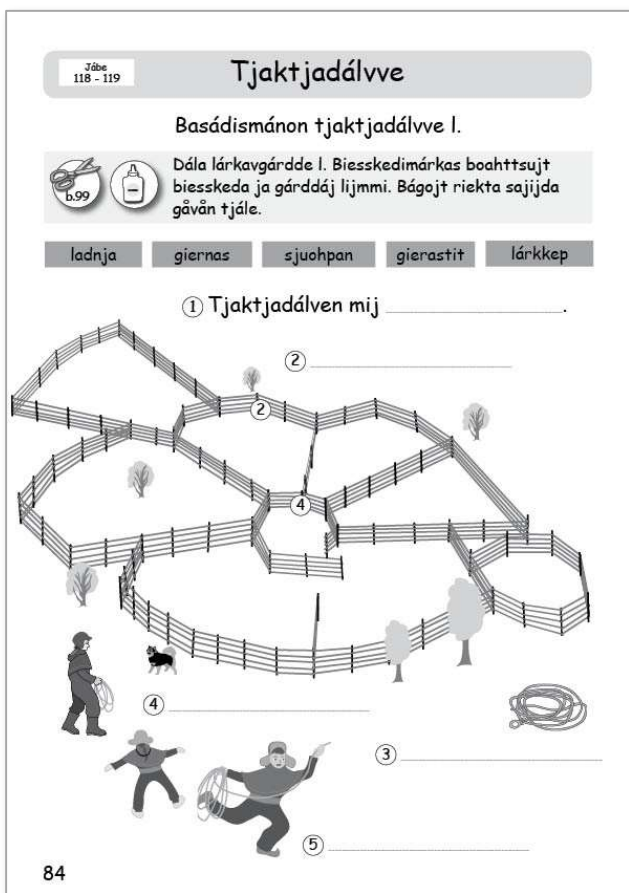
Vásstádusá:

Tækstagirje: Tjaktjadálvve, b. 118 – 119 (barggogirje b. 84)

Ságastallamábnnasa:

- Makkár bargo li tjaktjadálvijt?
- Majt mij barggap gå ællo l gárden?
- Mij la giernas, kontávrrá/lanjá?

Barggogirje 84. bælláj gullá 99. bielen biesskedimárkka.

Digigájse kap. 4, b. 11: Subtsas boahhtsu birra

Jiedna:

Tjále subttgasav boahhtsu birra, dan rájes gá riegát gitta dallutjij gá l állessjattuk boatsoj.

Digigájse kap. 4, b. 12 Árvustallam

ÁRVUSTALLAM

Tjále jali báddi gálmma ássje, majt dán la dán kapihtalin oahppam.

á ŋ ↕

Árvustallam game interface showing a search area and a cartoon beaver character.

Digigájse kap. 4, b. 13 Båhtusa

BÅHTUSA

BÅHTUSA	RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEDEMA
SÁME JÁBE	0	0/0
DÁLVVE	0	0/0
GIÐÁDÁLVVE	0	0/0
GIÐÁ	0	0/0
GIÐÁGIESSE	0	0/0
GIESSE	0	0/0
TJAKTJAGIESSE	0	0/0
TJAKTJA	0	0/0
TJAKTJADÁLVVE	0	0/0
BOAHTTSU IELLEM	0	0/0
SUBTSAS BOAHTTSU BIRRA	0	0/0
ÁRVUSTALLAM	0	0/0
TJOAHKKÁJ	0	0/0

Båhtusa game interface showing a crossword puzzle table with progress bars and a cartoon beaver character.

5. GUOVSAGISÁ MÁNÁ

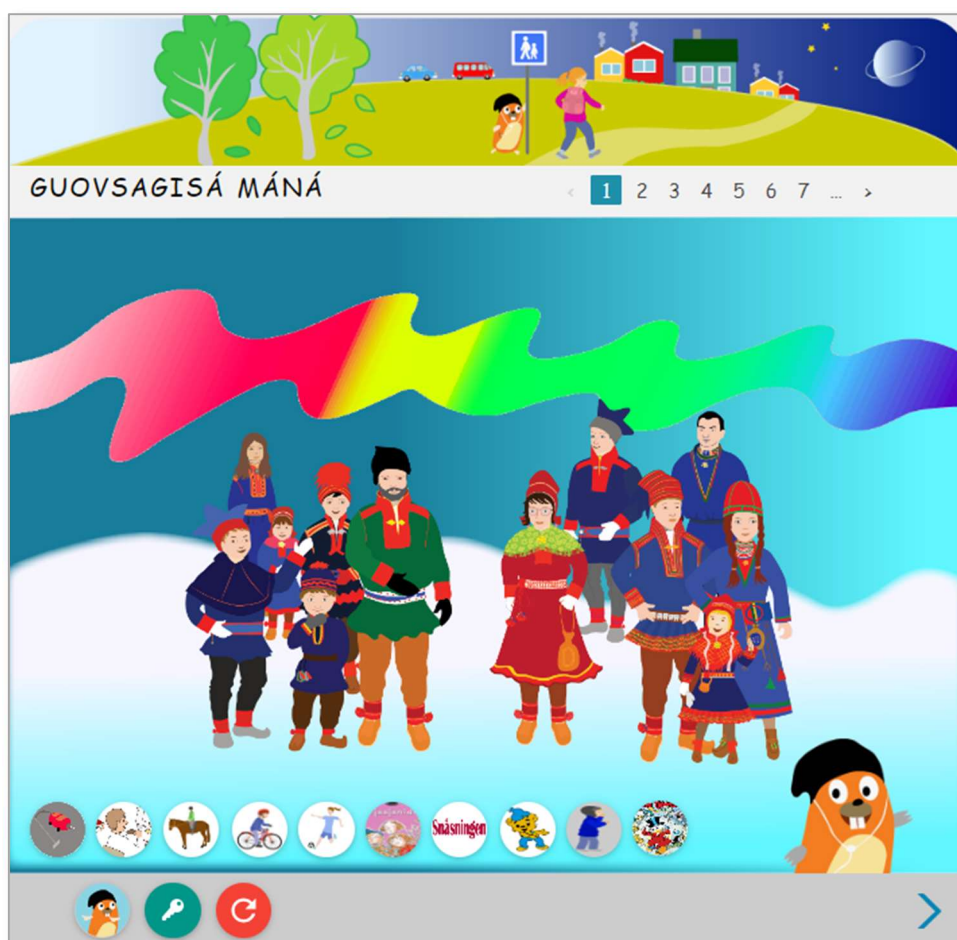
Digigájse sválldas: <https://www.mauthor.com/present/5721632823443456>

Kapihttala ulme

- gávvidit ja buojkodat moattebelakvuodav ja avtaárvvusasjvuodav Sámen, dættodit sáme berajvuodav ja iesjguhtik familljahámijit ja álmuktjerdajt

Digigájse kap. 5, b. 1: Guovsagisá máná

Jiedna: Tjuolde barggobiehkev!

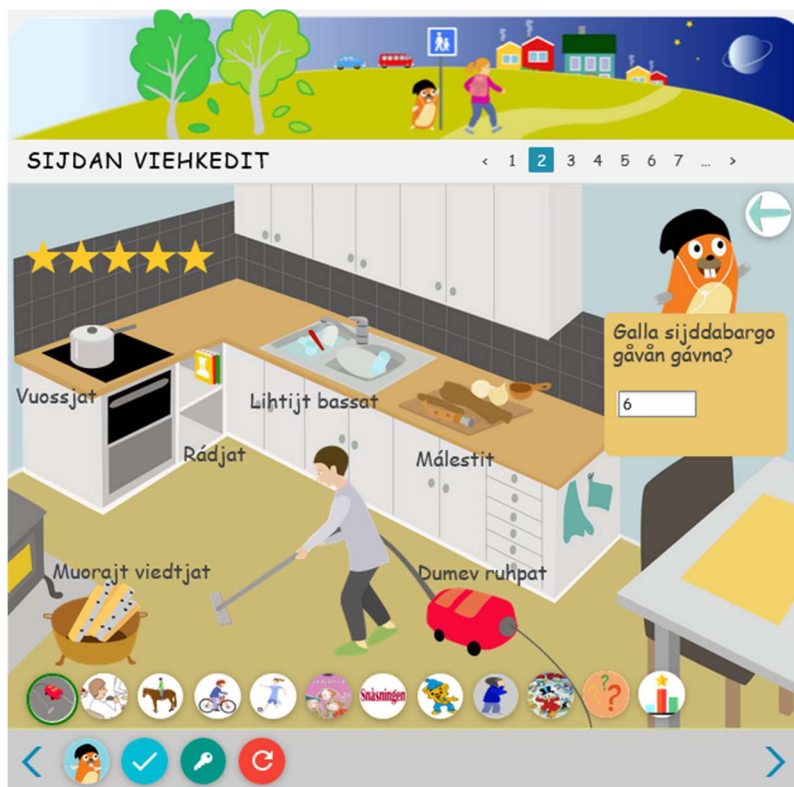

Digigájse kap. 5, b. 2: Sijdan viehkedid

Jiedna:
Vuojná gus majt dáppe hæhttu viehkken barggat? Dieddela daj sajjida.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 5, b. 3: Sijdan

Jiedna:
Bájnni gáváv tevsta milta.

Vásstáduš:

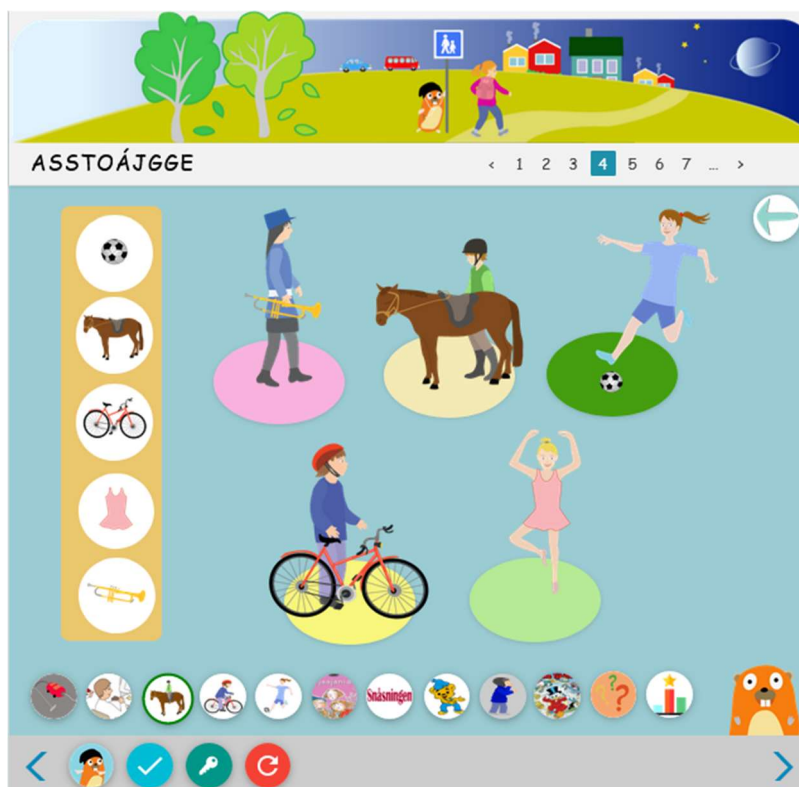

Digigájse kap. 5, b. 4: Asstoájgge

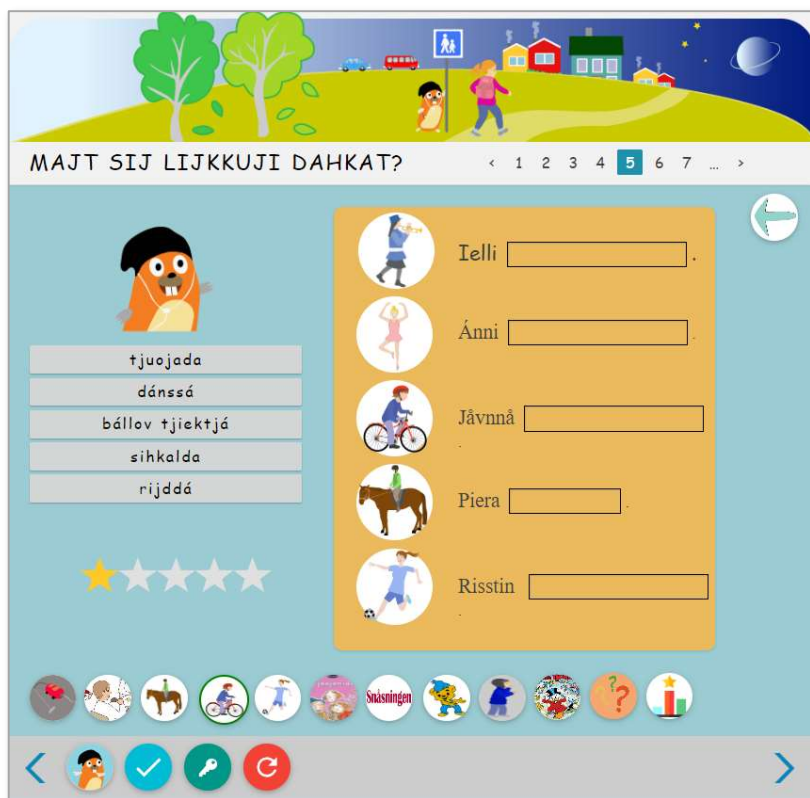

Jiedna:
Ma gulluji aktan? Sirde
riekta diŋgajt riehta
ulmutja lusi.

Vásstáduš:

Digigájse kap. 5, b. 5: Majt sij lijkkuji dahkat?

Jiedna:
Ane gáro bieie bágojt ja
subtsasta mánáj birra.

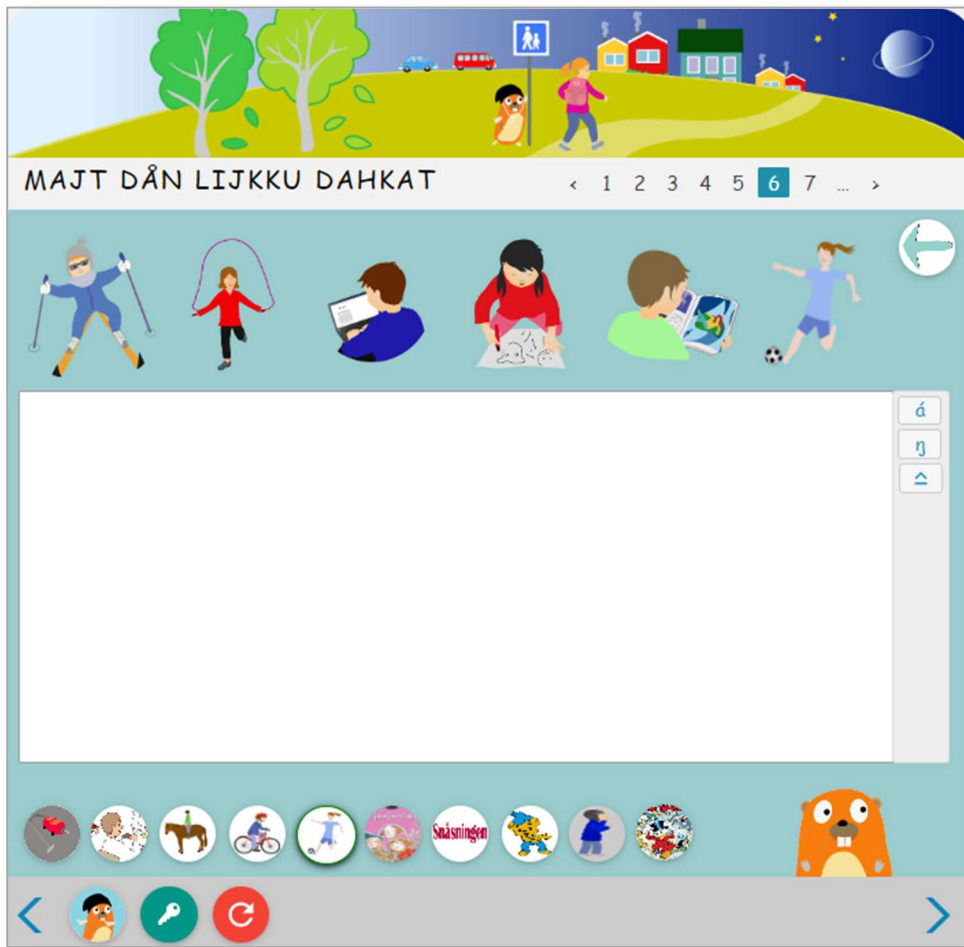
Vásstádusá:

Digigájse kap. 5, b. 6: Majt dån lijkku dahkat?

Jiedna:

Tjále majt dån lijkku dahkat, ja majt duv rádna lijkkuji dahkat.

Digigájse kap. 5, b. 7: Mánáj- ja fáhkagirje

Jiedna:

Girjiit, majn mij áhtsáp dieđojt ja oahppap ássjiit, gáhttjop fáhkagirjen. Mánájda oajvvaduvvum girjiit, majt mij suohttasa diehti láhkáp, gáhtjoduvvi mánáigirjen.

Bieja girjiit riekta sadjáj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 5, b. 8: Girje, avijsa ja gávvrájdo

Jiedna:
Dála vuojná girjiit,
avijsajt ja gávvrájdojt.
Bieja dajt riehta sadjáj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 5, b. 9: Gávvrájdov gávvasa

Jiedna:

Dábdå gus dájt gávvasijt gávvrájdovj? Bieja namájt gávvasij vuolláj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 5, b. 10: Gávvrájdjo

GÁVVÁRÁJDDO < ... 7 8 9 10 11 12 13 >

Le gus dan diehti dán la nav hájen?
Ij la, valla iv gávna gæjnov sijddaj.
Uddni mij sláppájt bárráp.
Buhuu!
Manen tjero, gieres mánná?

★ ★ ★ ★ ★

Icons: 🚗 🐶 🐎 🚲 🚶 🎈 🎁 🎂 🎁 🎁 🎁 🐻

Navigation: ⏪ 👤 ✅ 🔑 🔄 ⏩

Jiedna:
Majt dán jáhká sij javlli?
Sirde ságastallamgievlija
riekta tevstajt.

Vásstáduš:

GÁVVÁRÁJDDO < ... 7 8 9 10 11 12 13 >

Buhuu!
Uddni mij sláppájt bárráp.
Ij la, valla iv gávna gæjnov sijddaj.
Manen tjero, gieres mánná?
Le gus dan diehti dán la nav hájen?

★ ★ ★ ★ ★

Icons: 🚗 🐶 🐎 🚲 🚶 🎈 🎁 🎂 🎁 🎁 🎁 🐻

Navigation: ⏪ 👤 ✅ 🔑 🔄 ⏩

Digigájse kap. 5, b. 11: Majt sij lǎhki?

Jiedna:
Tjále majt sij lǎhki.

Vásstáduš:

Digigájse kap. 5, b. 12 Ietjas bargo árvustallam

IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM

Tjále jali báddi gálmma ássje, majt dán la dán kapihttaln oahppam.

Digigájse kap. 5, b. 10 Báhtusa

BÁHTUSA

BÁHTUSA	RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEDEMA
GUOVSAGISÁ MÁNÁ	0%	0 / 0
SIJÐAN VIEHKEDIT	0%	0 / 0
SIJÐAN	0%	0 / 0
ASSTOÁJGGE	0%	0 / 0
MAJT SIJ LIJKKUJI DAHKAT?	0%	0 / 0
MAJT DÁN LIJKKU DAHKAT	0%	0 / 0
MÁNÁJ- JA FÁHKAGIRJE	0%	0 / 0
GIRJE, AVIJSÁ JA GÁVVÁRÁJÐO	0%	0 / 0
GÁVVÁRÁJÐOJ GÁVVUSA	0%	0 / 0
GÁVVÁRÁJÐO	0%	0 / 0
MAJT SIJ LÁHKI?	0%	0 / 0
IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM	0%	0 / 0
TJOAHKKÁJ	0%	0 / 0

6. MIN VERÁLT

Digigájse 6. kapihttala sválldas: <https://www.mauthor.com/present/5843899972714496>

Kapihttala ulme

- ságastallat gáktu iesjguhtik vuona ja sáme gáldo, aktan subttasa ja kárta, máhtti diedojt sebrudakfágalašj ássijj birra vaddet

Digigájse kap. 6, b. 1: Ednamjárbbádis

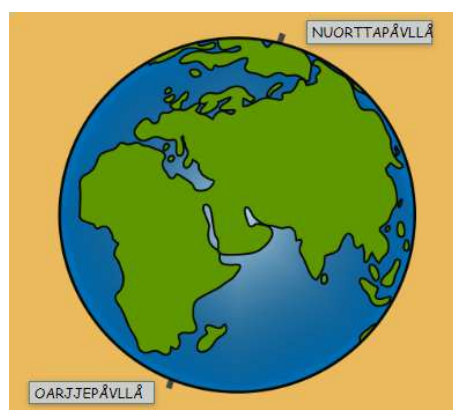
Jiedna 1:

Ednam, man nanna mij viessop, la degu stuorra bálllo. Sábme l nuorttan. Mij árróp nuorttan. Mierkki gávváj nuorttapávláv ja oarjjepávláv.

Jiedna 2: Le gus dijá klássalanján globus? Jus diján la, de gæhttjala gávnnať nuorttapávláv ja oarjjepávláv.

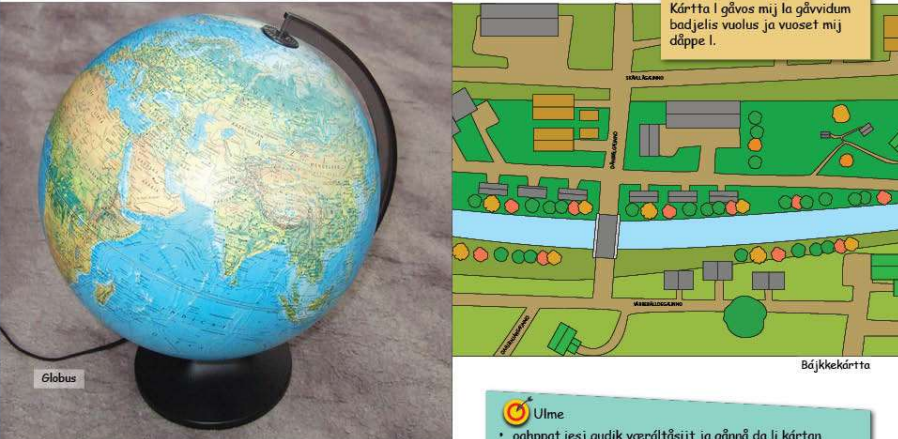
Vásstádusá:

Tækstagirjje: Værált, b. 54 - 55 (barggogirje b. 34)

VÆRÁLT

● Kárta vuosest makkár værált la.

Uolme

- oahppat iesj gudik væráltsáijt ja gánná da li kárta
- tjoahkkít diedojt globusin, kártajn ja digitála gáldojn, ja daj diedoj vuodo nanna ságastallat bájkij, ulmuttjij ja gielaj birra
- vuosedit væráltsáijt ja væráltsáijt, ja máhttet adnet guovdásj geografalasj moallnagáijt

Makkár sieradusá li kárta ja globusa gaskan? Masi mij dajjt adnep?

Kárta l gávos mij la gávvidum badjelis vuolus ja vuosest mij dáppe l.

Bájkkekárta

54

55

Uolme:

- Oahppat iesj guhtik væráltsáijt ja gánná da li kárta.
- Tjoahkkít diedojt globusin, kártajn ja digitála gáldojn, ja daj diedoj vuodo nanna ságastallat bájkij, ulmuttjij ja gielaj birra.
- Giejgget gánná li væráltoase ja væáltábe ja máhttet adnet guovdásj geografalasj termajt.

Ságastallamábnnasa:

- Mij la kárta? Masi dav adnet?
- Makkár ieredusá li kárta ja globusa (kártaábálo) gaskan?
- Masi kárta ja globusa adnet?
- makkár ietjá kártaid diedát?

Dájma:

- Mannat álgus kloahkko 12 gassko bieje ja járgidit hárdov bieje vuosstáj. Dalloj la hárdov oarje guovlluj ja njunnje gis nuortas gæjggá, oalges giehta gæjggá lulás ja gáro giehta gæjggá alás.
- Gæhttjit væráltkárta mij gahtsaj klássalanján. Galggá árrat kárta gánná vuoynná divna 7 væráltsáijt, ma li Nuortta-Amerika, Oarje-Amerika, Europa, Afrika, Asia, Oseania ja Antarktis.

Værált

Værált 54 - 55

Kárta vuosest gáktu værált la.

Tjále "Oarjjeávllá" ja "Nuorttápávlá" riektá sajjjda.

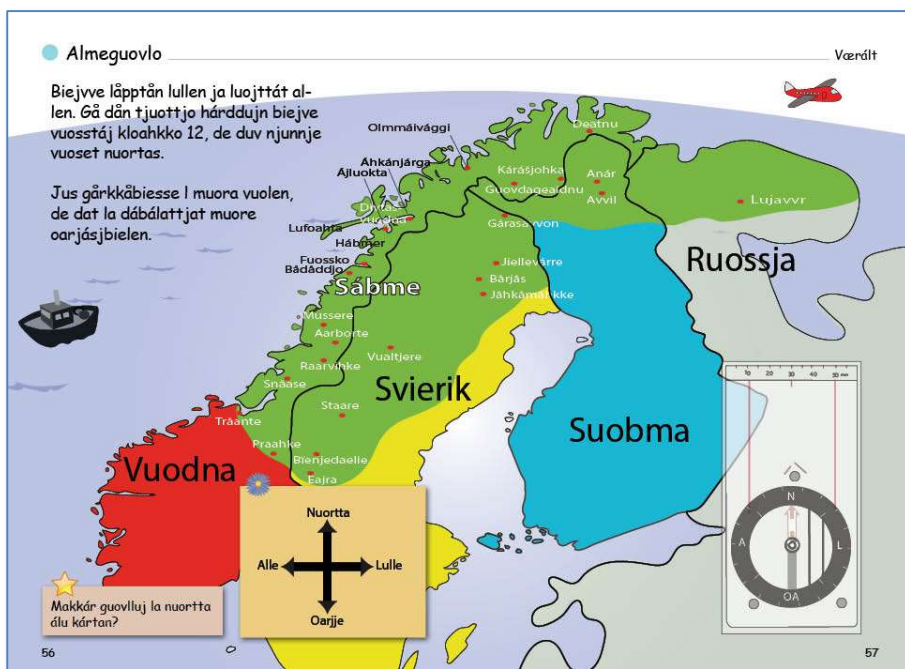
Merav alegin bájnni. Ednamav ruodnán bájnni. Sámeednam nuorttan la. Ruoppsadin dav bájnni.

Nuorttápávlá nuorttasabmusin la. Dáppe galmas la. Oarjjeávllá oarjjeabmusin la. Dáppe aj galmas la.

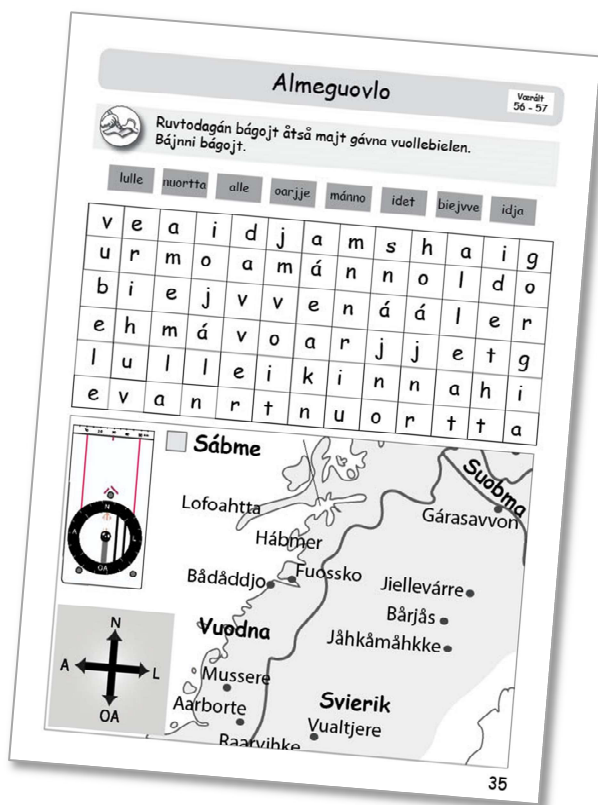
34

Tækstagirrije: Álmeiguovlo, b. 56 – 57 (barggogirje b. 35)

Ságastallamábnasa:

- Makkár almeiguovllo kártan agev la bajás guovlluj?
- Masi kompássav adnet?
- Gáktu kompássa doajmmá?

Dájma:

- gæhtttjat kompássav
- Manádit luondon ja gæhtttjat makkár bájke li oarjásjbielen, nuortasjbielen, oarjásjbielen ja alusjbielen.

Digigájse kap. 6, b. 2: Veráltguovlo

Jiedna:
Værált juogeduvvá gietjav guovlojda. Juohkka væráltguovlon vájllu biehkke. Bieja biehkijt riehta sadjáj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 6, b. 3: Gánná mij árróp?

Jiedna:

Guldala majt máná ja ielle subtsasti. Dievde ságastallamgievljida væráltguovlo namáv.??

Mánát (ja ealli) hállet:

1. Mån árov stuorra stádan, gánná li mieredis alla vieso. Mijá væráltguovllo l **Nuortta-Amerika.**

2. Mån árov Sámen. Mijá væráltguovllo l **Europa.**

3. Mij rijsav sjaddadip. Mijá væráltguovllo l **Asia.**

4. Mij lip indiána ja mij árróp værállda stuorámus rássjovuovden. Mijá væráltguovllo l **Oarjje-Amerika.**

5. Mån árov Nigerian. Dáppe li sjiráffa. Mijá væráltguovllo l **Afrika.**

Vásstádusá:

6. Mån árov Australian. Mijá væráltguovllo l **Oseania.**

7. Mån lav dálla Oarjje-pávlán, mij la væráltguovlon **Antarktis.**

Tækstagirrije: Gietjav væráltoase, b. 58 – 59 (barggogirje b. 36)

Gietjav væráltoase Værádt

Gietjav væráltoase:

1. Nuortta-Amerika
2. Oarjje-Amerika
3. Europa
4. Afrika
5. Antarktis
6. Asia
7. Oseania

Væráltoase li stuorra geográfalsj guovlu duola degu suollu stuorra meran.

Europa ja Asia li sieradum kultuvra ja histávrá vuodo nanna, juska guovlu li sáemmi "suollun".

★ Makkár væráltoasen dán áro?

58 59

Gietjav væráltoase

Værádt 58 - 59

Værádtásiida namájt tjále. Værádtásiijt iesjgeŋga bájnoj bájnji.

Afrika	Nuortta-Amerika
Antarktis	Oarjje-Amerika
Asia	Europa
Oseania	

36 37

Ságastallamábnnasa:

- Ma li væráltoase? Na kontinenta?
- Makkár væráltoasen mij árop?

Tækstagirjje: Europa, b. 60 – 61 (bargogirje b. 38)

● Europa Værdit

Europa I nubbe unnemus værdátoasse. Vuodna, Svierik ja Suobma li Europan.

Muhtem riikka Europan:

Vuodna	Dujsska
Suobma	Frankrijkka
Svierik	Spania
Danmárkko	Portugal
Islánda	Italia
Ukraina	Romania

Boahttsu viessu nuorttalamos guovlon Europan.

★ Diedd gus dán ietjá riikkaj Europan?

62 63

Ságastallamábnnasa:

- Makkár riikkajt dábå ma li Europan?
- Ma li mijá ráddnáriikka?

Værdit 60 - 61 **Europa**

Europa nubbe unnemus værdátoase I.

 Vuonav, Svierigav ja Suomav Europa-kárttan átså. Vuonav ruoppsadin, Svierigav visskádin ja Suomav alegin bájnni.

 Riikkaj namájt sátsojda tjále.

38

Tækstagirjje: Afrika, b. 62 - 63 (barggogirje b. 39)

● Afrika Værðit

Afrika l nubbe stuorámus væráltoasse ja dáppe
l ienemus oasse værálda rijkajs.

Egypta l Afrikan.

Afrikan árru nubbe
ienemus ulmutja.

Afrikan li sjiráffa.

Majt dán diedá Afrika birra?

Keops-piramijdda l Egyptan.

60

Ságastallamábnnasa:

- Majt mij diehtep Afrika birra?
- Makkár rijkajt mij dábddáp Afrikan?
- Makkár ielle diehtep Afrikan viessu? Gehtja:

Afrika Værðit
62 - 63

Afrikan ienemus rijkajs la.

 Dási tjále majt Afrika birra diedá.

Unnemusát avta ielle v tjuorga mij Afrikan viessu.

39

Tækstagirrije: Nuortta-Amerika, b. 64 – 65 (barggogirje b. 40)

● Nuortta-Amerika Værált

Nuortta-Amerika l goalmát stuorámus væráltoasse. Nuortta-Amerikan li stuorra rijka, duola degu USA ja Canada. New York la stuorra stáda USA:n.

Kalaallit Nunaat la værálda stuorámus suolj.

USA:n li aj dggodlmmuga.

Grizzly-biernna viessu Nuortta-Amerikan.

New Yorkan li sierraláhkáj moadda allavieso.

★ Dieđd gus ietjá stuorra stádajt USA:n iennit gá New Yorkav?

64 65

Nuortta-Amerika

Værált 64-65

Adjáj guokta stuorra rijka Nuortta-Amerikaj gulluba.

 Dási tjále daj guokta stuorra rijkaj namájt.

 New York la stuorra stáda USA:an. Tjuonga makkár tsiakkadusá dáppen li.

40

- Ságastallamábnnasa:**
- Majt mij diehtep Nuortta-Amerika birra?
  - Makkár rijkajt diehtep li Nuortta-Amerikan?

Tækstagirjje: Oarjje-Amerika, b. 66 – 67 (barggogirje b. 41)

● Oarjje-Amerika Værđit

Oarjje-Amerikan li stuorra æno, rássjovuovde, sáttjomiehtse ja alla gájsse. Brasil ja Argentina li Oarjje-Amerikan.

Lama viessu Oarjje-Amerikan.

Oarjje-Amerikan árru moadda álgoáimmuga.

Oarjje-Amerikan li vijdesamos rássjovuovde.

Oarjje-Amerika

Rássjovuovde l dakkár vuovde, gánná rássjot álov jagev tjadá.

6667

Oarjje-Amerika Værđit
66 - 67

Oarjje-Amerikan vijddásamos rássjovuovde li.

 Dási tjále guokta rijka ma adjáj Oarjje-Amerikaj gulluba.

 Dási tjuonga rássjovuovdev ja iellijt ma Oarjje-Amerikan viessu. Gáváv bájnni.

41

Ságastallamábnasa:

- Majt diehtep Oarjje-Amerika birra?
- Makkár rijkajt diehtep li Oarjje-Amerikan?

Tækstagirrije: Asia, b. 68 – 69 (barggogirje b. 42)

● Asia

Værált

Asia l stuorámuš væráltoasse ja dáppe árru ienemus ulmusj, duola degu Kina ja Pakistanan.

Asian li tigerat.

Vidát oasse værálda ulmutjijs árru Kina.

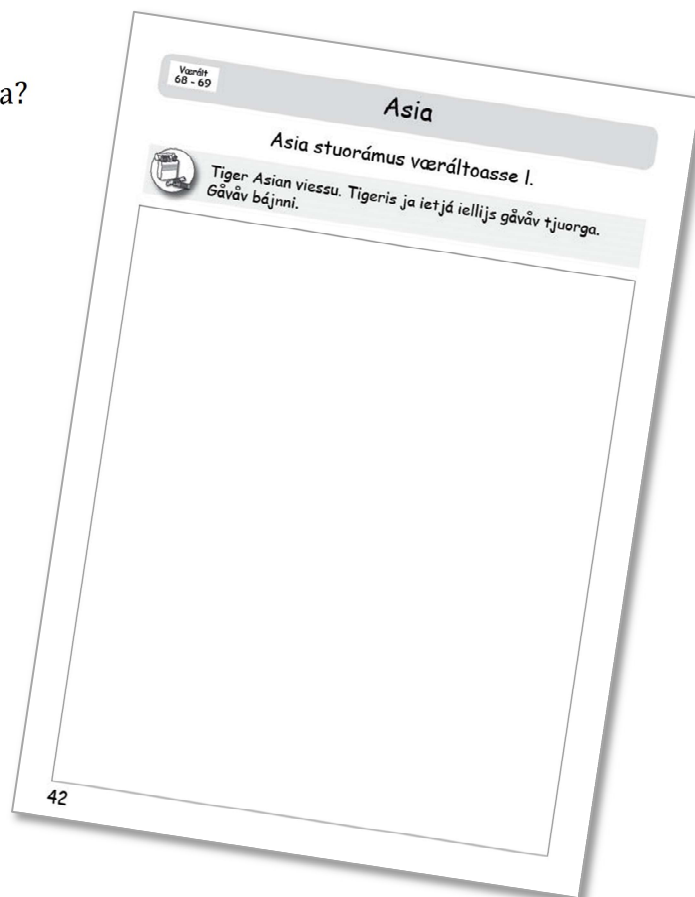
Makkár rijkajt dån diedá Asian?

68

69

Ságastallamábnnasa:

- Majt mij diehtep Asia birra?
- Makkár rijkajt diehtep li Asian?

Tækstagirje: Oseania, b. 70 – 71 (barggogirje b. 43)

● Oseania Værátt

Austrálla | stuorámus ríjka
ja Sydney | stuorámus stáða
Austrállan.

Austrálla

Sydney

Sydney | Austrálla oajvestáða.

Austrállan li kengurua.

★
Majt vil diedá
Austrálla birra?

70 71

Ságastallamábnasa:

- Majt mij diehtep Oseania birra?
- Makkár ríjkajt mij diejtep li Oseanian?
- Manen la kengurun tjuvgga “sálben”?

Oseania Værátt
70 - 71

Oseania unnemus væráltoasse |

Makkár ielle Oseanian viessu? Iellijt tjuorga ja bájnni.

43

Tækstagirje: Antarktís, b. 72 - 73 (barggogirje b. 44 - 45)

Ságastallamábnasa:

- Manen ij aktak áro Antarktísan?
- Makkár ielle Antarktísan viessu?

● Antarktís Væráit

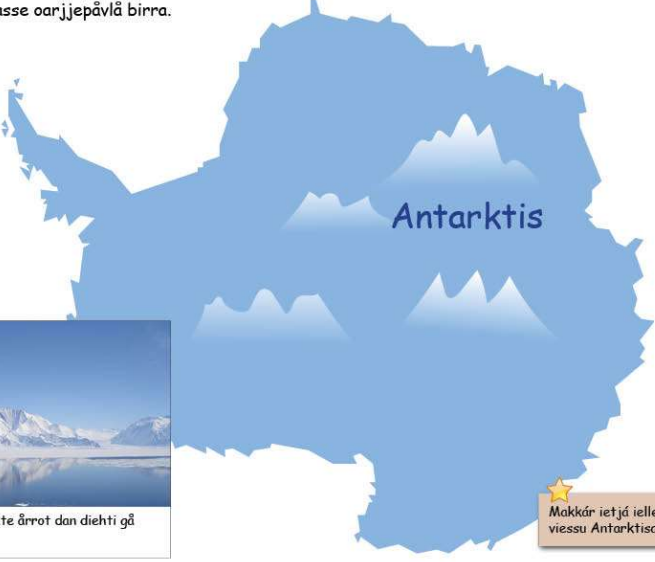
Antarktís la væráltóasse oarjjeþávlá birra.
Dáppe ulmutja e áro.

Antarktísan li þingvina.

Antarktísan ulmutja e máhte árrót dan diehti gá
däppen la nav galmas

Makkár ietjá ielle
viessu Antarktísan?

72 73

Væráit
72 - 73

Antarktís

Antarktísan ulmutja e áro.

 Majt Antarktísan birra dieðá? Tjále.

 Makkár ielle Antarktísan viessu? Iellijt tjuorga ja bájnni.

44 45

Digigájse kap. 6, b. 4: Sijos ja badjet

Jiedna:

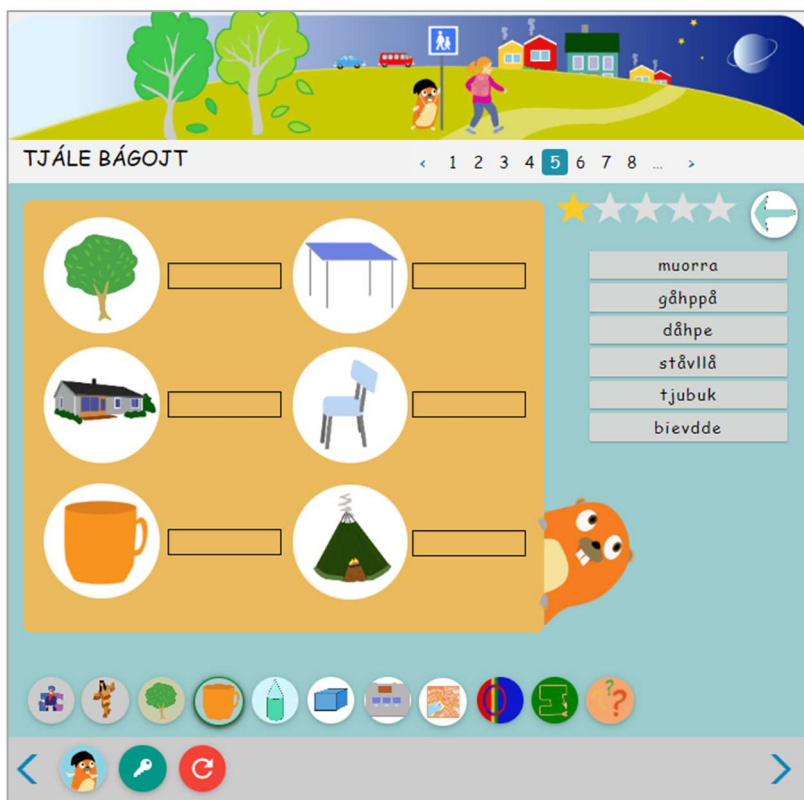
Geografijan dán áhpa værálða birra ja oahpástuvá kártajda. Kárta vuosedu ednamav dakkárin gá dat vuojnuu gá dav gehtja badjet.

Tabellan vuojná dingajt dakkárin gáktu da li gá gehtja dajt sijos. Vuollelin li da sæmmi dinga gávvidum badjet. Sirde gávåjt riektá sadjáj.

Vásstáduš:

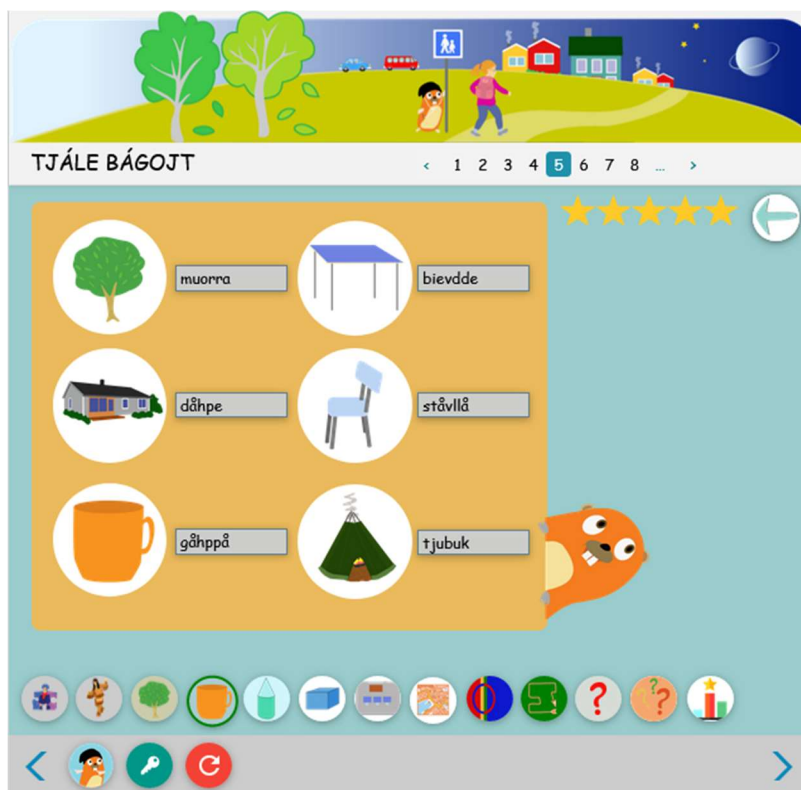

Digigájse kap. 6, b. 5: Tjále bágojt??

Jiedna:
Giese bágojt riehta gávváj.

Vásstádusá:

Digigájse kap. 6, b. 6: Tjuorga iesj

Jiedna: ??

Dálla galga iesj tjuorggat
makkárin dá gávva
vuojnnuji gá gehtja dajt
badjet.

Vásstádusá:

Vásstádusá:

Gájsse 2 - Áhpadiddjebagádus

Vásstádusá:

Digigájse kap. 6, b. 7: Klássalanjá kárta

Jiedna:

Dálla vuojná Lássiv klássalanján, vuostatjin gáktu vuojnnu dábalattjat ja de vas gáktu vuojnnu badjet, kártan. Lágá moallánagájt ja mierkki gávástagájn sajijt rievtes bielen kártan.

Vásstádusá:

Tækstagirrije: Klássalanjá kárta, b. 76 – 77 (bargogirje b. 48 – 49)

Ságastallamábnnasa:

- Mij la klássalanjá kárta??
- Ma li ietjáláhkáj dijá klássalanján gá klássalanján majt girjen vuojná?
- Makkár klássalanjánv dán lulu dahkat? Tjuorga kártav!

Klássalanjá kárta

Kárta máhtta ávkken árrót, jus ulmusj árnigav sihtá rievddadit. Dalloj máhtta kárta birra viehkijn ságastallat makkár árnik lulu vuogas.

Dála I klássalanjá kárta.

Inggá	Ábmot	Sunná	Vuollá	Ánni
Máhttu	Gáddjá	Piera	Biggi	Nijlas
Njuhtti	Mihkkil	Risatin	Máddjá	Rávnna
Duammá	Ámmul	Siggá	Gáhti	Ándarás

★ Vuojná gus mij la mij klássalanjá kárta?

Værđit

skáhppa

tábilo

bievde ja stávlá

hilldo

áhpádiddje bievde

Værđit 76-77

Klássalanjá kárta

Dáv gávov snivva guoradalá ja miellaj bieja gánná áhpádiddje bievde I, tábilo I, skáhppa I, ukša I, hilládo II, bievde II ja stávlá II.

Tjuorga gáro bieie klássalanjánv gáktu vuojnu gá badjelis gehtja.

Tjuorga ietjat klássalanjánv gáktu vuojnu gá badjelis gehtja.

Digigájse kap. 6, b. 8: Kárta

Jiedna:

Mij máhttep kártajt adnet gá sihtap gávnadit gáktu bessat avta bájkkes nuppe bájkkáj, ja gá sihtap vuojnet gánná akta bájkke jali riikka l. Makkir kártajt dán dánná vuojná? Giese sátsov kárta ja tevsta gasskaj ma aktan gulluji.

Vásstáduš:

Tækstagirrije: Kárтта, b. 74 – 75 (barggogirje b. 46 – 47)

Ságastallam-ábnnasa:

- Masi kártav adnet?
- Makkár guovlon divna l vuojnedum kárttan?
- Le gus duv berrahin aktak guhti l kártav adnám? Makkár aktijsasjvuodan?

Værđit 74 - 75 **Kárтта**

D Dáv gáváv snivva guoradalá ja miellaj bieja gánná tsiekkadusá li, gánná muora li, gánná gárdde l, gánná tjubukgoahte l ja gánná jáhká l.

46

Sæmmi bájkev tjuorga gá gáro bielen, valla gáktu vuojnuu gá badjelis gehtja. Ietjat gáváv bagádušaj milta bájnni.

Fievsev ruoppsadin bájnni. Árromdábev visskádin bájnni.
Benadábev ruodnán bájnni. Gárdev ruoppsadin bájnni.
Stáhkamdábev alegin bájnni. Muorajt ruodnán bájnni.

47

Digigájse kap. 6, b. 9: Gánná dån áro?

Jiedna:

Mierkki ietjat sijddabájkev kárttaj slávgájn. Tjále ietjat bájke birra degu dån la subtsastimen náginij guhti ij majdik diede dan birra.

Tækstagirije: Gáktu dahkat kártav, b. 78 – 79 (barggogirje b. 50)

● Gáktu dahkat kártav Væráit

Satelihtav máhtta vuojnnet almen tjuovggan, mij jáhtá alme rastá.

Ávddála kárttadahkke jáhtin iesj guhtik guovlojn ja tjuovggin dan vuodo nanna kártajt. Dán ájge satelihta jáhti ednamjærbbádisá birra ájmon ja válddi gávájt. Daj vuodoj nanna de dahki kartajt dáhtán.

Satelihttagávæn máhtta aj ieredit dábijt ja bijlajt.

78 79

Ságastallamábnnasa:

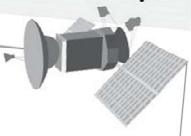
- Gáktu ávddála kártajt dahkin?
- Gáktu dán ájge kártajt dahki?

Dájma:

- Gæhttjit ietjadij bájkev satelihttakártan, doula degu næhttabielen maps.google.com. Dábddábihtit gus bájkiht kartan?

Væráit 78-79 **Gáktu kártav dahkat**

Dán la dálla degu satelihtta ja kártav ietjat siiddabájkjes dagá. Tjuorga.

52

Digigájse kap. 6, b. 10: Jáde kárta milta

Jiedna: ??

Mij álggep jávrregátten, ja dassta vuolggep tjubukgoaháj. Majt dån vuojná váttsedattijn? Bieja nammagalbav daj dingajda majt vuojná váttsedattijn.

Vásstádusá:

Tækstagirije: Váttse kárta milta, b. 80 – 81 (barggogirje b. 53)

● Váttse kárta milta

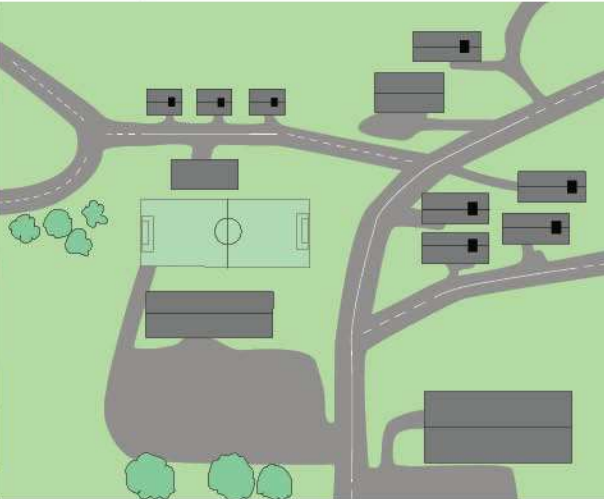
Gå mij galggap muhtem sierra sajev gávnnat, de máhttep kártav adnet. Álos aj adni GPS-kártav telefávnán. Danna ulmusj vuojnna gánná l, ja máhtta oadtjot bagádusájt goabbelijda mannat.

Værðit

satelihtta

★ Sihkaldiddje l jádon girikko lusi. Gáktu bagádallat gæjnov sunji?

Mánáguovtes ájggoba manádit klássa ádá oahppe lunna. Sån árru alek dáben. Gáktu bagádallat gæjnov sunnuj?

GPS:a l satelihttavuogádahka ájmon, mij subtsas gánná la. Dán ájge adni álos GPS:av iennit gå páhperkártav.

80

81

Ságastallamábnasa:

- Gáktu mij gávnnap bálggáv ádá bájkkej, jus ep diede gánná l?

Dájma:

- Gæhtjit dijá bájkkekártav ja bagádallit ádá oahppev, duola degu:
  - gæjnov rámbuvdas skávláj.
  - gæjnov skávlás dijá dâhpáj.
  - gæjnov dijá lussta bállotjektjamsalljuj.

Kárta milta jáhtet

Værðit 80 - 81

 Njuolas álge ja kárta milta jáde. Bliántajn jádedahttiijn sátsa.

1. Oarjás jáde desik skávlásalljuj jávsádam la.
2. Lulás járggála ja jáde desik gæjno náhká.
3. Jáde de nuortas. Gási jávsádi? Mierkki ruossajin.

Nuortta

Alle ← → Lulle

Oarjje

1		3	5	7	9		1
		OABMEDÁHPEGÆJNNO					
		2		4	6	8	
		SKÁVLLÁÆJNNO					
		SKÁVLLÁ					
		MÁRNÁNGÆJNNO					
		2	4	6	8	TÁKSI	
		ÁVIJSSAGÆJNNO					
		16	18	20	22		
		OANEGSÁLÆS					
							9

80

81

133

© ABC-Company E-Skuvla AS ja Inger Biret Vasara-Hammare Sara

Digigájse kap. 6, b. 11: Gávna gus bágojt?

Jiedna:
Gávna gus bágojt ma guoski geografijaj?

Vásstáduš:

Tækstagirrije: Gáktuattelágásj kárta, b. 82 – 83 (barggogirje b. 54)

Moattelágásj kárta

Værált

væráltkárta

Moattelágásj kárta li, duola degu:

- væráltkárta
- dávverkárta
- Google maps
- merrakárta
- GPS
- suohtastallampárkkakárta
- stáðakárta
- iellegárddekárta
- miehtsekárta

stáðakárta

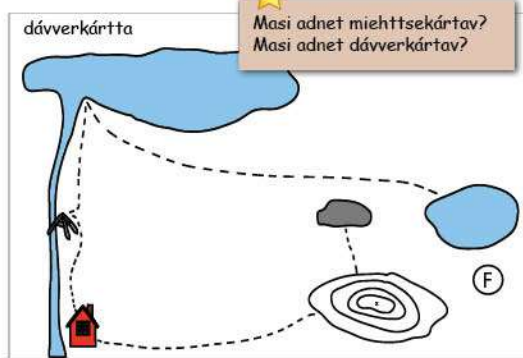
82

Indiamerra

merrakárta

Iesjgenga kárta hiehpi iesjgenga ulmijda.

dávverkárta

Masi adnet miehtsekártav?
Masi adnet dávverkártav?

83

Værált
82- 83

Moattelágásj kárta

Makkár kárta dá li? Riekta namájt sátsojda tjále.

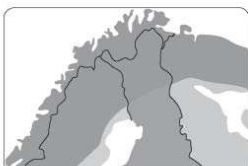
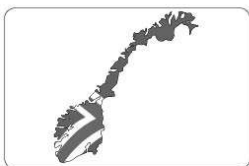
Vuona kárta

Oslo kárta

værálda kárta

Sámeednama kárta

GPS-kárta

54

Ságastallamábnnasa:

- Makkár kártajt dán la vuojnnám?
- Makkár kártajt dán la adnám?
- Makkár kártav Pippi biddojuolge áhttje adná ga bårjås meraj milta?

Sijddabarggo:

- Gatjádít áhtjes jail iednes makkár kártajt sáj adneba.
- Tjuorga dávverkártav ja dibde náginav dávverav áhtsát.

Digigájse kap. 6, b. 12: Ietjas bargo árvustallam

IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM < ... 6 7 8 9 10 11 12 13 >

Tjále jali báddi gálmma ássje, majt dån la dán kapihttaln oahppam.

Digigájse kap. 6, b. 13: Båhtusa

BÅHTUSA < 1 2 3 4 5 6 7 8 ... >

BÅHTUSA	RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEDEMA
EDNAMJÁRBBÁDIS	0%	0/0
VÆRÁLTGUOVLO	0%	0/0
GÁNNNÁ MIJ ÁRROP?	0%	0/0
SIJDOS JA BADJET	0%	0/0
TJÁLE BÁGOJT	0%	0/0
TJUORGA IESJ - 1	0%	0/0
TJUORGA IESJ - 2	0%	0/0
KLÁSSALANJÁ KÁRTTA	0%	0/0
KÁRTTA	0%	0/0
GÁNNNÁ DÁN ÅRO?	0%	0/0
JÁDE KÁRTA MILTA	0%	0/0
GÁVNNA GUS BÁGOJT?	0%	0/0
IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM	0%	0/0
TJOAHKKÁJ	0%	0/0

7. Ráddnavuohta ja aktisasjvuoha

Digigájse 7. kapihtala svállas: <https://www.mauthor.com/present/4985951602737152>

Ulme:

- ságastallat ráddnavuoda ja gullevasjvuoda birra ja mij vájkkut aktijvuodajda ulmutjij gaskan

Fágajgasskasaj tiemá

Álmmukvarresvuodan ja iellemin bierggimin oahppe galggi ietjasa vuojnnet iesjgenge sebrudagáj oassen, tjadnusijn sebrudagájda. Sij galggi máhtudagáv jáksát gáktu aktisasjbarggo iehtjádij vájkkut gasskavuodajda ja tjadnusij.

Vuodotjehpudagá

Ságastallamij baktu gáváj ja dilij birra mij ávdedip njálmálasj tjehpudagájt. Oahppe ávdedi láhkámtjehpudagájt aj, gá galggi gávájt ja tevstajt dálkkut.

Duogásjiedo:

Gullelašvuoha

Gullelašvuoha mearkkaša, ahte dovdá iežas gullat muhtun olbmuid searváí dahje muhtun báikkái. Mánás lea gullelašvuoha bearrašii, mánáidgárdái, skuvlii, soaitá maid leat spábbačiekčanjovkui dahje ustitjovkui. Lea mávssolaš dovdat, ahte olmmoš mearkkaša juoidá earáide, ja ahte earát beroštit sus. De oazžu nannejumi, vásiha gudnejahttima ja áddejumi. Das lea mearkkašupmi dearvvašvuhtii, loaktimii ja oadjebasvuhtii.

Tjadnasibme

Tjadnasibme merkaj jut ulmusj dábddá ietjas gullut muhtem ulmutjij sæbráj jali muhtem báikkáj. Mánán la tjadnasibme familljaj, mánáigárdáj, skávlláj, soajttá aj árrót bállotjektjamjuohkusij jali ráddnajuohkusij. Mávsulasj la dábddát jut ulmusj merkaj juojddá iehtjádijda, ja jut iehtjáda berusti sujsta. De oadtju nannimav, váseda guddnedimev ja dádjadusáv. Danna le merkadus varresvuohatj, soapptsomij ja jasskisvuohatj.

Ráddnavuohta

Ráddnavuodan la sáhka dassta manen la mávsulasj jut li rádna. Gáktu máhtá árrót buorre rádna? Ráddnavuohta aj máhtá árrót gássjelis. Ij la agev álkke oahpástuvvat ádđ rádnejda. Rádnajda aj muhtijn biehteduvvá.

Digigájse kap. 7, b. 1 – Ráddnavuohta ja aktisasjvuohta

RÁDDNAVUOHTA JA AKTISASJVUOHTA 1 2 3 4 5 ... >

Oahppamulme:
ságastallit dan birra majt merkaj aktisasjvuohtaj gullut.

Ságastallit gávva birra.

The interface features a top illustration of a village with trees, houses, and a moon. Below the title is a navigation bar with numbers 1-5. A text box on the left explains the goal: 'Oahppamulme: ságastallit dan birra majt merkaj aktisasjvuohtaj gullut.' A green button on the right says 'Ságastallit gávva birra.' The main area contains an illustration of a park with children playing, a person in a wheelchair, and a cartoon character. A bottom toolbar includes icons for a globe, a person, a speaker, a question mark, a person, a speaker, a question mark, a person, a question mark, a person, a question mark, a person, a question mark, and a person. A blue arrow is on the bottom right.

Ságastallamtiemá

- maj gávva vuoset?
- le gus mánájn juoga mij la aktisasj?
- li gus muhtema sijás buorre rádna?
- majt tjadnasibme merkaj?
- makkir juohkusijda miján la tjadnasibme?
- gáktu mij ietjama dagoj máhttep buoredit mijá ja iehtjádij tjadnusimev?

Digigájse kap. 8, b. 2 – Aktisasjvuohta

AKTISASJVUOHTA < 1 2 3 4 5 6 7 8 ... >

Ságastallit gávva birra.

SKÁVLLÁ

FAMILLJA

VEHKA

AKTAN BARGGAT

VALÁSTALLAM

AKTISASJVUOHTA

TJANOS

The interface features a top illustration of a village. Below the title is a navigation bar with numbers 1-8. A green button on the left says 'Ságastallit gávva birra.' A list of categories is on the left, each with a question mark icon. The main area contains three photographs: children drawing, a family in a kitchen, and children in a sports field. A bottom toolbar includes icons for a globe, a person, a speaker, a question mark, a person, a speaker, a question mark, a person, a question mark, a person, a question mark, a person, a question mark, and a person. A blue arrow is on the bottom right.

Digigájsse kap. 7, b. 3 Tjanos

TJANOS

Lágã jali gulldala tevstav.

Tjanos
 Le gus dãn oahppe skãvlãn?
 La gus dujna famillja?
 Le gus dãn fáron muhtem valástallamjuohkusin?
 De dujna le tjanos muhtem aktisasjvuohtaj.
 Buorre gullut la muhtem juohkusij.
 Gã tjanos la muhtem juohkusij, de dat ij merkaha jut agev hæhttup rádna árrot.
 Ájnás la jut máhttep aktan árrot ja jut máhttep aktan barggat.

Digigájsse kap. 7, b. 4 Dahkamusá

DAHKAMUSÁ

Tjãle jali báddi vásstãdusãv.

1. Mij la aktisasjvuohta?
2. Gãktu midjij la gullut muhtem juohkusij?
3. Makkir juohkusijda dãn gullu?

Vásstãdus-oajvvadusã:

1. Mij dãbdddãp jut mij gullup familljaj jali klãssaj, ja jut mijãn berusti.
2. Le jasskis dãbdddõ.
3. Mãn gulluv familljaj, klãssaj, dãnssajuohkusij, muv berrahij.

Digigásse kap. 7, b. 5 Ráddnavuohta

The screenshot shows a digital reading application interface. At the top, there is a header with the title 'RÁDDNAVUOHTA' and a navigation bar with page numbers 1 through 8, with page 5 highlighted. Below the header, there is a green button with the text 'Ságastallit gávva birra.' and a play icon. To the left of the main content area is a photograph of two young girls in a field. To the right of the photo is a list of words: RÁDDNAVUOHTA, SUOLLEVISÁ, TJAJMMAT, HÁLLAT, VUODAT, and VIEHKEDIT, each with a question mark icon next to it. At the bottom of the screen, there is a row of colorful icons representing different content types, and navigation arrows on the far left and right.

Ságastallamtiemá:

- majt lijkku barggat ietjat familjajn?
- majt lijkku barggat ietjat rádnaj?
- mij dahká jut dán dábdá tjadnasimev ietjat klássaj?

Digigásse kap. 7, b. 6 Mij la ráddnavuohta?

The screenshot shows a digital reading application interface. At the top, there is a header with the title 'MIJ LA RÁDDNAVUOHTA?' and a navigation bar with page numbers 1 through 8, with page 6 highlighted. Below the header, there is a green button with the text 'Lâgâ jali guldala tevstáv.' and a play icon. Below this is a video player with a play button and a progress bar. The main content area contains the text: 'Mij la ráddnavuohta? Rádnajn máhtá stâhkat. Rádnajn máhtá hállat, vuodat ja tjaajmmat. Buorre le gullut muhtem aktisasjvuohatj. Buorre le gâ li rádna. Rádnatja dábdá guhtik guojmesa buoragit. Sij máhtti áskeldit nubbe nubbáj. Sij máhtti suollevisájt juogadit. Rádnatja viehkedi guhtik guojmesa. Gâ la ávon, suhton jali vájves mielan, de la buorre rádnaj hállat.' At the bottom of the screen, there is a row of colorful icons representing different content types, and navigation arrows on the far left and right.

Ságastallamtiemá:

- gejna dán hâla gâ dujna le vájvve jali gâ dán la suhttam?
- gâktu galggap doajmmat, vaj midjij máhtá áskeldit?
- gâktu doajmmap jus muhtem subtsas midjij suollevisáv?

Digigájsse kap. 7, b. 7 Dahkamusá 1

The screenshot shows a digital learning interface for 'Dahkamusá 1'. At the top, there is a colorful illustration of a village with trees, houses, and a moon. Below the illustration, the title 'DAHKAMUSÁ 1' is displayed, followed by a navigation bar with numbers 1 through 8, where '7' is highlighted. A green box contains the text 'Tjále jali báddi vásstádusáv.' and a back arrow. Below this, there are three numbered questions in a light blue box, each with a play button and a microphone icon:

1. Majt máhtá rádnaj siegen barggat?
2. Manen máhtá árrrot buorre hállat rádnaj?
3. Ájádala muhtemav ietjat rádnajs. Gáktu sjattajda rádnatjin?

At the bottom, there is a row of icons representing different activities and a navigation bar with a back arrow and a character icon.

Vásstádus-oajvvadásá:

1. Rádnaj máhtá stáhkát, gássjelis ássjijt juogadit, suollevisájt subtsastit, dádjot, lávllot ...
2. Sjaddá buorre dábdodo, gá bæssá ássjev subtsastit rádnaj.

Digigájsse kap. 7, b. 8 Dahkamusá 2

The screenshot shows a digital learning interface for 'Dahkamusá 2'. At the top, there is a colorful illustration of a village with trees, houses, and a moon. Below the illustration, the title 'DAHKAMUSÁ 2' is displayed, followed by a navigation bar with numbers 1 through 8, where '8' is highlighted. A green box contains the text 'Tjále jali báddi vihtta ássje, majt dán lijkku rádnaj siegen barggat.' and a back arrow. Below this, there are five numbered empty text input fields in a light blue box, each with a play button and a microphone icon. At the bottom, there is a row of icons representing different activities and a navigation bar with a back arrow and a character icon.

Digigájsse kap. 7, b. 9

DAHKAMUSÁ 3

Tjále gálmma ássje, majt máhttet lidji náginij javllat, gev ietjat ráddnan sidá.

1.

2.

3.

Oajvvadusá:

1. Háj, stáhkkin gus aktan?
2. Sidá gus vádtset skávláj mujna?
3. Mujna le báallo. Sidá gus báallojn stáhkkin mujna?
4. Sidá gus boahitet muv guossáj?
5. Vuolggin gus aktan sihkkaldittjat?

Digigájsse kap. 7, b. 10 – Aktivitehtta: Gáváv dahkat

PRAKTIHKALASJ BARGGO

Dahkit gáváv aktan.

Plánijit juohkusin majt dij tjuorggabihit ja makkár árnigin.

Juohkka oahppe máhtta avtav dingav tjuorggat avta bále, tjoahkkáj 2-3 dingga.

Ij oattjo sihkkot majt ieltjáda li tjuorggam.

Gá lihpit gærggam:
Gáktu lij aktan barggat?

Lij gus juojddá mij itijij dájma nav buoragit?

Máhtta gus juojddá barggat buorebut boahite bále?

Digigájsse kap. 7, b. 11 Gáktu sjaddat ráddnan

Gå gulldalimboalov dieddela (bielljeballo), de tæksta ihtá. Vuollerabda boaløj (1-2-3), bæssá ávddálijguovlluj subttasattjas.

Vuollebielle 1:
Mána guovtes libá njunjága ádá báhtja hárráj.

Vuollebielle 2:
Goappátja æbá la duosstamin álgadit ságastallamav ádá báhtjajn. Dádjálibá nubbáj álgadimev.

Vuollebielle 3:

Ádå báhtta álgov dahká. Sån buorástahtta ja gatjåt jus sáj sihtaba sujna stáhkat.

De huomáhibá duo guovtes jut la buorre árrrot duosstel ja ságav álgadit.

Digigájsse kap. 7, b. 12 Dahkamusá 4

Vásstádus-oajvvadásá:

1. Muv mielas ádå báhtta le duosstel.
2. Nievret, gå átsádjij oahpástuvvamav dádjálij næjttsuj.
3. Soajtáv ballat jut ij sidá mujna oahpástuvvat.

Digigájsse kap. 7, b. 13 an láhkáj ráddnavuohta muhttijn la gássjel?

MAN LÁHKÁJ RÁDDNAVUOHTA MUHTTIJN LA GÁSSJEL?

Ságastallit gáváj birra.

Dán i besa fáron árrót.

Lájlé le nav jalla. Sij li nav jallasa.

Ándagis. Máhttin gus vas árrót rádna?

Máhttin.

The interface includes a navigation bar with icons for home, search, and other functions, and a bottom bar with a play button and a back arrow.

Gå bielljegávåv dieddela, de gullu ja ihtá tækstan dat majt mánná hoallá jali ájádallá.

Digigájsse kap. 7, b. 14 Dahkamusá 5

DAHKAMUSÁ 5

Tjále jali báddi vásstádušáv.

Galggi gus rádna agev stáhkát aktan?

á ñ ^

The interface includes a navigation bar with icons for home, search, and other functions, and a bottom bar with a play button and a back arrow.

Vásstáduš-oajvvaduš: E galga. Muhttijn máhtta suhtadit ja mañjela vas sábadit. Muhttijn máhtta stáhkát iehtjádij jali árrót dássju aktu.

Digigájsse kap. 7, b. 15 Refleksjávna

REFLEKSJÁVNÁ

< ... 8 9 10 11 12 13 14 15 >

Tjále jali báddi gálmamá ássje, majt dán la dán kapihttalín oahppam.

Digigájsse kap. 7, b. 16 - Båhtusa

BÅHTUSA

< ... 8 9 10 11 12 13 14 15 16 >

BÅHTUSA		RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEDEMA
RÁDDNAVUOHTA JA AKTISASJVUOHTA	100%	0	0/0
AKTISASJVUOHTA	0%	0	0/0
TJANOS	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ	0%	0	0/0
RÁDDNAVUOHTA	0%	0	0/0
MIJ LA RÁDDNÁVUOHTA?	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ 1	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ 2	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ 3	0%	0	0/0
PRAKTIHKALASJ BARGGO	0%	0	0/0
GÅKTU SJADDAT RÁDDNANP	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ 4	0%	0	0/0
MAN LÁHKÁJ RÁDDNAVUOHTA MUHTTIJN LA GÁSSJEL?	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ 5	0%	0	0/0
IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM	0%	0	0/0
TJOAHKKÁJ	7%	0	0/0

8. SIRDULATTJA

Sváldas: <https://www.mauthor.com/present/4895062947659776>

Ulme:

- gávvidit ja buojkodat moattebelakvuodav ja avtaárvvusasjvuodav Sámen, dættodit sáme berajvuodav ja iesjguhtik familljahámijt ja álmuktjerdajt
- reflektierit manen ulmutjijn li iesjguhtik vuojno ja välljiji iesjguhtik láhkáj
- átsádit ja vaddet buojkulvisájt dasi gáktu ulmutja vájkkudi dálkádahkaj ja birrasij, ja duodastit gáktu vájkkudusá lahkabirrasin vuojnnuji
- ávddánahttet ja ávddánbuktet sebrudakfágallasj gatjálvisájt
- ságastallat gáktu iesjguhtik vuona ja sáme gáldo, aktan subttasa ja kárta, máhtti diedoijt sebrudakfágallasj ássij birra vaddet

Kapihtala birra

Dát kapihtal subtsas ulmutjij birra, gudi li áttjak jáhtám mijá guovlluj ietjá rijkajs. Dan juohkusin li oalle iesjgeŋgalágásj ulmutja. Muhtema báhti diehki bargatjit jali lágátjit, gá EU:a ja EES:a sisbielen la friddja barggomárnán, vaj ulmusj máhtta vuolgget nuppe rijkkaj bargatjit.

Muhtema báhti mijá guovlluj báhtariddjen. Sijá rijkkan soajttá le doarro, nielgge jali muhtema li doarrádaláduvvam. Báhtariddje li de hæhttum vuolgget ietjasa sijdarijkas, gá juo dáppe ij la árrum máhttelis desti árrat.

Fágajgasskasasj tiebmá: Demokratija ja viesátguojmmevuolta

Dán tiemán la vállidum fágajgasskasasj tiebmá demokratija ja viesátguojmmevuolta. Oahppe galggi ávdedit máhtov ja dádjadusáv demokrátalasj árvojn ja prinsihpajn, duola degu avtaárvvusasjvuodan ja aktisasjvuodan. Oahppe galggi oahppat kultuvralasj boannudagá birra, ja aj mij mijáv tjadná akti juska li sieradusá.

Dáhta le aj sáhka tiemán álmukvarresvuolta ja iellemin bierggit, gá mij hállap identitiehta birra ja identitiehta ávddánahttema birra, ja gáktu mij vuojnnep ulmutjav oassen iesjgeŋga juohkusijn.

Duogásjiedo

Stuorámus sirdulasjuogos la Polskas, birrusij 100 000 ulmutja. Lietuvas li bohtám nubben ienemus sirdulattja Vuodnaj, birrusij 37 000 ja Svierigis li birrusij sæmmi álos. Dan mañjela li sirdulattja Somalias, Dujskas, Irák:as, Syrias ja Filippijnajs, 20 000 ja 30 000 gaskav, ja de Pakistanas, Eritreas, Danmárkos, Thailandas, Ruossjas ja Iranas vargga 20 000. Mañemus jagijt li ienemusá jáhtám diehki bargo diehti.

Báhtariddje li birrusij 30 prosentá sirdulattjajs, ja birrusij 4 prosentán gájkajs, gudi Vuonan árru, la báhtariddjeduogásj. Sij soajtti li bohtám doaro diehti, gá sijá guovlon la nielgge jali sij li doarrádaláduvvam. Ságastalá oahppij jáhtema ja báhtarime birra. Báhtariddje moallánagán la juridihkalasj merkadus rijkajgasskasasj sjehtadusájn. 2. klássa oahppáj la nuoges diehtet jut ulmusj nággidallam jádátjit ierit sijdarijkas, gá dáppe ittjij máhte árrót.

Jáhtem la dábálattjat iesjmiellusasj, vájku máná muhttijn hættuui jáhtet gá sijá æjgáda li nav mierredam. Báhtarit vas ulmusj nággidallá. Jáhtem ij la nav tjiergget, le sáhka árromsajev mállsot. Muhtem klássan la ihkap jáhtemav átsádallam, ja áhpadiddje aj. Soajttá muhtem klássan báhtarimev la vásedam. Le buorre buktet oahppiijt vásádusáj ságastallamij.

Gielaj birra

Iesjgeŋga rijkajn ja guovlojn hálli iesjgeŋga gielajt. Giella le tuvsánij jagij ájge rievddam, nav vaj hállamvuohke le ietjájduvvam iesjgeŋga sajjin.

Gatjáda oahppijs: Makkir gielaj birra li gullam? Galla giella nahki aktan huomahit? Sámegiella, dárogiella, ieññilsgiella ja nav ájn. Máhttá gus muhtem moadda giella? Jali dábddi gus náginav guhti ietjá gielajt máhttá?

Kártav gæhttjat

Gæhttjit væráltkártav. Mujtti gus oahppe gánná mijá rijkka le? Gávnni gus dav kártan. Le gus náginin fuolke ietjá rijkkan, jali dábddi gus sij náginav guhti ietjá rijkkan árru? Gávnni gus dajt rijkajt kártan? Jali li gus ietjá rijkajn manádam? Gávnni gus dajt kártan?

Ságastallit dan birra li gus gájka árrum sæmmi rijkkan álles iellemav. Soajtti loaben dássju manádam ietjá rijkajn. Muhtema jáhti sæmmi rijkka sinna – li gus nágina dav dahkam? Muhtema jáhti avta rijkas nuppe rijkkaj, vuolggi nuppe rijkkaj bargatjit. Viehka moattes sihti diehki bohtet, gá mijá rijkka le boandás rijkka. Ienemus oasen la majt sij dárbahti, ja dáppe le ráfe. Ij la doarro ja loahpe le javllat majt ulmusj sihtá. Navti ij la divna rijkajn. Muhtema báhtari doaros ja hæjosvuodas. Muhtema diehki báhti.

Digigájsse kap 8, b. 1 Ádå dán guovlon

Oahppamulme

- diehtet mijá riikkaj jáhtám ulmutjij birra
- diehtet manen mijá riikkaj jáhti ulmutja ietjá riikkaj

Gæhttjit gávájt aktan. Gatjáda majt oahppe vuojnni, majt sij ájádalli dan birra. Mujtti gus sij bágov “sebrudahka”? Dat merkaj ulmutjijt, gudi aktan árru. Nuppe gáván li ulmutja mijá sebrudagán. Nuppe gáván li máná gudi li sjaddam báhtarit gássjelis diles. Mij dahká gáváj ulmutjijt sæmmilágátjin? Makkár vuogij milta sij li sierralágátja?

NRK Super

Supernytt-programman li oase báhtariddij birra, duola degu “Bli med heim”, gávdda 1, oasse 1.

Digigájsse kap 8, b. 2 Sirddám

Digigájsse kap 8, b. 3 Dahkamusá

Dahkamusá

< 1 2 3 4 5 6 7 ... >

Tjále jali báddi vásstádusáv.

1. 1. Majt merkaj sirddet?

2. 2. Masi le dárbbbo vaj ulmutjin la buorre dille?

3. 3. Manen muhtema ietjá riikkajs sihti sirddet mijá guovlluj?

Vásstádus-oajvvadásá:

1. Gå nuppe bájjkáj vuolggá árotjit.
2. Biebbmo, tjáhtje, oadet, árudahka, jasskisuoha, gieresvuoha, aktisasjvuoha, jut iehtjáda vuojnni suv, jut bæssá dakkár ássjijt dahkat, masi lijkku.
3. Bargo mañen, diehtemvájnojñ, jali vuolggi gássjelis diles.

Digigájsse kap 8, b. 4 Ukrainas Sábmáj

The screenshot shows the interface for 'Ukrainas Sábmáj'. At the top, there is a header with a colorful illustration of a landscape with trees, houses, and a person. Below the header, the title 'Ukrainas Sábmáj' is displayed. A navigation bar contains numbers 1 through 7, with '4' highlighted. A green button with the text 'Ságastallit gávva birra.' is visible. Below this, there is a video player showing a woman and a child looking at an airplane. To the right of the video is a list of menu items: UKRAINA, SIJDAN, NUORTTARIJKA, UKRAINAGIELLA, BARGGAT, and VUONA DÁROGIELLA. At the bottom, there are several circular icons representing different themes or characters, and a small cartoon character holding a colorful umbrella.

Oahppamulme:

- ságastallap dan birra gáktu le boahet Vuodnaj nuppe rijkas jali væráltoases
- diehtet moattes li moattegielaga ja moattekultuvralattja (oahppe e dárba dáj moallánagájt máhttet)

Digigájsse kap 8, b. 5

The screenshot shows the interface for 'Ukrainas Vuodnaj'. At the top, there is a header with a colorful illustration of a landscape. Below the header, the title 'Ukrainas Vuodnaj' is displayed. A navigation bar contains numbers 1 through 7, with '5' highlighted. A green button with the text 'Lágá jali guldala tevstav.' is visible. Below this, there is a video player showing a woman and a child looking at an airplane. To the left of the video, there is a text box with the following content:
Ukrainas Vuodnaj
Jelena le boahám Vuodnaj ja Sábmáj. Suv ájtteklándan Ukrainan la doarro. Sån ij desti danna máhte árrot.
Jelena oahppá dárogielav skávlån. Sijdan sån ságas ukrainagielav ja hárijjidallá aj dárogielav vieljajnis.
At the bottom, there are several circular icons representing different themes or characters, and a small cartoon character holding a colorful umbrella.

Jelena le ávddámærkka mánás, guhti le báhtaram Vuodnaj. Állo máná, gejn la sirdulasjduogásj, li Vuonan riegedam, ja li álles iellemav viessum dáppe. Sijáv gáhtjudi nuppe buolva sirdulattjan. Sij oahppi aj æjgádij gielav ávdemussan ja oahppi dassta maññela dárogielav mánájgården, skávlån jali rádnajs gá sij aktan stáhki, nav degu moadda sáme máná aj. Sij gulluji guovte kultuvrraj ja li guovte-jali moattegielaga.

Jus google ja vuoseda gávájt Ukrainas, áro várrogis, gá állo gávå vuosedi doarov ja hiedev. Gæhttjala vuosedit positijvva bielijt rijkas ja dan álm mugis.

Sijdda

Ságastallit dan birra majt “Sijdan” merkaj ohppijda? Gánnå sij dábddi sij li sijdan? Dåben gánnå sij árru? Sijddarijkan? Máhttå gus árruot moatten sajen? Muhtemijn soajttå le moadda sijda, iedne lunna ja áhtje lunna.

Kártta

Gæhttjit kártan gánnå Ukraina le. Gå báhtariddje dáppe árru guhkev, sij oadtju mánájt, gudi Vuonan bajás sjaddi ja/jali Sámen, ja avtabuohta sij li ukrainalásj famillja. Sij aj sjaddi moattekultuvralattja, jur degu sáme.

Dåjma

Oahppit gálmå rádjáj láhkåt (jali ienebu) ukrainalásj giellaj ja muhtem ietjá giellaj, ávot dakkár giellaj majt muhtem klássan máhttå jali masi tjadnasimev dábddå.

Praktihkalásj doajmma

Mijå guovlon la aj árrum doarro. Li gus dijå guovlon mujto jali bátsidiså nuppe væråltdoaros? Jus lahka guovlon la juoga, de máhttå klåssa guossidit dav gæhttjamin. Vájku ij la állu, dat máhttå doarov buktet lagábuj oahppijda, gå lip bessam rubbmelasj gálvov jali bátsidisáv duohttat jali vuojnnet.

Digigájsse kap 8, b. 6

Vásståduš- oajvvaduså:

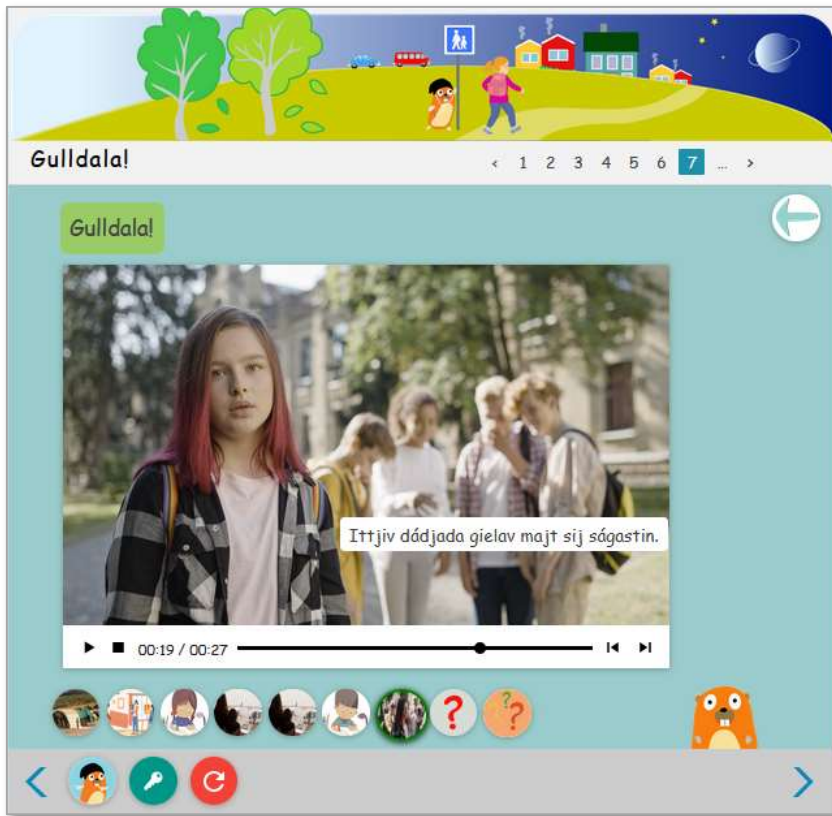
1. Jelena le Ukrainas.
2. Sån la boahám danen gå Ukrainan la doarro.
3. Suv giella le ukrainalásj giella ja sån sihtå vil dárogielav oahppat, gå dálla árru Vuonan.

Digigájsse kap 8, b. 7 Guldala

The screenshot shows a video player interface. At the top, there is a header with the text "Guldala!" and a navigation bar with numbers 1 through 7, where 7 is highlighted. Below the header is a video player with a light blue background. The video shows a sunset over a road and a house. A text box on the video reads: "Jelena mujttá gáktu lij boahitet Vuodnaj." Below the video is a progress bar showing 00:03 / 00:27. At the bottom of the player, there are several circular icons, including a question mark, and a small orange character icon. Navigation arrows are visible on the left and right sides.

The screenshot shows a video player interface. At the top, there is a header with the text "Guldala!" and a navigation bar with numbers 1 through 7, where 7 is highlighted. Below the header is a video player with a light blue background. The video shows a group of people walking outdoors. A text box on the video reads: "Mán lav árrum Vuonan avta jagev. Lij imálasj boahitet Vuodnaj. Divna lij ietjáláhkáj. Ietjá jiena ja hája." Below the video is a progress bar showing 00:08 / 00:27. At the bottom of the player, there are several circular icons, including a question mark, and a small orange character icon. Navigation arrows are visible on the left and right sides.

Gájsse 2 - Áhpadiddjebagádus

Gulldala! < 1 2 3 4 5 6 7 ... >

Gulldala!

Ittjiv dádjada gielav majt sij ságastin.

00:19 / 00:27

Navigation icons: back, search, refresh, forward, and a cartoon character.

Gulldala! < 1 2 3 4 5 6 7 ... >

Gulldala!

De oadtjuv rádnajt dáppen ja oahppiv vehi sámegiela aj.

00:24 / 00:27

Navigation icons: back, search, refresh, forward, and a cartoon character.

Digigájsse kap 8, b. 8 – Duohta jali boasstot?

Vásstádusá:

Duohta jali boasstot?

Mierkki jus gárgadis la duohta jali boasstot:

▶ 1. Jelena mielas lij dássju suohtas Vuodnaj boahitet.	☒ BOASSTOT ☐ DUOHTA
▶ 2. Jiena ja hája lidjin ietjáláhkáj Vuonan.	☐ BOASSTOT ☒ DUOHTA
▶ 3. Jelena dábdáj ietjas ietjálágátjin.	☐ BOASSTOT ☒ DUOHTA
▶ 4. Lij álkke dádjadit dárogielav álgon.	☒ BOASSTOT ☐ DUOHTA
▶ 5. Jelena áhpaj dárogielav ja oattjoj rádnajt.	☐ BOASSTOT ☒ DUOHTA

Navigation icons: back, search, refresh, forward.

9. DÁLKÁDAHKA JA RUHTSE

Sváldas: <https://www.mauthor.com/present/6374933121073152>

Ulme

- átsádit ja vaddet buojkulvisájt dasi gáktu ulmutja vájkkudi dálkádahkaj ja birrasij, ja duodastit gáktu vájkkudusá lahkabirrasin vuojnnuji
- átsádit ja buojkodat gáktu ulmutja iesjguhtik ásijn væráldin vájkkudi goabbá guojmesa iellemijda
- ávddánahttet ja ávddánbuktet sebrudakfágallasj gatjálvisájt

Kapihttala birra

Dán kapihttalin oahppe oahpástuvvi rutsij ja gáktu rutsijt giehtadallat, ja sij guoradalli davva sebrudakfágallasj gatjálvissan. Dát la fágajgasskasasj tiebmá luonndofágan ja sebrudakfágan. Oahppe galggi oahppat gáktu sij máhtti jáhkádisájt dahkat ja gáktu vásstádusájt gávnnat gatjálvisájda.

Rutse ja nuoskudibme le stuorra gássjelvisvuohta álles væráldin tjabu ednamin ja tjátjen. Vuonan mij bálkkop ienep rutsijt gá gasskamærrásattjat Europan. Dat máhtta árrrot dan diehti gá miján la ekonomalattjat buorre dille ja miján la stuorra gálládibme. Navti sjaddá ienep ruhtse. 71 % rutses Vuonan ádásis aneduváj jagen 2019. Duodden mij sávvpap sij galggi diedulattjan sjaddat rutse, ruhtsegiehtadallama ja nuoskudime hárráj.

Tiebmá le aj guoddelis ávddánahttema birra. Tiebmá vuoset gáktu mij ulmutja lip dievalattjat báddnum luonndoluohkojda, ja gáktu mij dajt adnep. Oahppe galggi máhtudagáv oadtjot ádásmahhte ja iehpe-áadásmahhte luohkoj birra ja masi le dárbbu vaj luohko máhtti áadásmahteduvvat.

Fágajgasskasasj tiebmá: Guoddelis ávddánibme

Dán tiemán oahppe galggi barggat dutken. Sij galggi dutkat ietjasa ja iehtjádij anov ja ruhtsegiehtadallamav. Gá sij barggi diedallasj vuoge milta, de sij oadtju diehtet gáktu dutke barggi vaj tjoavddusijt gávnnat globála hásstalusájda tjanádum rutsijda ja nuoskudibmáj. Sij oadtju dádjadusáv máhttelis tjoavddusij birra, degu joarkkajáhto ja ádásis adno.

Dát tiebmá le aj gasskavuoda birra gassko sosiála, ekonomalattja ja birásguoskavasj bielij guoddelisfámo hárráj. Oahppe galggi máhtudagáv oadtjot muhtem guovdásj gasskavuodaj birra gassko luondo ja sebrudagá ja gáktu ulmutja vájkkudi luonnduj, dálkádahkaj ja birrasij. Tiemán la sierra tjalmostahttem ulmuttij adnuj luonndoluohkojs, gáktu luohko li ájnasa midjij, ja gáktu mij máhttep luohkojt adnet guoddelis vuoge milta. Dáhta le dan birra gáktu luohkkoadno, viessomvijor ja viessomvuohke aktij li tjanádum. Mij lip báddnum luondo luohkojda, valla mij lip aj báddnum dasi gáktu adnet luohkojt guoddelis vuoge milta. Dát láhtjá dágástallamij ja árvvalibmáj ájnas ási birra fágajgasskasasj tiemán.

Demokratija ja viesátguojmmevuolta

Dán tiemá tjadá oahppe oahppi gáktu sij máhtti guoradallat ássijit man birra sij usjudalli, ja gáktu adnet ietjasa gávnadisájt dagátjit dájmalasj válljimijit vaj oasev válldet guoddelis sebrudakávdđánahhtemis. Dat la vuohke gáktu vuosedt dájmalasj viesátguojmmevuodav, gáktu dat la nammadum oahppoplánan sebrudakfágan.

Digigájsse kap 9, b. 1 Idedisbiebbmo

Oahppamulme: Ságastallat majt plastihkas la dagádum sijdan ja sebrudagán

Aktivitehtta:

Vádtset álggon ja tjoagget plastihkav. Ságastallit dan birra gási plastihkka sjaddá, jus ij maná ruhtseieredibmáj. Gáktu dat vájkkut birrasij?

Dahkit njuolgasusájt álggodájmajda

- Oahppe dahki njuolgasusájt gáktu sij galggi álggoskávlán ja miehtsen doajmmat manádattijn, nav vaj e vahágahte luondov ja birrasav.
- Oahppe máhtti unna juohkusattjajn ságastallat dan birra majt la mávsulasj ájádallat. Ja de klássa aktan vállji makkir njuolgasusájt vállji.
- Juohkka juogos dahká digitála plakáhtav, majna njuolgasusájt ávddán bukti
- Oahppe jienasti makir plakáhtta le tjábbemus, ja mij klássaladnjaj givnjeuvvá.

Digigájsse kap 9, b. 2 Biehtára idet

BIEHTÁRA IDET < 1 2 3 4 >

0:00 / 00:31

Lágá jali gulldala tevstav.

Biehtár idedisbiebmov riejddi áhtje siegen.
 Áhtjen la juoga majt Biehtár oadtju mañgela
 gá le bárrám.
 Sán oadtju gáhkov mij la giesadum plastihka ja
 páhppára sisi.
 Biehtár rádjá ja biedjá mánnegarajt ja
 tedjavuossatjiijt ja guoros mielkkekártáŋgav
 guhtik ruhtselihhtáj vaj sjaddi riehta sadjáj.

Digigájsse kap 9, b. 3 Biehtár sierat rutsijt

BIEHTÁR SIERAT RUTSIJT < 1 2 3 4 >

BIEBBMO PÁHPER

★ ★ ★ ★ ★

Ságastallimtiemá:

Ságastallit gási sijdan
 biedjahihtit iesjgenja
 bátsidisájt.

Doajmma:

Ieredit iehtja rutsijt
 bárrádimbáttá mañgela.
 Jus dijá skávlán ij la
 ruhtseieredibme, dahkit
 iehtja sierra skieloj ja
 vuossaj
 bárrámusbátsidisájda,
 páhppárijda ja
 segadusbátsidisájda.

Digigájsse kap 9, b. 4 Dahkamusa

DAHKAMUSA < 1 2 3 4 >

Tjále jali báddi vásstádušáv.

▶ Majt Biehtár báraž idedisbiebbmon?
 [mic] [play]

▶ Manen la ájnas sieradit rutsijt?
 [mic] [play]

▶ Majt dán dagá rutsij majt dán bálkesta?
 [mic] [play]

Vásstádušoajvvadusa:

Biehtár báraž mániht, lájbe, tomáhtajt ja jugáj mielkev ja tiejav.

Rutsijs máhtta áda ábnasiht dahkat, ja de e sjatta nav alvos ruhtsehåre birrasij.

Sieradav dajt moattebájnuv vuossajda.

Digigájsse kap 9, b. 5 Ietjas bargo árvustallam

IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM < 1 2 3 4 5 6 >

Tjále jali báddi gálmma ássje, majt dán la dán kapihttalín oahppam.

á ñ ↑ [mic] [play]

Digigájsse kap 9, b. 6 Båhtusa

BÅHTUSA < 1 2 3 4 5 **6** >

BÅHTUSA		RIEKTA VÁSSTÁDUSÁ	MIEDDEMA
IDEDISBIEBBMO	100%	0	0/0
BIEHTÁRA IDET	0%	0	0/0
BIEHTÁR SIERAT RUTSIJT	0%	0	0/0
DAHKAMUSÁ	0%	0	0/0
IETJAS BARGO ÁRVUSTALLAM	0%	0	0/0
TJOAHKKÁJ	20%	0	0/0

Navigation icons: Home, Search, Help, Question, Award, Back, Profile.

Dutkambarggo

Ulmme:

- sebrudakfágalasj gatjálvisájt ávddánahttet ja ávddånbuktet

Oahppe galggi ávddánahttet gatjálvisájt, majt máhtti ávddånbuktet rutsij giehtadallama birra. Sij galggi dan diehti oahpástuvvat dutkambargo ávddåbargojda. Ságastalá sijájn dan birra gáktu dutke guoradalli ássijjt. Makkir barggovuogij barggi?

Duogásjiedo

Dutkam la gå diedalassj barggovuogij guoradalli ássijjt ja oadtju dan baktu ádá diedojt. Dav dahki ienemus universitiehtajn, allaskåvlåjn ja ietjá dutkaminstitusjåvnåjn. Dutkijn li iesjgeŋga barggovuoge dan gáktuj majt sij li dutkamin, valla mávsulasj ækto le jut sij galggi máhttet tjielggit gáktu sij li diedojt gåvnadam, ja diedojt galggá máhttet åtsådit, jut duohta li.

Oahppe ælla dutke, valla sij máhtti hárjjidallat ássijjt guoradallat vuogij milta ma gulluji guoradallamijda. Sij máhtti hábbmit jáhkådisåv ja våljjit makkir vuogijn sij ájggu ássjev dutkat. Gå sij diededi gåvnnusijjt ja ságastalli båhtusij birra, de sij hæhttuji aj ájådalat håsstalussj birra, ma badjáni sijá jali nuppij oahppij guoradallamijn. Mij ieredip diedalassj dutkambargov ja oahppij bargov dan gáktuj, jut oahppij bargov gåhtjudip guoradallamin.

Ságastalá oahppij dan birra makkir vuogij sij lahkani ássijjt, jus sihti diehtet gáktu sijá klåssa oahppe sijdajn sieradi båtsidussj. Makkir diedojt sij sihti tjoahkkit. Man låhkåj_

Aktivitehtta:

Tjuorga dutkev. Makkir sån la vuojnnet? Dahkit sunji ságastallamgievlev, gånå sån gatjåt mávsulasj gatjålvisåv rutsij birra, majt sån sihtå dutkat. Oahppe juogadi tjuorggasav avta ságastallamrådnajn ja sågasti dan birra gáktu dutke máhttå barggat vaj gåvnnå vásstådusåv ietjassj gatjålvisassj. Gatjåda oahppijs jus någin sihtå ietjassj gåvåv ja ájådussj juogadit klåssajn.

Sågastallamdahkamuså:

1. Sågastallit dan birra majt oahppe li dán tiemån oahppam. Gåktu li dav oahppam. Makkir vuogij? Máhttep gus diehtet jut dat majt sij li oahppam la duohta? Manen jali manen ij?
2. Majt dutkam merkaj? Manen dutke máhtti muhttijn iesjgeŋga vásstådusåjt gåvnadit sæmmi gatjålvisassj?
3. Sågastallit juohkusijn dan birra gáktu ájådalå le barggat dutken. Sågastallit dan birra, majt dán lidji sihtat dutkat. Majt dán lidji dutkat jus lidji dutke?

Doajmma

Oahppe tjállli páhperbæhkkáj tiemáv, majt sij sihti dutkat. Divna páhperbiehke biejaduvvi stuora lihttáj. Dassta maññela oahppe barggi juohkusijn, majna li 3-4 oahppe. Akta oahppe válldá avtav páhperbiehkev, ja de galggá sjimostit dutkamtiemáv. Guhti nahká vuostak árvvedit tiemáv? Máhttá aj válljit tiemáv tjuorggat. Gå avta tiemáv lip árvvedam, de la nuppe oahppe vuorro.

10 TÆKSTA- JA BARGOGIRJJE: IETJÁ TIEMÁ

NASJONÁLBIEJVE

● Nuorttarijka

Islánnda Sápmi Suobma Vuodna Svierik Danmárkko

Divna riijkajn li nasjonálbiejve ma mierkkiji juojd-
dájt riijkajda. Nasjonálbiejvev ávvudi iesj guhtik -
láhkáj juohkka riijkán.

 Ulme

Dán kapihttalin besa oahppat manen mij ávvudip guovamáno 6. biejvev ja moarmesmánno 17. biejvev, ja ietjá riijkaj nasjonálbiejvijt.

Nasjonálbiejve

Sápmi - guovamáno 6. biejve
Vuodna - moarmesmánno 17. biejve
Suobma - javllamáno 6. biejve
Svierik - biehtsemáno 6. biejve
Danmárkko - biehtsemáno 5. biejve
Islánnda - biehtsemáno 17. biejve

Vuona nasjonálbiejvev ávvudibe Oslo 2018

Fært riijkán la iesj guhtik oarre jali sivva manen sijá nasjonálbiejvev i jur dan sierra biejve. Máhttá árrót gánágisá jali drádniga rieggádimbiejvev.

Muhtem riijka ávvudi gá dan biejve riijka friddjan sjattaj. Muhtem riijka ávvudi muhtem doaro mujtov. Stuorra Britanian ávvudi drádniga rieggádimbiejvev.

Tækstagirjje: Nuorttarijka, b. 84 – (barggogirje b. 55)

Oahppoulme:

- Oahppat manen mij ávvudip guovamáno 6. biejvev Sámen, moarmesmánno 17. biejvev Vuonan, biehtsemáno 6. biejvev Svierigin ja riijkaj nasjonálbiejvijt.

Ságastallamábnnasa:

- Manen mij nasjonálbiejvijt ávvudip?

Nehtan:

- Gulldalit subttasijt Svieriga, Islánnda, Danmárko ja Suoma bielijn.
- Sáme nasjonállávllagav máhttá aj gulldalit nehten.
- Vuona Sámedikke bielijn [sáme nasjonála dábdddomekaj birra](#)

Nasjonálbiejve

Nasjonálbiejve 84 - 85

 Slávgájt bájnni dan milta makkár riijkán mánná árru.

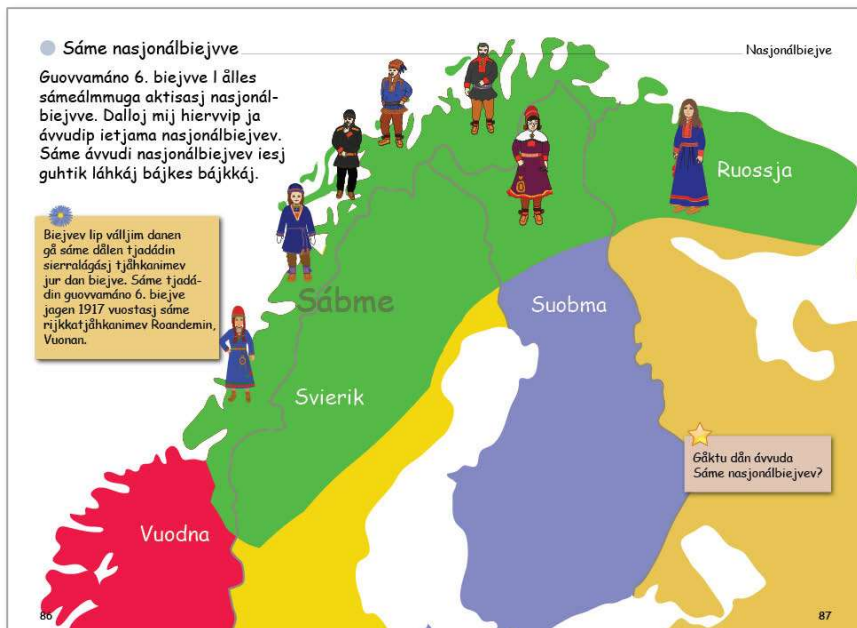
Islánnda Sápmi Suobma Vuodna Svierik Danmárkko Ruossja

 Tjále makkár riijkán iesj áro.

55

85

ietjá

Tækstagirjje:
Sáme nasjonálbiejvve, b. 86 – 87 (barggogirje b. 56 – 57)

Ságastallamábnasa:
- Gáktu mij skávlán ávvudip Sáme nasjonálbiejvve?
- Mij la suohttasamos Sáme nasjonálbiejvve?
- Manen Sáme nasjonálbiejvve l guovvamáno 6. biejvve?

Nasjonálbiejvve 86 - 87

Sáme nasjonálbiejvve

Slávgáv bájnne.

visská   alek   ruodná   ruoppsis

Goassa Sáme nasjonálbiejvve l?

Guhti sáme slávgáv hábbmim la?

56

Sáme nasjonálbiejven moattes gáptijda gárvodi. Juohkka duobddágin sierra gápte l, mij jur dan duobddágin gullu. Biesskedimárkas gáptegeávjat biesskeda ja riehta duobddágin l ijmmi.

57

Dájma:

- Biesskedit ájggetjállagijs ruoppsis,

ruodná, visská ja alek
gávájt ja lijmmít dajt avta
sadjáj tjoahkken vaj
sjaddá degu Sáme
slávvgá.

Tækstagirije: Vuona nasjonáliejvve, b. 88 – 89 (barggogirje b. 58 – 59)

● Vuona nasjonáliejvve

Vuodna

★ Le gus ođn goassak vádtsám tágan ávvudimen nasjonáliejvvev jali ietjá biejevve?

Moarmesmáno 17. biejevve | Vuona nasjonáliejvve. Dalloj oattoj Vuodna ietjas vuodolágav.

Ávdđála Danmárkko mierredij Vuona badjel. Jagen 1814 rávkkin Vuona ulmutja allasísá sierra vuodolágav, vaj lulun iehtja mierredit ietjasa riikka badjel.

88

Nasjonáliejvve

Bjørnstjerne Bjørnson tjadij Vuona nasjonáliejvvev: "Ja, vi elsker dette landet". Henrik Wergeland álgadij moarmesmáno 17. biejevveávvudimev.

☀ Táhkan gáhttjop davva, gá ulmutja vádtsi guhkes rájddon juojddáv ávvudimen.

Vuonan vádtsin vuostasj bále tágan nasjonáliejvve 1826. Máná bessin vuostasj bále árrat fáron tágan vádtsemin jagen 1870. Álgon bessin dássju báhtja vádtset tágan.

89

Ságastallam-ábnnasa:

- Goassa | Vuona nasjonáliejvve?
- Gáktu mijá bájken ávvudip Vuona nasjonáliejvvev?
- Le gus dån vádtsám rájdon Vuona nasjonáliejvve?

Dájma:

- Diebttjijit tjuvdehájnoj alek ja rupssis dieblijt stuorra páhppárij vaj dasi sjaddá degu Vuona slávvggá.

- https://www.youtube.com/watch?v=ux_pdWL1Rls

Nasjonáliejvve
88 – 89

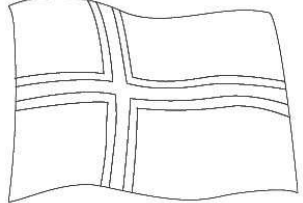
Vuona nasjonáliejvve

☕ 🍼 Guhtta rádna mánnarájdon vádtsemin li. Biesskedimárkas sijá gávájt biesskeda ja riehta sajjida rájdon lijmmi.

👉 Goassa Vuona nasjonáliejvve !?

📄 🗣 Vuona slávvgáv bájnni.

58

59

Tækstagirjje: Svieriga nasjonálbiejvve, b. 90 – 91 (barggogirje b. 60 – 61)

● Svieriga nasjonálbiejvve

Svieriga nasjonálbiejvve l biehtsemáno 6. biejve. Jur dan biejve válljiduváj Gustav Vasa Svieriga gánágissan (1523) ja márgela sij oadtjun vuodolágav dan biejve (1809). 2005 nasjonálbiejvve sjattaj friddjábiejvven.

Nasjonálbiejvve

Svierik

Le gus dujna fuolkke Svierigin?

Biehtsemáno 6. biejvve l aj Svieriga slávvgá biejvve.

90 91

Ságastallam-ábnasa:

- Goassa l Svieriga nasjonálbiejvve?
- Manen la dat biejvve válljidum nasjonálbiejvven?
- Majt dán diedá Svieriga birra?

Dájma:

- Oahppe bukti sijdas gurjojt, ma li alega ja visská. Dajt aktij lijmmi muhtem vuodo nali vaj sjaddá degu Svieriga slávvgá.

Nasjonálbiejvve 90 - 91 **Svieriga nasjonálbiejvve**

 Svieriga slávvgá bájnni.

 Goassa Svieriga nasjonálbiejvve l?

60

  Gánná Svierik la? Svierigav visskádin bájnni. Rijka namáv tjále.

Rijka namma l _____

61

Tækstagirje: Suoma iesjráddálasjuohtabiejvve, b. 92 – 93 (bargogirje b. 62 – 63)

● Suoma iesjráddálasjuohtabiejvve

Suoma iesjráddálasjuohtabiejvve l dálven, javlamáno 6. bieje.

★ Makkár hervoj jáhká Suoman hiervviji dábev nasjondibiejve?

92

Nasjondibiejve

Suoma nasjondibiejven gæhttjop iesjráddálasjuohtabiejven. Dava ávvudi javlamáno 6. bieje, danen gá Suobma sjattaj iesjráddáttjan javlamáno 6. bieje 1917. Ávddála Suobma gulluj Ruossaj, ja vil dan ávddála Svierigij. Iesjráddálasjuohtabiejve mujtudalli doarov ja doaron gáddum ulmutjij.

⚙️ Iesjráddálasjuohtabiejve tsahkkádi guokta vielggis-alek gintala.

93

Ságastallamábnasa:

- Goassa l Suoma iesjráddálasjuohtabiejvve?
- Gæhttjit kártav. Makkár ietjá riikkaj jáhkkebihtit Suobma gulluj ávddála sjattaj sierra ja friddja riikkkan?

Dájma:

- Tjábrrijit alek ja vielggis silkkibáhppáris “bállotjijt” ja lijmmijit dajt páhppára nali vaj sjaddá degu Suoma slávvgá.

Nasjondibiejve 92 - 93 **Suoma iesjráddálasjuodabiejvve**

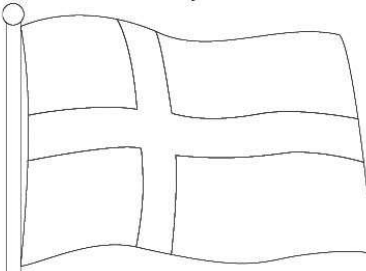
🏞️ Goassa Suoma iesjráddálasjuodabiejvve l?

62

🇫🇮 **🇫🇮** Suoma slávvgáv bájnni ja rijka namáv guorraj tjále.

Rijka namma l _____.

🏞️ Suobmelattjajt tjuorga gudi Suoma iesjráddálasjuodabiejven ávvudimen li.

63

Tækstagirjje: Islánda nasjonálbiejvve, b. 94 - 95 (barggogirje b. 64 - 65)

● Islánda nasjonálbiejvve

Islánda

● Gá Islánnda gulluj Danmárkkuj, síjn lej gánágis, Danmárko gánágis. Dán ájge Islánnda la presidáentta.

Islánnda gulluj ávddála Danmárkkuj. Jagen 1944 Islánnda sjattaj sierra ja friddja rijkkan.

Nasjonálbiejvve I biehtsemáno 17. biejve danen gá dan biejve rieadáij Jón Sigurásson, guhti ávdedij Islánnda sierra ja friddja rijkkan.

94

Nasjonálbiejvve

Majt diedá Islánda birra? Mij la oajvestáda namma?

95

Ságastallamábnnasa:

- Goassa I Islánda nasjonálbiejvve?
- Manen la jur dat biejvve válljidum?
- Gæhttjit kártav. Makkár ietjá rijkka vuolláj jáhkkebihtit Islánnda I gullum ávddála?
- Majt diedá Islánda birra?

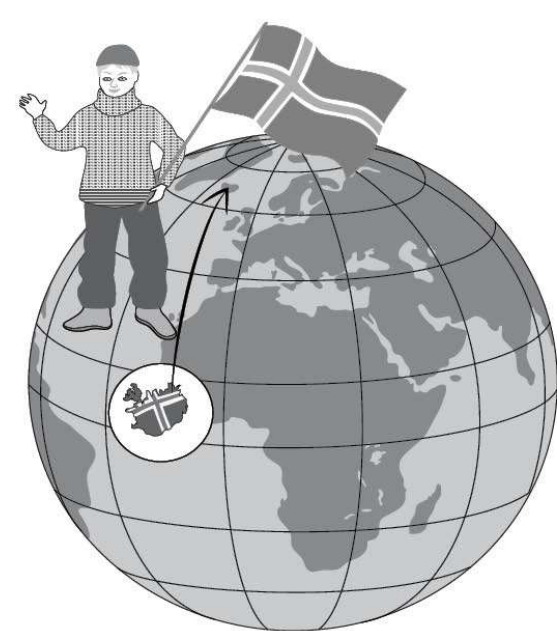
Dájma:

- Oahppe bukti sijdas gurjojt, ma li alega, ruopsada ja vielggada. Dajt aktij lijmmitt muhtem vuodo nali vaj sjaddá degu Islánda slávvgá.

Nasjonálbiejvve 94 - 95

Islánda nasjonálbiejvve

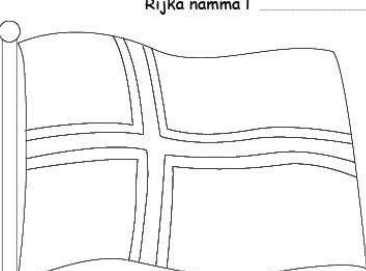
Goassa Islánda nasjonálbiejvve I?

64

Islánda sláváv bájnni ja rijkka namáv guorraj tjále.

Rijkka namma I _____

Islándalettajajt tjuorga ja bájnni gudi Islánda nasjonálbiejvvev ávvudimen li.

65

Tækstagirije: Danmárko vuodoláhkabiejvve, b. 96 – 97 (barggogirje b. 66 – 67)

● Danmárko vuodoláhkabiejvve

Danmárko vuodoláhkabiejvve ávvudi biehtsemáno 5. biejve, danen gá dan biejve Danmárkko oattjoj vuostasj vuodolágav 1849.

Vuodoláhkabiejve politihkkára hálajt adni miehtá Danmárkov. Dan biejve ávvudi aj áhttjebiejvve Danmárkon.

Danmárkko

★ Majt diedá Danmárko birra? Mij la oajvvestáda namma?

Nasjonálbiejve

✿ Danmárko gánágisá iemet dat háljij, biehtsemáno 5. biejve galgaj árrat vuodoláhkabiejvve. Dalloj lej suv bánnen riegidim-biejvve.

Ságastallam-ábnasa:

- Goassa l Danmárko nasjonálbiejvve?
- Manen jur dat biejvve l válljidum?
- Majt dán diedá Danmárko birra?

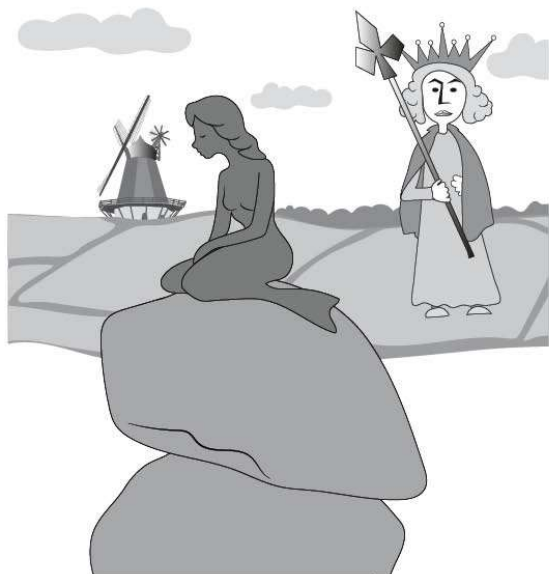
Dájma:

- Adnit vuossjadum berunijt stiemmpelin ja dieddit stuorra páhppárij dieblijt vaj sjaddá degu Danmárko slávvgá.

Nasjonálbiejve 96 - 97 **Danmárko vuodolágabiejvve**

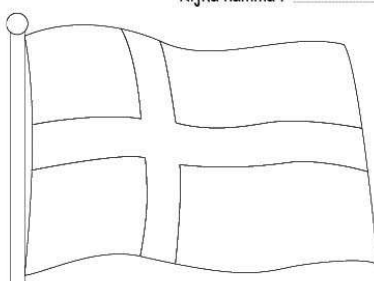
🗺️ Goassa Danmárko vuodolágabiejvve l?

🗺️ 🗺️ Danmárko slávvgáv bájnni ja rijka namáv tjále.

Rijka namma l _____.

🗺️ Danmárkolattjajit tjuorga ja bájnni gudi Danmárko vuodolágabiejvve ávvudimen li.